

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

PG
1913
.M685

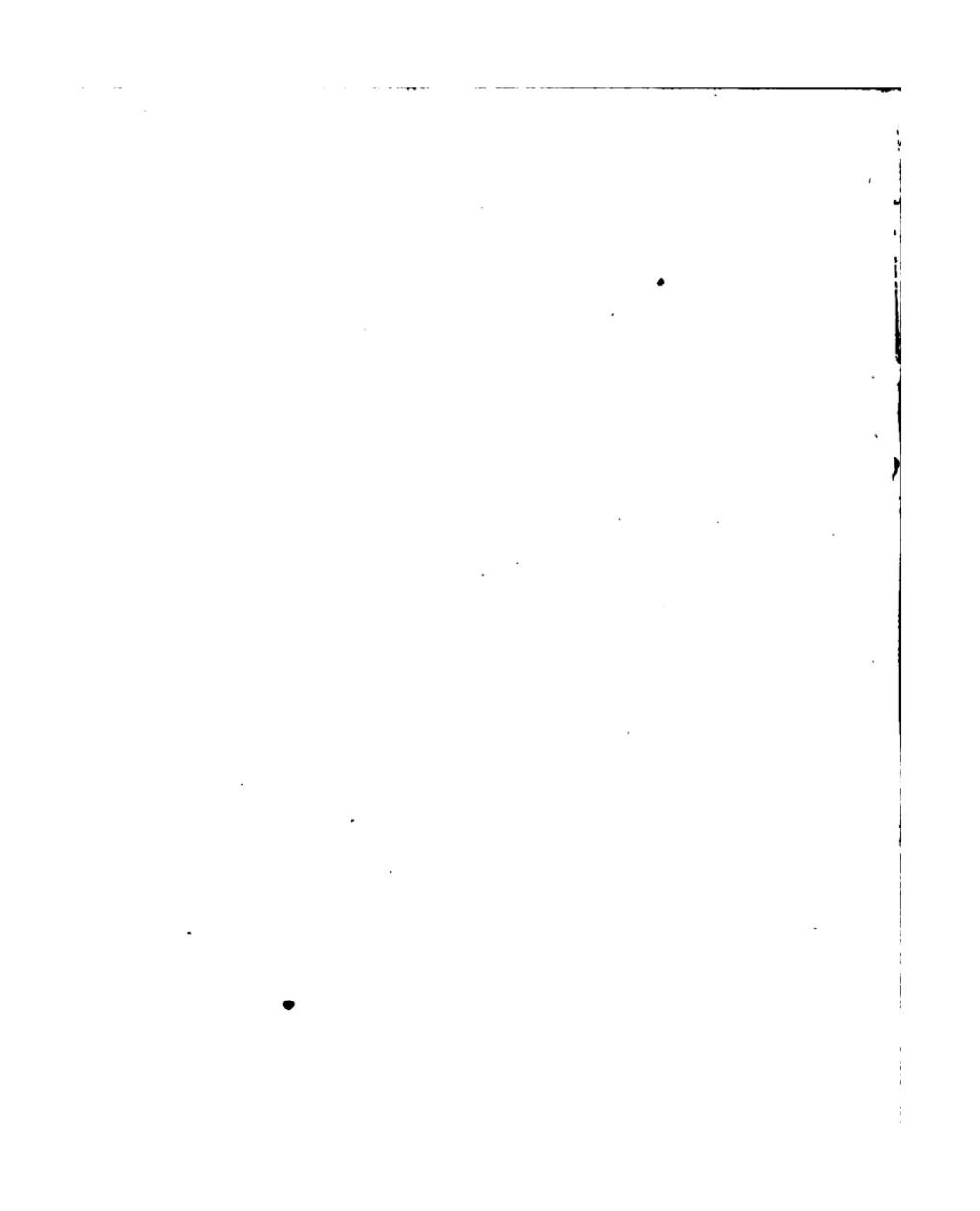
BUHR A

a39015 01816303 2b

M L A D I K A.

Izdala in založila

J. Stritar in J. Jurčič.

Prvo leto.

Tisk Egerjev v Ljubljani.
1868.

PG
1913
M685

Dir.
Perlstein
10.6.54
89161

■MLADIKI.

 Pomladi hči, Mladika! zdrava bodi,
 Odrastiek novi starega drevesa!
 Veselo dvigaj se, razvij peresa,
 Ter cvet in blagi sad iz njega ródi!

Naj ubranila vsakej te nezgádi,
 Nad taboj vedno čula bi nebesa!
 Da órv strupén ti ne oskruni lésa,
 In da ti slana, toča nič ne škodi.

Iz tebe sestra za sestró požéni,
 Da več ne bode vam sešteti broja,
 Ko veje v šátor sklenete zeleni.

V vaš dom pletó naj ptice gnjezda svoja,
 Pod njim naj potnik, znojni, oprášení
 Hladú si najde in dobí pokaja.

——————

Pesmi in pevec.

Pesmi.

Bil zletéti nam si vélel;
Me smo bile izletéle,
Dvigale se v zrak veséle,
Prepeváje, kar si žélel.

Zbral je zrak viharje svoje,
Stréle so nas razbijále,
Pa v trepetu pribéžále
Spet smo k tebi hčeri tvoje.

Pevec.

V tihem senci sem vas hranil,
V prsih nosil mnoga leta,
Skrival pálnej luči svéta,
Vse nesreče sem vas branil.

Kader v skalah orel zrase,
Mati z gnjezda ga izvabi,
Krmo brati mu pozabi,
Da perút ga svoja pase.

Bog in sreča tudi z vami!
Izletite in zapojte,
Strel grajóčih se ne bojte,
Naj vas hvale dim ne zmami!

Kjer je zrna polno klasje,
Ne končá ga toča vražna ;
Kjer je slama, zrna prazna,
Ne doda ga hvalglasje.

Díguž.

Oj Díguž, ti svetokriški kováč!
Ki imas obraz in nos potlačen,
Ti si neusmiljen, hudoben mož,
Da s kládivom v babo režiš razkoráčen.

Nikoli še nisi po svetu bil,
Ne veš, zakáj se žena spoštuje!
Nikoli še nisi dobro premislil,
Kakó sveti zakon se dopolnjuje.

Ne znaš li, da ženska je slaba stvar?
Potrpi nje sitnosti blagodušen,
Mirúj, ne obrézaj se precej na njó;
Ne bodi vendar tako hudomúšen!

Bedák si, ker méčeš Katro na tla;
Neznane ti ženske so, Diguž! navade;
Kaj nisi vedel še tega do zdaj,
Da vsaka sama prehitro pade?

Vsak ob svojem času.

Čánjal sanje sem po noči,
Neprijetne sanje:
Stal na polji sem širocem,
Moj prijatelj z manoj,
In pred nama pol streljája
Štirje trdi kmetje.
Govorila sva med saboј
O visokej stvári;
Rešetáli so med saboј
Kmetje svoje vboštvo.
Pa mi zlodej glavo zmoti,
Vrže me za kmeti;
Skoči z manoj moj prijatelj,
V ték spusté se kmetje:
Dva sta hitra, dva počasna,
Dva vbežita, dva ne.
Dvema vsak sva naložila
Dvanajst gorkih pálic.
Kader delo dokončava,
Vrađava se naglo.
Čuj, za nama strašna kletev,
V kletvi štirje kmetje!
Bes te lopi, kak' zbeživa,
Kmetje pa za nama!

Dva sta hitra, dva počasna,
Dva tečeta, dva ne.
Pa sta bila dva zadosti:
Prvi mene zgrabi,
K tlom tovarša drugi zlékne,
In tedaj za njima
Ostajálcu prikrevsáta.
Naložé zdaj nama,
(Bog ti nama greh odpusti!)
Vsak po dvanajst gorkih!

Pri oknu.

Slonel sem pri oknu,
Žalostno gledáje
Na široko cesto:
Po širokej cesti
Šel je potnik urni.
Potnik se je vrnikal,
Jaz sem tiho meril
Svojo temno žalost,
Mislil sem brezupen
V njeno srce trdo
In v nesrečo svojo.
Ko se zopet zdramim,
Ném poglede vržem
Na predolgo cesto,
Glej in potnik hitri
Bil je vže izginil.

Kar je tu na zemlji,
Mine vse in gine,
Kakor potnik cestni;
A iz duše meni
Ne izgine žalost,
Iz očesa meni
Ne usahne solza!

Udomačitev.

Človek je podoben vinskej trti,
Ktero mož odreže, da jo presadí
In zagrēbe tam na svojem vrti,
Kjer jo solnce greje, blagi dež pojí.
Prime se, ko nekaj časa míne,
Ter zasaja nove korenine,
V tujej zemlji spet se domačí.

Tudi človek sreče je enake,
Umni se privadi vsacega svetá,
In vesélí najde veseljáke,
Bodi sto milj daleč, bodi si domá.
Kjer se vstavi potnik vrhu zémlje,
Ko slovó na pragu zopet jemlje,
Solza po obrazu mu kapljá.

Dekliška tožba.

Obj cvetice
Nerazvíte,
Ve glavice
V listih kríte!
Solncu se ne razvijajte,
Da vas smrti v last ne dá;
Milo tožbo poslušajte,
Tožba žalega srcá:
Žensko lice je cvetóče,
Dokler nima dvajset lét;
Rože slast so dihajóče,
Dokler se razvíja cvét:
Léta pa bežé,
Rože se sušé,
Ter ne oživé
Nikdar spét!

Sramežljiva ljubica.

V nedeljo bilo je po léti,
V prijazni čas po polu dné,
Na vrtu videl je sedéti
Mladenič deklice lepé —
„Klobuček vzamem si s peresom,
Pa mimo tenkih srnic grém;
Da z ljubeznjivim me očesom
Pogleda vsaka, dobro vém.“

Takó dejál, takó je storil,
Kar želel je, to se zgodi —
„Kak' hitro čas ga je dozóril,
Kak' bister, kake je rastí!“
Deklét je ena govorila;
„Življenje čaka je sladkó,
Katera bode ga ljubila,“
Dejála druga je na to.

In tretja: „meni verjemíte,
Izbrano ljubico imá,
Ki tu sedí, kjer ve sedíte,
In tudi z vami gleda ga.“

Pa res tam ljubica sedéla
V pokoji sence je hladné,
Boječa se je zarudéla,
Hitréje tolklo jej srce!

Ko se je ljuba zarudéla,
Hitréje bilo jej srce,
Plaénó s trepálnico odela
Nedolžna lici je mladé.
„Ne treba se ti sramováti!
Mladenske duše zorni cvét,
Ljubezni prve dnevi zlati
Nikdár ne povrnó se spét.“

Knjižna modrost.

Po knjigah samó ne prebíva modróst,
Ko mesec ne v zrcalu véde,
Ki, vtrjen v brezkončnih svetov širokost,
Bleščí iz vodéne posode;
To znali vže davno so védni možjé,
Za njimi je svét se postáral,
A vendar še zdaj smo otroci ljudjé,
Naš rod za naúke ni maral!

Ví, ktere pri knjigah obrastel je máh,
V život se viharni vrzíte!
Ne bodi vas rádosti, sólze ne strah,
Iščíte, vživáje trpite!
Razgrne poklic se vam sólznih ljudí,
Nesreča in sreča po svéti;
Naj pámětník vas in neúmník učí,
Kak' človek iměl bi živéti.

Po trgih, poslópjih in kočah sirót,
Tam knjiga naúkov je zlátih;
Pogumno se spústi na srédo povsód,
Bojèč se ne stiskaj pri vratih!

Če pródalno gledaš iz dáleč blagó,
Pri mnozem enaka veljava,
A kader pomáknil si bliže okó,
Razloček se velik spoznáva.

In kogar le knjige debele učé,
Da svét je še zmerom okrogel;
Da tékajo v morje iz morja vodé:
Nikdár naj bi peti ne mogel,
Ker on, kar pozabil je davno očák,
Iz nova premléva in poje;
V zmotnjave se lastne zapréda bedak,
Bedakom je mota na dvoje!

Po noči.

Samoten čujem, sveča mi gorí,
Ropót kolesni se iz mlina sliši,
V pokoji davno vže ves trg leží,
Molči krog mene vse po dolgej hiši.

Prisrčna deva moja, spì sladkó!
Nebeski mir naj v prsih ti prebíva;
Zatisni, draga! blažena okó,
Saj moja duša nad tebój počíva.

Poljubil sem te prvič in objél,
Borí zdaj v meni z radostjo se želja,
Da skoro ostri meč bi v roko vzel
In dušek dal obilnosti veselja!

Solze.

Uzlivájte curke svoje,
Grenkosolzne ve očí!
Tolažíte srce moje,
Ki v bridkosti se topí.

Hiše krasne tu bleščijo,
Križajo se céste vmés;
Sem ter tam ljudjé hitijo,
Radost séva jim 'z očés.

Človek rad se ne ozíra,
Vsak le sam za sé skrbí,
Svoje solze si otíra,
Svoje rane si hladí.

Tudi vas nikdó ne gleda,
Saj ste tujčeve solzé!
Pokrivačte lica bleda,
Utešíte mi srce!

Déklica.

Déklica nedolžna
Samotno je cvetéla,
Neznán jej bil je svet.

Déček lep jo najde,
Nasméhne se in vstavi,
Zagléda se v nje cvet.

Bil je lep in krasen,
In mlad, ko rano jutro,
Pa vsem dekletom všéč.

Kar je koli rekel,
Verjéla je sirota
Neumna vsako reč.

Spremljal nje stopínje,
Rotil se je ljubezni
In zvestega srcá.

Déklica nevedna
Pa se ga veselila,
Ko belega svetá.

Mati, brat in oče
Svarili so jo: pázi!
Verjela ni jim nič.

Dala mu je srce,
Odletel z njenim srcem
Čez góro, kakor ptič.

Pázite se ljubih,
Oj hčerke ve nedolžne,
Preprôste rožice!

Z ljubim gre nedolžnost
In mir in pokoj duše
In sreča deklice!

Žensko lice.

Đavida je v greh krvavi prevabilo — žensko lice,
Modro pamet Salomonu omračilo — žensko lice;
V boji nekdaj zmagoval je Samson leve srdoglave,
Nikdo sil mu ni ukrotil, ukrotilo — žensko lice;
In od Korjolana, ko viharno plahi Rim je stresal,
Trepetaje mir in spravo izprosilo — žensko lice;
Mark-Antonov glas je ukazaval polovici zemlje,
Ni ga Cezar, v grob je njega položilo — žensko lice;
Holofernu šator branil mož je meč in kopje bojno,
Pa igraje mlado ga je prevarilo — žensko lice;
Vže Adamu, dokler tamkaj v raji živel je nedolžen,
Sredi raja smrt in žalost je vcepilo — žensko lice:
Glej, in mene, pevca brez modrosti in brez duše krépke,
Srétalo je tako solnčno, tako milo — žensko lice,
Da vsa zemlja več ga nima, koder jo nebo pokriva —
Al' je čudo, da je mene tud' zmotilo — žensko lice?

Uplenjeni spomin.

Pri okenci za mizo je šivala,
In rutico je ljubemu robila,
V veselih pesencah se je glasila;
Poznala sem, ž njim se v mislih je igrala.

Prišel sem jaz in precej je molčala,
Ostró od mene v stran se je zavila;
Iz lás takrat se kíta je sprožila,
Iglíca jej z glavé na tla odpala.

Už sem često prosil je spomína,
Pa ker se prošnje moje ne usmili,
Pobrál iglico naglo sem po sili.

Iž njé izvira nova bolečina:
Kedár jo koli milo ogledujem,
Spet mislim v drágo, tiho sam žalujem.

Prevára.

Če mesta svitlim plámenom gorijo,
Udari zvon, in rog in boben poje,
In strél ljudí sklicuje v množne roje,
Da naglo tod in tam v pomoč hitíjo.

Ko ménijo, da ogenj zadušijo,
Pokojni vračajo se v veže svoje;
A ko razšli so se možjé na dvoje,
Plameni časi huje spet grozijo.

Preprosto moje srce je verjélo,
Da se ognjéna žélja mu vkrotila,
In bilo spet počasi je veselo.

A predno sem si mogel biti v svesti,
Zagledam vstrašen se na starej cesti,
Stokrát se večja strast mi je zbudila.

Vihra.

Pod nebom divje burje so vihrale,
Oblake črne trgala je stréla,
Ogrozno tromba grômova rohnela,
Trepèt majál celó je krepke skale.

Zveríne se po jazbah so stiskále,
Pod streho množica ljudí hitéla;
Le meni, ki si ti mi srečo vzela,
Bojéče niso misli trepetale!

Odkril sem prsi, tekel v piš viharno,
Brezupen klical bliske v smrtnej sili,
Steró, sežgó naj moje srce žárno!

Po tleh so hrasti grčavi ležali,
Mecesni starí glave uklanjáli,
Le mene se nebeska moč ne vsmili!

Pesniku.

Sinovi božji so z nebá hodili
Na zemljo novo v njénih prvih létih,
Mudili se pri Kajnovih dekletih,
In velikane ž njimi so rodili.

Prikazal bil se tudi tebi mili
Obraz je rajeke hčere v žarkih svetih,
Na večnem veličastvu božjem vnétih,
Ki v té iz njé so blagodejno lili.

A brate! iz nebeske te device
Le nekaj sinov imaš velikanskih,
Ker zatopljen si v cvét lepot grmanskih.

Podál najboljšo moč za bledo lice
Ležnjivih čarodejk si brez poroke,
Ki ti rodile bolne so otroke.

Glumáči.

On dan pri nas imeli smo glumáče,
Ki so glasno po ulicah trbíli,
Z velikim bobnom k sebi nas vabili,
Da gledat šli stvari bi nedomače.

Ljudjé so tekli v zanke njih zvijače
In tamkaje zamórcu se čudili,
Ki so tatjé samí ga počrnili,
Da ž njim slepé neumne postopače.

Takó kateri med Slovenci vpije,
Rojakom lehkovérnim oznanjuje,
Da mu srce krepkó za narod bije!

Res množica verjame vse mu rada,
A on samo za svojo čast se ruje,
Al' môrda ga dobiček izpodbáda.

Naša nesreča.

Kaj čaka drage naše domovine?
Vsi viri nje življenja so odprt
Užé od nekdaj, in k počasnej smrti
Domačih grehov le jo kletva rine.

Sramotni dan, ki njene zadnje sine
Kropil stidèč bi na mrtvaškem prti,
Kjer lit' bi solz ne mogel vnuš zatrti,
Ta dan le plačal nam bi naše čine!

Izdajstvo, samoljubje in mehkôta;
Trepèt, plemén razpòr, neskrb, slepôta;
Lastnóst, s katero opicam smo v rodi;

Do vsega gnuš, kar s tujstva k nam ne hodi:
To šiba naša je, ta nas storila
V nesrečno ljudstvo — a ne tuja sila!

Réši nas zléga.

Človek slabí, v roke dán viharjem,
Plah se ziblje črez tepěž valov,
Zvija nagle se osode vdarjem,
Ki oklop in ščit zdrobě njegov.
Ko vriskanju duša se udaja,
Nad glacó na lasu visi meč;
Ko najslajša kupa nas napaja,
Sodbo piše prst nam plameněč.

Tu v dolini senčnej, v noči dvoma,
Vsa modrost ne znade kdaj ni kam?
Dokler duša v plašči smrtnem romá,
Srce je igrača grenkih zmam!
In srce človeško je brezdnina,
Mere svoje sámo si ne vé;
Meri oceanom se globína,
Meriti se želje ne dadé.

Naj mi kopje zemljo premaguje;
Moli naj me v sponah širni svét,
Naj mi hribe zláta v krilo suje;
Slavo naj dosežem věčníh lét;

Naj vesoljnost z duhom vso objamem:
Človek vendar bi nesit ostal,
In slovó od solnca predno vzamem,
Nično! jezik bi mi trepetal.

Vse je nično, Ti edini večen,
Ti začetnik, Ti hranitelj moj!
Nikdo ni pod solncem Tvojim srečen,
Kdor ne bega tepen v šator Tvoj;
Nikdo ne dohrepeni počítka,
Komur v sebi Ti mirú ne daš;
Kader bije bojna ura bridka,
Sam pomoč, sam zmago Ti imáš.

Kogar Tvoj v puščavi plámen vodi,
Ni mu konjika ni péšca mar',
Po modrasih, ko po cvetji, hodi,
V sèn ga ziblje pôtres in vihár.
Svét naj gine, solnce, luna gasne;
Zemljo naj zaliva hrup morjá,
Padajo grmeče zvezde jasne:
Kdor v Té upa, ta ne drgotá.

In zató oziramo se k Tebi:
Ko nas bode težki jarem trl,
Izkušnjava nas vabila k sebi,
In tolažbe zadnji žarek mrl;
Ko viséla bode tma nad nami,
Srce nam brezup vestí kljeval:

Ti, Gospod, zaščiti nas z rokámi,
Da nas v brezno ne potegne val!

In kedár se nagne dan telesni,
Da rosil nam čelo mrzel pot,
Srce stalo, gasnil blisk očesni,
Duh popuščal bode kočo zmot,
Puščal slast in strast življénja téga:
Takrat, Oče, Ti pri meni stoj;
Ti me brani, Ti me réši zlega;
Ti me v rajske dom pokliči svoj!

Svetinova Metka.

(Povést.)

Spisal Boris Mirán.

I.

V nedeljo po desetej maši.

Deseta maša v farnej cérvi v Belej Vasi je minila. Še bučí véliki zvon, ki je pél pri zadnjem evangelji, ko se začne skozi vélika cerkvena vrata valiti pobožna množica. Najprej, to se ve da, vsuje se ljuba mladina iz farne in drugih vasí; in sicer prvi fantiči, ki se med mnogimi šalami in norčjami veselo razgubé po vasi, vsak proti svojemu domu. Za njimi se vrsté po velikosti bolj odrastli fantje, kterih eni, namreč mlajši, mirno domu gredó, drugi pa, starejši, ustavlja se na širocem prostoru med cerkvijo, šolo in farovžem, in sicer na desnej strani pred šolo, zakaj na lévej se v tem zbirajo možé, ki proti cerkvi nazaj obrneni, tlačijo in prižigajo svoje pipe ter med mnogimi silno umnimi pogovori čakajo, kaj bo

denes kljal birič. Od Sile, tako se je namreč dejalo staremu biriču, to so pač vedeli, ne bo jim prišlo nič dobrega; s svojim hrepečim glasom bo pa spet „na znanje dajal“: do kdaj se morajo davki prinesti; da bo tréba zopet cesto nasipati, ali pa, da se bo temu in temu prodajalo zemljišče, ker ni mogel davka plačati. Res kmalu pride Sila, star mož kratke postave in širocih pleč, z dolgo krivo sabljo na širocem jermenu, ki se mu je skoraj vlačila po tleh. Zavihtí se na zid, ki opasuje cerkev, vzame zvezek pisem izpod pazuhe, razgrne jih počasi in gléda srepó vanje, akoravno vé vse iz glave, in še celo brati ne zná, če smemo verjeti porédnim paglavcem, ki trdijo, da še velikokrat pisma narobe drží. Zdaj se odkašlja, ostro pogléda okrog, če ga vse posluša, nabere sape, kolikor je more, ter zakriči, kakor star petelin: od cesarske kraljeve komisije itd.

V tém, ko možje poslušajo svoje dolžnosti, ktere jim Sila nakláda, stojé nasproti njih fantje, ki se ne smejo še mešati v zbor modrih mož, in se jim tudi zato ni treba pečati, kaj Sila govorí — ter ogledujejo dekléta, ki sramežljivo gred pred njimi. Akoravno pa v tla pobešajo oči, kakor jih matere učé, ne hotel bi vendar staviti, da ni spoznala vsaka svojega izmed gledalcev.

Svetinova Metka! Svetinova Metka! Ta glas se na enkrat zбудi med fanti in gre od ust do ust. Vse oči se obrnejo v dvé dekleti, ki gresta bolj med zadnjimi iz cerkve. Desna je videti ka-

cih 16—17 let stará; na prvi pogled se spozná, da so na njo obrnene vse očí, dasi je njena družica tudi prav zalo dekle.

Metka je bolj majhne nego velike postave in šibke rasti. Nenavadno belo obličeje in drobne ročice kažejo, da ni vajena težkega dela na polji. Četudi je opravljena, kakor druga dekleta, vendar jej vse nekako drugače stojí, tako da je videti vsa nekako gosposka. Zlasti pa je nosila belo pečo rahllo pod brado zavezano tako, da so se videli od spredaj lepi, gosti, črnorjavi lasje. O njenej lepoti je bila daleč okrog samo ena misel, samo en glas: ni je lepše pod Belovaškim zvonom, nego je Svetinova Metka, in mnogemu mladéniču je na skrivnem srce gorelo za njo.

Kakor pa lepota, tako je bila sploh znana tudi Metkina poštenost in sramežljivost. Akoravno je bila prijazna z vsakim človekom, vendar ní se mogel ponašati noben fant, tudi najlepši in najbogatejši ne, da bi bil kdaj dobil posebno dobro besedo ali prijazen pogled od Svetinove Metke, tako da so jej očitali nekteri, da je trdega ali še celo ošabnega srca. Zato so se bili nazadnje navadili mladéniči, da so jo gledali z veseljem, kakor lepo rožo, ograjeno s trnovim plotom, mirno, brez poželenja!

Ali si videla Metka, Dorčeta? vpraša Marijanica svojo družico, ko sta bili že med zadnjimi hišami farne vasi. — Kako je zrastel in kak lep mladenič je zdaj! Pa tudi kako moški se obnaša.

Pa kaj se bo menil tak lep, bogat gospod za nas kmetska dekleta, ko bi bile še tako lepe, kakor ti, Metka. Njemu ne manjka imenitnih mestnih gospodičin, ki so lepe in šumé v drazih svilénih krilih. O pač srečna, ktera bo enkrat njega svojega imenovala! Ali ni res Metka? — Pa kaj ti je denes, da si tako tiha in zamišljena? Glej, kako si bleda! In zdí se mi, da imaš objokane oči. Povej, kaj ti je Metka? —

O nič, nič! soparna vročina, mislim, v cerkvi me je prevzéla, tako da mi je bilo skoraj slabo; zdaj pa je že bolje, ko svi v čistem zraku, in kmalu bo po polnem dobro.

V tem sta bili naši prijateljici zapustili vas. Kolovózni pot tik gozda na desnej strani ju je peljal po prijaznej dolini, po sredi ktere je tekel potok, na obéh stranéh z vrbami in jelšami obrasten.

Bil je lep poleten dan. Z neba, jásnega ko ribje oko, je hudo pripekalo solnce. Tiho in mirno je bilo vse okrog in okrog. Ptiči, ki so malo prejše z veselim žvrgolenjem iskali si južine, tičali so tiko skriti po drevji in po grmovji. Dreyje samo je bilo, kakor bi dremało; genilo ni s persionom. Le sem ter tje zašumi pred Metko in Marijanico kak martinček, ki je ob potu na kamenu ležec kakor mertev se grel na solnci. Ko pa začuti stopinje, švigne bliskoma v bližnje grmovje. Bilo je, kakor bi ves svet hotel govoriti: denes je gospodov dan! Kaj tacega sta morali

misliti tudi deklici, ker molčé in zamišljeni sta šli svojim potem, kakor bi se bali s kako besedo dramiti sveti praznični mir! Zdaj zazvoni poldne veliki zvon v farnej cerkvi, in njemu odgovarjajo zaporedoma manjši po podružnicah. Metka in Marijanica se prekrizata in tiho molita.

Ko prideta čez nekoliko časa do znamenja na razpotji, Marijanica podá roko svojej priateljici: Bog te obvaruj, Metka, in pa pozdravi Toneta! S temi besedami krene na desno, Metka pa gré mimo znamenja dalje ravno po tistem poti, malo navzdol, po prijaznem brezjiči. Komaj pa je storila nekaj stopinj, zavije v stran od poti na zeleno trato, okrog in okrog z drevjem in grmovjem ograjeno. Tu pod drevesom se zgrúzi na tla, pokrije z obema rokama obraz, začne strašno ihtiti in nazadnje se zjoka na glas. Potok vročih solz, ki jih je dolgo zadrževala, se ji ulije po bledih lich.

Moj Bog, moj Bog, zdihuje, le enega samega pogléda ni imel zame! Ni me ljubil, o ni me ljubil nikoli! Kako bi me bil mogel sicer tako hitro pozabiti? In jaz sirota, jaz mislim nanj noč in dan!

In še huje joka in zdihuje, še obilneje lijó solze iz oči.

Čez nekaj časa, ko so jej solze nekoliko polajšale in ohladile srčno bolečino, naglo vstane, obriše z belo ruto oči in obraz, ter se napotí zopet proti domu.

Pri prelazu, kjer je konec gozda in se začenjajo vrtje z gredicami in sadnim drevjem, čaka jo že zvesti hišni varuh, stari Sultan. Ko se prikaže Metka iz gozda, kakor blisk kvišku plane in jo pozdravlja z veselim lajanjem (ki je bilo pa bolj podobno tuljenju) in neumnuim skakanjem. Ali denes nima mlada gospodinja očesa za njegovo okorno dobrikanje in prilizovanje, in skoraj nejewoljno se ga brani, ko se spenja po njej.

Kaj mora pač to biti? Kaj tacega se ni še nikoli zgodilo zvestemu staremu prijatelju! Žalostno pobesi rep in ušesa, ter gré ves pobit pred njo, in (kar se tudi še ni zgodilo nikoli) ko prideta do hiše, pozabi z veselim lajanjem naznaniti njen prihod. Mirno leže pred prag in z milim pogledom zre za mlado gospodinjo, ki stopa v vežo.

Dober dan! pozdravi Metka v hišo stopivši mater, ki za mizo sedèč bere iz starih pobožnih bukev. — Bog ga daj! odgovorí mati, sname na očnike z nosa, položi jih skrbno v bukve za znamenje, kje je nehala, zapre bukve ter jih položi na staro mesto na polico.

Denes pa dolgo hodis od maše; Tone je že zdavnaj domá. Le hitro se razpravi, južina bo zdaj na mizi!

Na to gre mati pred ognjišče, južino iz peči jemati, Metka pa v stransko izbo, kjer sleče lepo praznično obleko in obleče malo bolj delavniško, kakor je spodobno v nedeljo popoldne. V tem pride Tone, Metkin brat, lep mladenič visoke,

krepe postave, resnega pa vendar prijaznega obraza.

Tudi Sultan je bil že prišel v hišo, in maček, ki je ležal vse dopoldne len na peči, zbudi se, ko zasiši žlice in skledo; na pol mižé se plazi, rep kvišku držeč, proti mizi; gredé se leno podrgne ob stolovo nogo in tiho zamijavka.

Tako je bila zbrana družinica pri južini: mati, Tone in Metka za mizo, Sultan pa pod mizo z mačkom, s katerim sta bila sklenila po dolzem sovraštvu mir in prijaznost. Midva pa, dragi bralec, pustiva jih pri južini, pojdiva ven in ozriva se malo okrog!

Vasica Svetinovo, ki nima več nego štiri hiše, stoji na prijaznem holmu, ki se naslanja proti jutru na viši hrib, po katerem smo spremljali Metko, domu gredočo iz farne vasi. Spodaj pod hišami so vrtje s sadnim drevjem in gredami; potem se počez njive začno in drže notri do ravnine. Ker so obdelane z mnogovrstnimi sadeži, videti so od daleč, kakor različni pasovi, ki oklepajo griček. V sredi med njivami drži pot od hiš notri doli do ravnega polja; pod gričem malo na levo od poti vrvrá bister studenec izpod skalovja, na pol pokritega z zelenim grmovjem. Urno, kakor bi se mu mudilo, napajat travo in cvetice na polji, mrmráje skače po belem kamenji sredi ravnine. Kmalu pa mu vzame mlado življenje potok, ki teče po dolzem po polji, in kterege, četudi ni ne širok ne globok, imenujejo Véliko vodo.

Raván pod gričem, sploh Polje imenovana,
po kterej teče Vélika voda, dolga je dobre pol ure
in komaj četrt ure široka. Proti večeru jo skoraj
v polkrogu opasuje hribovje, s smrečjem obrasteno;
na levej proti jugu stoji konec nje zelen hribček
z belim gradičem, katerega ljudje sploh samo Grad
imenujejo. V dnu zadaj višje gore dolino popol-
noma zapirajo od te strani.

Proti polnoči je dolinka malo širša. Na enem
izmed gričev, ki od te strani zapirajo dolino, stoji
bela cerkvica, nasproti grada na onem konci.

Dragi bralec, to je kraj, kjer se je godilo,
kar ti mislim povedati v teh vrsticah. Ko bi dejal,
da

dežela kranjska nima lep'sga kraja,
trdil bi preveč; toliko pa smem reči, da ta kraj
ima nekaj posebno prijaznega, in nadejem se, da
tudi ti bi se mu kmalu privadil.

H.

Snubač.

Po južini prime mati Metko za roko ter jo
pelje v stransko izbico. Iz njenega skrivnostnega
vedenja je bilo lehko spoznati, da ima denes nekaj
posebno imenitnega govoriti z njo. Ko stopita v

izbo, mati skrbno vrata zapre, sede na posteljo (drugega sedala ni bilo v sobi) ter pomigne Metki, da sede poleg nje. Ko Metka molčé sede, prime jo mati za roko, ter jame tako govoriti:

Glej, ljuba moja Metka! denes si ravno izpolnila sedemnajsto leto. Lepo si dorastla, in tudi čedna si dovolj, pa zato gre hvala samo bogu; tega nikoli ne pozabi. Zaradi tvoje izreje si ne morem, hvalo bogu! ničesa očitati; storila sem, kar sem jaz mogla. Rajnik tvoj oče, bog mu daj dobro! nas je zgodaj zapustil. Da! rajnik tvoj oče — to je bil mož, kakoršnega bi dan de-našnji zastonj iskala daleč po svetu. Pa kaj si ga mogla poznati! Komaj pet let si bila stara, ko je zapustil ta svet in se je preselil v boljšega. Po vsej sošeski, ki si ga je bila izvolila za župana, bil je češčen in spoštovan. Svetinova desna roka je veljala, kakor pismo in pečat, in njegova beseda, kakor gotov denar. Bil je pa tudi vreden tacega spoštovanja: skrbel je za svoje soseščane, kakor za svoje otroke; bil je pravi oče vsem ubogim in sirotom; za njih prid se je poganjal o vsakej priliki, in ni se mu žalilo, kader se je bilo treba potegniti zanje, ne potov, ne težav, ne gotevega denarja. Zato pa je bil tudi skoraj vedno na poti: zdaj v komisijo, zdaj v kresijo, zdaj zopet v Ljubljano. Ni torej čudo, če je pri tem vedno bolj hirala naša imovina, ker se ni mogel veliko pečati z domačo kmetijo. Ni je imel druge slabosti, nego da je bil predober. In če sem ga časi pri-

jazno pokarala, da mimo tujih opravil opušča svojo hišo, tedaj mi je vselej odgovoril s nasmemhom: „Urška!“ je dejal, „kaj boš toliko skrbel! Glej, saj je naša kmetija vendar zmerom dobro obdelana, bolje nego ktera si bodi in z lahka nas živi. Dolgov, hvalo bogu, nimava, in za otroke storiva dovolj, če jih lepo zrediva v pridnosti, poštenosti in strahu božjem; dalje si bodo že sami pomagali. Kaj pomagajo nakopičeni zakladi srebra in zlata, ki jih roditelji pusté otrokom? Le prevečkrat jih zapeljujejo v lehkomišljjenost in razuzdanost. Glej, soseska me je izvolila za svojega župana; prva moja dolžnost je torej, da skrbim za nje prid in blagost. Kako bi drugače zaslužil njeno zaupanje? In misliš, da je to moje prizadevanje za sosesko nam na izgubo? Prepričan sem, da vse to nam bo na prid, in kar sem storil jaz za sosesko, to pravični bog obilo povrne naj-nim otrokom.“

Tako je govoril in tolažil me blagi mož, in kaj sem mu hotela odgovarjati na to? Nisem ga mogla grajati zaradi dobrega srca, le še bolj sem si prizadela, kolikor mogoče s svojo pridnostjo in skrbjo nadomestiti, kar je gospodar zamudil pri hiši. In tako je šlo vse dobro, ko sklene nebeški oče v svojej neskončnej modrosti, k sebi ga poklicati. Že tisto zimo poprej, ki je bila posebno huda, bil se je prehodil iz Ljubljane gredé. Prišel je bil ves oslabljen domú. Začne kašljati in tožiti, da ga v prsih bolí; pa kar sem si prizadela, ni ga

bilo spraviti v posteljo! Ni se mogel videti brez dela. — Kader bom nehal delati, je dejal, nehal bom tudi živeti. Nazadnje, ko je bil le vedno slabejši, in se ni mogel več držati po konci, moral je vendar v posteljo. Légel je na sv. Roka dan, in od tistega časa ni vstal več. Dejali so vsi, da bi le prestal prvo listje! Ni bila volja božja. Bilo je po sv. Terezii tisti dan — minilo je že tega 12 let, vendar se mi zdi, kakor bi se bilo včeraj godilo — pokliče me k postelji: Urška, Urška! moja ura je prišla; ločiti se mi bo od vas; pa ne žaluj mi preveč, saj se ne ločim za zmerom; tam gori se bova zopet videla. Ti in Tone sta klečala pri znožji in se milo jokala. Migne mi, da vaju pripeljem k zglavju. Ljuba moja! vama reče s slabim glasom, pustil vaju bom, pa nič se ne jokajta; gori grem k očetu, kjer bom prosil za vaju, da tudi vidva enkrat prideta gori. Spoštujta in ljubita svojo mater! Urška, skrbi za moje in svoje otroke! Bog vas obvaruj vse! — Še enkrat se ozre na nas, potem na bridko martro nad zglavjem, vzdahne in — sklenil je!

Pri teh besedah si mati ni mogla kaj, da bi se ne jokala, in tudi Metki se ulijó solze, ki jih je dolgo zadrževala.

Čez nekaj časa povzame mati zopet besedo.

Po očetovej smrti nam je iz konca trdo šlo; pa kmalu smo bili z božjo pomočjo zopet na prejšnjem stanu. Božji blagoslov je bil vidno nad nami: polje, ki so ga zdaj največ obdelovale tuje roke,

slednje leto je dobro obrodilo in tudi pri živali smo imeli srečo, tako da smo mogli zmerom pošteno in zadovoljno živeti.

Moja poglavitna skrb sta bila Tone pa ti. Tone je hodil v farno šolo, potem pa ostal domá in se z veseljem in spehom poprijel kmetije. Tebe pa, ki si se mi zdela prešibka za težka kmetska dela, in si imela za uk veselje in dobro glavo, dala sem po dokončanih farnih šolah v Ljubljano. Naj bo, sem dejala, ker je bolj umne glave in umeteljnih rok, pa naj si bolj z lahka, nego mi drugi, služi kruha; naj se v mestu še bolj izuri v tej in ónej reči, potem bo tu in tam za rabo; in če hoče imeti pamet, nikoli ne bo napak zanjo. To se ve, da vse to ni bilo zastonj: zdaj je bilo treba plačevati stanovanje, zdaj hrano, zdaj obleko, zdaj eno reč in drugo; pa z veseljem sem storila vse; saj sem upala, da bo na tvoj prid.

In zares, te dve leti, kar si bila potem v gradu, bili so gospá s teboj prav zadovoljni, in še zdaj ti dajejo zaslужka, kjer je moči. S svojim delom zaslужiš dovolj, več nego sebi potrebuješ.

Ali tako, začne mati zopet po kratkem premolku, ter jej rahlo položi róko na kolena, sama vidiš, vendar ne bo moglo zmerom ostati. Glej, očeta si izgubila zgodaj, in tudi mene ne boš imela zmerom; tudi meni pride ura, in morebiti prej, nego menivi obe: človek je kakor kaplja na veji, in smrt pride, kakor tat po noči.

Ljuba mati, prosi Metka, ne govorite tako ;
saj ste še tako krepki, in ljubi bog vas bo še
dolgo dolgo ohranil ! Kaj bi mi bilo siroti početi
brez vas ?

Moja moč, ljubo dete, gre že proti koncu.
Ko idem v hrib k maši, čutim, kako mi noge nič
več prav ne služijo, in oči mi pešajo od dne do
dne. Ko ima človek enkrat svoje 50. leto ze saboj,
mora se že počasi pripravljati na odhod.

Predno pa glavo položim k pokoju, vaju bi
vendar rada preskrbljena videla ; rada pojdem po-
tem, kamor me kliče moj rajnik. Za Toneta pač
ne skrbim toliko, on je mož, in druge pomoči ne
potrebuje nego božje. Z veseljem vidim, da se
rada imata z Bregarjevo Marijanico. Stari Bregar
je trden kmet in pošten mož, pa kakor mi je rekел
sam, ne branil bi se, če bosta Tone in Marijanica
enkrat mož in žena. Marijanica je pridno, delavno
dekle, in tudi lepo doto prinese k hiši. Tako bi
bil Tone preskrbljen, če je božja volja. Ali kaj
bo pa s taboj, dete moje ? Tako vedno ne moreš
ostati. Ko tvoj brat enkrat ustanovi svojo družino,
boš se, če ravno te ima rad, vendar samej sebi
tujka zdela v domačej hiši. Dokler si mlada, gre
še še ; ali pridejo leta, in takrat še le več človek,
kaj je hiša, kaj je svoja družina.

Ali si že kdaj kaj premisljala to ? Kaj se
ti zdi ? Odkritosrčno mi razodení svojo misel, saj
sem tvoja mati, ki ničesar ne želim, nego tvoje
sreče !

Metka vedno molči, vedno bolj je nemirna:
videti je, da jej nekaj teži srce, česar si pa ne
upa razodeti.

Čez nekaj časa zopet začne mati:

Jaz sem že večkrat premisljala in primerjala,
kaj bi in kako bi, da bi bilo prav. Ko bi mogla
tako-le kam priti v kakšno boljšo hišo, da bi ti
ne bilo treba prijeti za vsako delo, da bi le bolj
gospodinjila, tako postavim, ko bi se primerilo kaj
tacega, kakor pri Tinetu!

Metka se zdrzne pri tem imenu; zdaj še le
vidi, kam merijo materine besede.

Saj ne pravim ravno, govorí mati dalje —
to le primerjam tako — to se ve da, kaj tacega
bi bilo kakor nalašč zate, in večkrat mi je že šlo
po glavi. Tine ima lepo domačijo in tudi gotove
denarje mu je pustil oče, ker je bil umen in var-
čen mož. Služba gradskega lovca tudi ni napačna,
in ga že sama na sebi pošteno redi. Pri vsem tem
pa je tudi Tine mladenič, kakoršnega si le želeti
more najbolj izbirčno dekle. Vidiš Metka, ko bi
se našlo kaj tacega záte! — Pa kaj ti bom dalje
prikrivala, kar mi dela veliko veselje. Tine sam
je že govoril z manoj; lehko si misliš, ali mi je
bilo to po godi ali ne — pa nisem mu vendar
obljubila ničesa; dejala sem mu, naj le s taboj
govori!

Nu, kaj se ti zdi, Metka? Kaj ne, da bi
kaj tacega ne bila pričakovala? Kaj ne, da je to
velika sreča in čast, da je Valentin, kteri bi bil lehko

potkal na vsaka vrata, izbral ravno tebe? Pa kaj je to? Kaj molčiš?

O ne jezite se, ljuba mati! če vam ne morem precej odgovoriti. Res moram reči — nisem se nadejala take česti — in čutim, da je nisem nikakor vredna. Bojim se, da bi se ne kesal pozneje, ko bi mene vzel — in tudi zame je bolje, da ostanem tako! Kaj se mi mudi možiti se, saj tako dobro, kakor pri vas, mi ne pojde nikjer.

O ne, ne! ne boš me premotila s tacimi izgovori! Nekaj druzege mora biti, kar ti brani, da se ne poprimeš brez premisleka sreče, ktero ti je sam bog naklonil. Ti nisi odkritosčna, prikrivaš mi nekaj, kar pa moram vedeti. Bog ne daj, ko bi zvedel Tine, da si se pomišljala samo eno trenotje. Usrdil bi se, in tvoja sreča bi bila zapravljena in izgubljena za vselej!

Če pa že mora biti, ljuba mati, pa mi vsaj malo časa pustite; saj se ne branim, ali tako reč je vendar treba malo premisliti.

Kaj je tu treba premisleka! Z obema rokama se okleni sreče, ki se ti ponuja denes, in morda nikoli več ne. In da ti povem naravnost: še denes popoldne je dejal, da te pride snubit sam, in rada sem mu dovolila, ker nikdar bi se ne bila nádejala, da se boš le količkaj pomišljala.

O mati, mati! le denes ne, denes ne! jutri, pojuternjem, kadar boste hoteli, le denes ne! Ne morem in ne smem mu dati odgovora, kakoršnega hočete vi in on!

Kaj je to, Metka? Tu mora biti nekaj, kar pa hočem vedeti, moram vedeti!

O mati, mati! o ne ravnajte tako grozovito s svojim ubogim otrokom. Ne silite me, da vam razkrijem, kar bi mi za vselej odvrnilo vaše srce! Ne delajte me še nesrečnejše. Sam bog ve, kako sem nesrečna!

Moj bog, moj bog! Vsa moja skrb in moje prizadevanje, vse moje upanje, da bom imela posebno veselje nad tem otrokom na stare dni, vsa moja tolažba, vse se bo razbilo nad trmo tega porednega, nepokornega dekleta!

Ne, ne, govorí dalje z mečjim glasom, ne moreš ravnati tako grozovito s svojo materjo; saj si bila vselej pobožno, poslušno, prisrčno moje dete, moje veselje, moje oko. Kaj sem prestala in pretrpela za te! Ko si bila hudo bolna v 7. letu, tako da je vse dejalo: zdaj pa zdaj bo vgasnilo sirotišče, takrat se nisem genila od tebe; poleg tvoje posteljice sem po noči ležala na tleh, očesa nisem zatisnila, ves čas sem vlekla na uho, ali še dišeš; komaj si se genila, že sem bila po konci; hitro sem luč vpihal, prekladala te in posteljico ti prestiljala in zrahljevala. Kolikokrat sem te vuela v naročje, gori pa doli te nosila, pela ti in tesila te, da si zopet malo zadremala. Ko si že pojemalo sirotišče, kakor ribica na suhem, takrat pa so vsi dejali, da le materin dih ti je vpihal zopet življenje. — Prav zase sem te hotela izrediti, tako za poboljšek na stara leta! — O kako bi bilo

lepo! Ti bi bila kakor gospá: vse bi te gledalo v nedeljo pri maši, pozdravljalo te in se ti priklanjalo. O kako veselje starej materi! Saj roditelji nimajo druge sreče, nego če vidijo svoje otroke srečne in spoštovane! Kaj mi, Metka, res tega ne privoščiš? Kaj pa hočem nego twojo srečo? — Kaj ne, Metka, da mi ne moreš odreči tega?

Pri teh besedah vstane mati, stopi pred svojo hčer, oklene se je okrog vratú ter gleda jo z mokrim, milo prosečim očesom.

Ko Metka vidi svojo mater tako pred saboj, ne more se dalje držati, zdrsne prednjo na kolena, skrije obraz v njeni krilo ter med ihtom in solzami govorí te besede:

Mati, mati, o ne zavrzite svojega nesrečnega otroka! Bog mi je priča, kako rada bi vam spolnila vašo željo, ali — ne morem — ne smem! — Moje srce ima že drugi!

In kdo je tisti nesrečnež, ki mi je zapeljal moje dete?

Teodor! O ne zapeljal — mati!

Kakor bi jo bila kača usékala, odskoči mati pri tem imenu, tako da Metka pade na obraz na tla.

O ti brezbožno dete, vpije, pojdi pojdi, obesi se mu na vrat! Naj dela s taboj kar hoče. Kader te bo sit, pa te popustí za plotom! — O! Bog te bo kaznoval, ti nečast in sramota našej poštenej hiši!

Metka leži na obrazu, ne oglasi se in ne gane. Ko to mati vidi, prestrašena skoči k njej,

in ko ne čuti v njej znamenja življenja, popade jo neizrečena groza. Dvigne hčer od tal, strastno jo objema in poljublja, stiska jo na prsi, ogovarja in po imenu klíče; položi jo na posteljo, boža jej lice in čelo, in še strastneje poljublja. Ko se poslednjič Metka zavé, odpre oči ter se je oklene, takrat pa mati ne ve, kaj bi počela. Smeje se in joka, prosi odpuščanja, tolaži jo in zopet objema in poljublja.

Oj molči, molči, Metka moja! Nič ne jokaj, saj si vendor le moje prisrčno dete; srečna sem, da te le vidim, da te le imam; za drugo bo že ljubi bog skrbel!

III.

Valentin.

V senci pod starim košatim orehom pred hišo sedi popoldne Metka z debelimi bukvami v rokah. V travi pri njenem znožji leži Sultan. Pazljivo se še enkrat ozre okrog, in ko vidi, da je vse mirno in varno, pobesi ušesa, položi težko glavo na stegneni prednji nogi, pomížkne še nekolikokrat z velikim trudom, potem pa zamiží. Mirno je njegovo spanje, ker ima dobro vest. Le sitne muhe ga dražijo in

mu ne dadé pokaja: zdaj je treba pomigati z ušesom, zdaj mahniti z repom, zdaj celó hlastniti z gobcem po kterej. Pa pretí mu še veča nesreča.

Od sosedovih priskače mlad kuže; vidi se, da se mu je treba igrati po vsej sili. Kakor ne-umen skače in pleše okrog ležečega Sultana, laje in bevka, vleče ga za uho, zaganja se nanj, pa vse zastonj. Nekoliko kratov Sultan nejevoljno zarnčí; ko mu je pa le preveč, in ko vse nič ne pomaga, takrat pa butne s svojo težko glavo ubogo živalco tako, da kakor bi jo vrgel iz prače, daleč odleti in se trikrat prevrne, predno v travi obleži. Vse pobito in omamljeno se pobere, stisne rep med noge, in klapá klavrno domú.

Malo v stran se je spravila kokla s svojo drobno družino. Kakor more, široko se dela in vabi s prijaznim klóčenjem svoje male kebčekе pod varna krila. Nekteri poslušajo in gredó pod njo; pa ker jim je, mislim, pregorko, gledajo jej skozi perje, kakor skozi okno; drugi se obotavljam, postopajo okrog nje, zaganjajo se kvišku ter naga-jívó kljujejo rdeči podbradek materi, ki se drži tako modro; najporednejši pa se jej celó zaganjajo in skačejo na hrbet — toda le malo kteri ga do-skoči, in kader je že gori ter se misli okoristiti, pa zdrsne na tla. Starka vse mirno trpf!

Zdaj se priplázi, na pol mižèč, leni maček skozi priprta hišna vrata. Rep drží po konci, prav tibо zamijávka in pogleda okrog sebe. Kaj vidi? — Kakor izgubljena ovčica, tava pišče daleč od svoje

matere, in neskrbno kljuje travo, kakor je videlo mater. Pregrešne, poželjive misli se zbujaajo v mačkovih prsih; sline se mu cedé po tolstej južini. Saj je pa tudi prilika prezapeljiva; kako se je braniti! O maček, maček, stavi se krepko v bran izkušnjavi, drži se moški! Saj te imajo tako že malo na sumu, da si enemu, ki ga je na nagloma izmanjkalo, vrat zavil! — Ko mu tako raste in raste poželjivost, pogleda svojo mlado gospodinjo, ki jo tako čisla in ljubi, zdaj pa krepkega Sultana, ki sicer še spi, pa naj zasliši najmanjši šum, in kakor blisk bo skočil na noge, in tedaj gorjé ti hudodelnik! Zdaj zopet postransk pogled na ljubo belo nedolžnost v zelenej travi. Zdaj je boj najhujši v njegovih prsih. Že se je pripravil na skok, pa, njemu na čast bodi rečeno, njegov dobri duh ga o pravem času potegne nazaj. Zamišlja, da ne vidi izkušnjave, krepko se obrne, ter korači zopet na peč, dasi zmagalec, s pobešenim repom, z lehko vestjo, pa težkim srcem — stari grešnik! — Mi se pa veselimo njegove zmage, in ne kratimo mu zaslužene slave s pomislekom, da ravno, ko mu je bila grešna poželjivost do vrha prikipela, ko je že mislil pasti v izkušnjavo, da je bil ravno v tistem hipu Sultan jezno z gobcem hlastnil po muhi.

Metka zapre bukve, nasloni se nazaj na drevo, položi križem roke in mirno sedi. Saj jej ni moči brati, vedno jej uhajajo pogledi tje, kamor jo vleče srce, tje do belega gradiča, ki z zelenega griča

gleda tako prijazno po tihej dolinici! — Tako zamišljena deklica ne čuti, da se jej bliža mladenič v navadnej lovskoj obleki. Ko je že blizu nje, pozdravi jo:

Dober dan, Metka!

Metka se prestraši pri teh besedah, in s slabim glasom, da se komaj sliši, odgovorí:

Bog ga daj, Valentin!

Tako sama?

Sama in ne sama. Te bukve mi delajo lepo družbo, da si je lepše ne morem želeti.

Ali smem vedeti, kake so te bukve?

Prosim, poglejte.

Življenje svetnikov. Gotovo lepo branje.

Lepo in podučno. Človek nahaja v teh bukvah tolažbo v vsacem stanu svojega življenja. Vam niso znane, kakor je videti?

Metka! zakaj me vičeš? Pri teh besedah, ki jih je Valentin izgovoril z mehkim glasom, pogleda jo z neizrečeno milim očesom; vsa njegova ljubezen je bila v tem glasu, v tem pogledu. Metki ta pogled, ta glas presune srce; komaj ima toliko moči, da mu odgovori:

Kako bi pač mogla drugače?

Kaj vam bom jaz, preprosto kmetsko dekle, ki mora biti veselo, da le govorite ž njo!

O ne, ne! Ne govari tako Metka! Nekdaj je bilo pač drugače. Ali se ne spominjaš več, Metka, tistega časa, ko sva vkupe hodila v šolo, vkupe se učila in igrala?

Veš, kako so nama zmerom nagajali fantje
in naju dražili, da vedno tičiva vkupe, da sva že
kakor mož in žena; tebi pa ni bilo mari vse to,
z manoj si rajša hodila, z manoj govorila, nego z
vsakim drugim. In pozneje, kader sva se srečala,
kjer sva se videla, vselej sva se pozdravlja. Če
si mogla, podala si mi roko ali pa vsaj od daleč
si mi prijazno pokimala z glavo. In ko sem od-
hajal na Štajersko k stricu, veš, kako sva jemala
slovo? Meni se je trgalо srce, spregovoriti nisem
mogel besede, in ti — podala si mi desno roko —
in roka se ti je tresla! O šlo mi je po vseh
udih! Z levico pa si brisala oči — in dejala si
mi: bog te obvaruj, Valentin, pa vrni se kmalu! —
O te besede so mi bile sladko tolažilo. In v
tujej deželi, daleč, daleč od tebe, mislil sem vedno
nate; čutil sem, da te ljubim, da ne bom ljubil
nikoli druge, da le s tabo morem biti srečen; de-
lal sem, trudil in učil se z veseljem, da bi le vre-
den bil tebe. Veselil sem se vedno noči: v sanjah
sem bil pri tebi, za roke se držec sva se sprehajala
po ljubih znanih krajih. O lepe sanje! — Prišel
sem — čez tri leta, čez tri dolga leta! — pozdra-
vila si me prijazno, podala mi roko. O roka je
bila mrzla, ni se ti tresla, ko nekdaj! Metka,
Metka! kaj čem misliti? — Glej, tu stojim pred
taboj; Metka, pojdi, če ti je mogoče, in bodi moja!
— Ne! Glej! pokleknil bom predte! Govori!

Metka, vsa preplašena in zmešana, ne ve, kam
bi se dela, kaj bi rekla.

Valentin! Valentin! kaj bi rekel kdo, ko bi
vas videl tako! Vstanite!

O pusti ljudi! Kaj meni mari svet! Tukaj
klečim pred taboj. Eno besedo, le eno besedo! po-
tem pa grem. Metka pojdi z manojo, ne obetam
ti sreče, pa — po rokah te hočem nositi, iz oči ti
brati vsako željo; ne mož, hlapec ti hočem biti!
Metka! ali res ne moreš?

Moj bog, moj bog! kaj mi je začeti? O ne
zamerite, nisem se nadejala kaj tacega! Vstanite!
— Vstani Valentin! — Saj veš, da sem te vedno
rada imela — pa —

O ti me ne ljubiš! zavpije Valentin, in skoči
kvišku, ti me ne ljubiš! Ko sem v dalnej deželi
zdihoval, hrepnel po tebi, ukradel mi je drug tvoje
srce. O moje lepe sanje! Z bogom Metka! Bodí
srečna, in bog te obvaruj!

Predno je mogla še kaj pregovoriti Metka,
izginil je že med drevjem. Z obema rokama si
pokrije obraz; solze se ulijó po njenem prijatelji,
po njenej sreči, kterej je dala slovó, ktera je zdaj
izginala jej izpred oči. Srce se jej trga — ali —
ne more drugače. Ubogo dekle!

Kakor obstreljena zver, divjá Valentin domú.
Kaj ti je, Tine? vpraša ga prestrašena mati.
Moj bog, kakšen si! Kaj se je zgodilo? Govôri!

O mati, mati! Vse je minilo; ne ljubi me
več, drug mi je zasačil in ukradel njeno srce!
O kako sem jo ljubil! Kako živeti brez nje?

O molči, molči moj sin! Bodí mož! Izruj si

jo iz srca, kakor plevel iz grede! Ni jih vrednatojih solz, ošabno kmetsko dekle, ki se je prevzelo, ker ima malo glajša lica od drugih. Pa le molči, to jej ne ostane tako; božja šiba jo zadene prej ali pozneje.

Kaj ti je sila žalovati, moj sin? Če ti je odrekla ena, ali jih nimaš na izbiro boljših od nje? Kaj ti je? Ali nisi lep, nisi bogat? Nektera zdihuje na skrivenem po tebi; nekatera obrača nate poželjive oči. Stegni roko, pa prileté, in ne boš imel druge skrbi nego izbirati, ktera je boljša.

Ko vidi žena, da jej ničesa ne odgovori sin, misli, da ga je potolažila in pregovorila z zadnjimi besedami; mirno gre torej iz sobe po svojih opravkih.

Valentin je komaj slišal materino tolažilo; sedel je, na mizo naslonjen, in obraz v obé roki skril.

Čez nekoliko časa plane kvišku, sname puško s stene, obesi jo čez ramo ter gre hitro iz hiše. Vesel skoči njegov pes Fido, to viděc, izpod mize. Vesel, pravim, ker dolgo časa je ogledoval žalosten svojega gospodarja, in ni vedel, kaj bi si mislil, saj ga tacega ni še videl nikoli; zdaj pa si misli, da je že zopet vse v redu. Hajdi! le hitro za njim v zeleni gozd! In kakor strela šine skozi vrata, še ne utegne, kakor sicer, stegniti si lenih udov. Kmalu sta bila črez trato v gozdu.

Pridno, kakor nikoli, spusti se Fido na sled. Ali denes, ljuba zvesta žival, zastonj ti je ves tvoj

trud. Vzdigni mu zajca, srno ali visokorogatega jelena; naj se veselo razlega tvoj glas po gozdu, on ne sname puške z rame. Denes je brez skrbi vsa gozdna žival. Nič se ne boj, od vršiča do vršiča skakaj, ročna véverica; brez skrbi si zigravaj s svojo zajko, plahi zajec; še tebi se ni bati, ki se tiho plaziš skozi grmovje s hudobnimi nameni v glavi, košatarépi lisjak!

Kako drugače pa je hodil sicer Valentin po gozdu! Poznal je tu vsako drevo in vsako drevesce. Sprehajal se je med njimi, kakor med svojimi znanci. Tu je odkrhnil gredóč mladej bukvi suho vejo, ki jo je kazila; tam je potrkal starškavemu gabru na deblo, ali je še zdrav njegov drob. Največje veselje pa mu je delal zarod mladih košatíc, ki so stale in se šopirile, kakor zbor desetletnih deklic, vse enólike. Nikoli ni šel mimo, da bi ne bil malo postal in ogledoval jih z veselo zadowoljnostjo; časi je tudi prijel ktero prijazno za mladi vršiček, kakor bi jo hotel pohvaliti, da tako pridno raste in tako vrlo napreduje.

Ali denes mu ni mari ne staro drevje ne mlado. Slep je in gluhi za vso gozdno lepoto. In vendar, kako veselo je tu ravno denes! Ker odnehuje poldanska vročina, začenja se novo življenje in gibanje po gozdu. Ptiči zopet pojó in žvrgolé, skakáje in frfráje od veje do veje. Pisana želna pleza po starih bukvah in potrkuje sem ter tje na votlo deblo s svojim dolzim, trdim kljunom, kakor bi hotela reči: ali ste domá, žužélke? Črez

peščeno stezo urno korači dolgopéti keber; zagledal je na onej strani drobnega, nazega polžka, ki mu bo tolsta južina. Tu se ubija drobna mravlja z velikanskem hlodom, akoravno je denes sveta nedelja. Tam, kjer je posekano drevje in rase visoka trava vmes pa pisane cvetice, ziblje se metulj od cveta do cveta. Komaj počene na enega, pa že zopet na drugoga; za njim pa pribrenči pridna bečelica, pogrezne se v vsak cvet in skrbno ga preiskuje, ne pusti ga, dokler mu ni izsrkala zadnje slaščice, potem pa, ko je obrala cvet za cvetom, vrne se vesela domú.

Tako so vse stvari žive in vesele; žalosten je edini človek, ki hodi med njimi. V Valentinovih prsih ne sije solnce, ptiči ne pojó; zakril mu jih je črni mrak in grobna tihota.

Obrne se tje, kjer je najtihejši in najtemnejši gozd. Tu sede na star bukov parobek, in puško nasloní na bližnje drevo, vpre se s komolci na kolena, skrije obraz v roke in tako sedi dolgo časa.

Ko vidi Fido, ki je bil prišel zopet za njim, svojega gospodarja tako brezupnega, stopi predenj in gleda ga žalostno. Ko se pa gospodar le ne gane, začne tiho cviliti, potem ga pa s prednjo raho položiti po kolenu. Ali slabo mu je plácano to milovanje. Česar še nikoli ni storil, nevoljen ga sune Valentin z nogo, tako da uboga zvesta žival odleti v stran. Pri tej priči pa mu je žal, gre k svojemu psu, ki ga gleda z mokrim očesom, kakor bi mu hotel reči: zakaj si mi to storil? in boža ga po

glavi, rekoč: nič se ne boj, moj Fido! Saj ti si mi zvest, ti me imaš rad, ti me ne izdaš, ti si moj edini prijatelj na svetu!

Te besede so mu srce malo polajšale. Vzame puško in gre zopet dalje. Kam — sam ne vê.

IV.

Pri studenci.

Proti večeru, ko je bila že ponehala huda vročina, vzame Metka po navadi vrč, ter gre k studencu po vodo. Ko pride k studencu, podstavi vrč pod kamenéno koritce, potem pa sede na kamenéno klop, z mahom že na pol zarasteno. Vrč je že zdavnaj poln, voda okrog in okrog vrvrá iz njega; ali Metki ni nič mari vse to, še zmerom sedi globoko zamišljena. Kako bi ne? Saj tu jo je pritisnil prvič na prsi; tu jo je prvič poljubil. O zlati čas! kako daleč in vendar kako blizu! O, prvi poljub! kako jej je prešinil vse ude! kako je trepetala v rajskej slasti nje duša in telo! In zbudil jej je veselo pomlad. Kako jej je na enkrat zdaj v prsih klilo in kalilo, zelenelo in cvetelo, pelo in žvrgolelo. O ljubezen, ti pomlad življenja! Kako more tako drobno srče nositi toliko sreče! —

Ljubila ga je. Kako? Zakaj? — Kako bi pa mogla, ne ljubiti ga! Ali ga pa sme ljubiti? Kdo je on, kaj je ona? Kaj bodo dejali? Kaj bo iz tega? Kdor vpraša in premišljuje tako, ta ne ljubi.

Koliko neizrečene radosti jej je prinesla ljubezen, in koliko žalosti! Ko se je prvič ločil od nje, o kako se je trgalo nje srce! Kako je žalovala in jokala, zdihovala in hrepenela po njem, ko je živel daleč od nje v tujem mestu. Ali misli tudi on nanjo, ali jej ohrani zvesto srce? O ko bi drugo ljubil? Pa saj je tako dober; saj ve, da bi to bila njena smrt! In pa, ktera na svetu bi ga mogla tako ljubiti, kakor ona? Tako jej je plavala vedno duša med upom in strahom. Pa up in strah, veselje in žalost, poželenje in hrepnenje, kako je vse sladko! — Kaj je življenje brez ljubezni! Pa zdaj? Česar si je želeta tako dolgo, prišel je — videla ga je v cerkvi, videl jo je tudi on — pa kakor bi je ne poznal! O to je bilo, kakor bi jej bil nož zasadil v srce! Pozabil jo je — pozabil! Tema je v njenem senci, tema pred očmi, in vendar je svet tako jasen, tako vesel okrog njé.

Ko tako sedi pogreznena v temne misli, máhomá jej nekdo od zadaj z obema rokama oči zatisne. Sladka groza spreleti pri tej priči po vseh udih žalujočo dekllico. Plane kvišku in oklene se z obema rokama svojega ljubega. Dolgo, dolgo ostaneta tako molče — saj ktera beseda bi pa mogla izreči to, kar čuti srce, ko bije na ljubljennem senci?

Kaj se me nisi nič ustrašila, ko sem te tako od zadaj prijel?

Ustrašila? O kako bi se ustrašila te be?

Kako si pa vedela, da sem jaz? Saj me pač nisi videla!

Videla ne, pa čutila. O če se me dotakneš ti, spreleti me tako čudno, neizrečeno sladko čutilo! Pa — vi moški ne umete tega! Kaj pač govorim take reči s taboj, ki nisi vreden niti ene dobre besede. Res prav grdo si delal z manoj — še pogledati me ne v cerkvi — pa videl si me, prav dobro vem, da si me videl; po drugih si se pa oziral in ogledoval jih prav z veseljem! O to je bilo grdo, prav grdo!

Odpusti Metka! Veš, to sem delal nalašč takо; hotel sem te le izkušati in videti, ali sem ti še kaj mari.

Ko bi bil vedel, kako me bo to bolelo, gotovo bi ne bil tega storil. Pa kaj to mari vam moškim! Kar vam pride na misel, pa mora biti; me ženske naj pa trpimo, saj nismo za drugo na svetu, nego vam za igračo in kratek čas; pa še vesele, srečne moramo biti, ne godrnjati, da se ponižujete do nas. Ti si tudi izmed tistih —

Ker mu ne more hitro najti pravega imena, oklene se ga okrog vratú, stisne ga z vso močjo, in na usta, ki jih je bil ravno odprl, da bi jo prosil odpuščanja, založi mu krepek, dolg poljub. Tako je bil mir besedí.

Mirna in spravljena sedeta na klop, pa tako,
da sta obrnena drug v druga.

Zdaj položi Metka svojemu ljubčeku roke na
rame, gleda mu z neizrečeno mehkim, rosnim
očesom v oblije, ter pravi:

Dorče! ali si mislil kedaj name v Ljubljani?

Kaj me vprašaš? Noč in dan mi je bila tvoja
podoba —

O ne, ne! Zlati moj, ne tako! Ne govori
več, nego je res! Povedi mi le, ali si mislil kedaj
tako prav iz srca name, ali si želel pri meni biti?

Bog mi je priča! Veliko velikokrat!

O prisezati znaš in se prilizovati, to vem.
Ti prilizovalec!

In ti — golobička moja — ali si mislila
name, ali si mi ostala vedno zvesta?

O to si pa vprašal prav nespametno, brez
premisleka! Zvesta? — To je grda beseda! Pri-
jatelj moj! ti znaš lepo govoriti, sladko poljub-
ljati, ali ljubiti, veš, ljubiti tako prav v dnu srca
ljubiti, tiho, skrivaj, gorko, po ženski ljubiti, veš,
to znam pa jaz bolje. Pa veš, Dorko, da ni prav,
ker te ljubim?

Oblak, ki jej je omračil v tem trenotji jasno,
srečno oblije, prežene jej naglo ljubeči pogled iz
Teodorovega očesa.

Kakor bi se hotela zagotoviti svoje sreče, ob-
jame ga zopet in sloni mu dolgo na prsih; ni videl
solz, ki so jej lile iz oči — od žalosti ali veselja,
kdo ve? Ali pa od obojega!

Ko se je izjokala, povrne se jej zopet prejšnja jasnost in veselost.

Dorče! povej mi, nagovori ga čez nekaj časa, pa prav po pravici mi povej, nič se ne boj, da bi me ne razžalil, ko si tako videl lepe mestne gospodičine v dražih svilénih krilih, ki se znajo tako lepo véstti in tako učeno govoriti, ali se nisi tedaj pomilujóč spomnil preprostega ubozega kmet-skega dekleta, ki ti še komaj ve povedati, kako te ljubi; ki nima drugačega bogastva, nego zvesto ljubeče srce — o povej — ali ti ni bilo časi žal, da si obrnil oči nanjo?

Metka! o ne govori mi tako, ti nedolžno, nepopačeno dete! ti ga ne znaš, in srečna si, da ga ne znaš tako imenovanega omikanega, gospo-skega sveta, njegove notranje puhlosti in praznote, njegove hinavščine in sleparstva, ki toliko obeta, pa ničesar ne spolnjuje. V njegovem hrupu in šumu, svitu in blisku, ki je toliko za uho in oko, a nič za srce — veruj mi, tu sem se tebe spominjal, s srčnim veseljem, sladkim hrepnenjem, kakor pobožne sladko dišeče vijolice med koprivami in drugim plevelom; ravno takrat sem te še le prav pogrešal, hrepnel sem po tebi, in le tem bolj sem te ljubil.

Dorko! ti imaš dobro srce, in govoriti znaš tako lepo, tako sladko, da bi te zmerom gledala in poslušala. Dorče! še veliko boš videl sveta, poznal boš mnogo žensko, in mnoga se ti bo vedela pri-kupiti. O pusti! — kaj boš — saj vem, kaj me

čaka — pa verjemi, ljubi moj, nikdar ne najdeš
zvestejšega srca, nikdar ženske, ki bi te tako srčno
ljubila, kakor te ljubi tvoja Metka!

Med takimi pogovori se jej povrne vsa njena
prisrčna šaljivost in nagajivost, ki jej je tako lepo
pristovala.

Ko se tako suče in smuče okrog njega, za-
gleda mu v suknni na prsih majhne bukvice, ki
so gledale iz žepa. Naglo seže ponje, in predno
jej more braniti, ima jih že v rokah odprte, ter jih
pregleduje s pravo žensko poželjivo radovednostjo.

Le brani se, le brani, vse ti nič ne pomaga!
Tu notri imaš svoje skrivnosti. O bog ve, kaj
bom videla, pa videti moram!

Pesmice — same pesmice. Čakaj!

Za góre solnce že zahaja,
Na zemljo pada rosni hlad,
Sladák spomin mi v prsih vstaja,
Ljubó me hodi pozdravlјát.

Oblaček ti, ovčica běla,
Po nebu plavaj mi naprej,
Poglej, kaj ljubica mi déla,
Da jo pozdravljam, jej povej!

Če misli name, naj bo zdrava!
Želim jej 'z srca zdihujóč,
Povédi, naj mi sladko spava,
Prijetno sanja, — lehko noć!

O srečna — ktera si že bodi! Kako si jo moral pač ljubiti, ker si zložil nanjo tako lepo pesmico.

V tvoje goste	Tvoje lépe
Črne lasé	Črne oči
Vplélo se je	Vnele so me,
Moje srcé.	Déklica ti!

Tvojih ustec
Sladki poljúb
Vlil mi v žile
Smrten je strup.

O kako mora biti pač lepa ta srečna tvoja ljubica.

Ali bi jo rada videla? Povej!

O ne šali se tako z menoj! Ti ne veš, kako mi je hudo!

Teodor vstane, prime je za roko, ter jo pelje malo niže, kjer je delal studenec tomúnček, čist in jasen, kakor ogledalo.

Če jo hočeš videti, mojo ljubico, tu notri pogledi, pa jo boš videla!

Nehoté se pripogne deklica, in ko se zagleda v vodi, zasveti se jej v rajskej svetlobi obraz, kakor solnce, ki stopi izza deževnega oblaka! S sladkim nasmehom na ustih, z ljubezniijo v očeh obrne se vanj in zahvala njena bil je srčen poljub.

V tem se je bilo solnce skrilo za gore; od-hajajočemu daje slovó čreda belih, z zlatom obrob-ljenih oblačkov, zbranih ob višnjavem nebu. Iz

kotov dolinice vstaja mrak in prepreza počasi molčeče logove. Božji volek se oglaši v travi in prijazno škriplje svojo večerno pesem. Studenec poleg njiju sladko curí in šumi, ter obila voda grgrá in vrvrá pod njim iz pozabljenega vrča. Sreča in veselje je razlito okrog po naturi, sreča in veselje v njíjnih srcih !

Čuj, kako lepo kos poje v zelenem smrečji !

In lepo je prepeval črni kos, pesem tako žalostno, tako veselo, izvirajočo iz polnega srca ! Molčé, zamaknena ga poslušata in njegova pesem jima odmeva v srečnih prsih.

Zdajci poči puška blizu v gozdu, in tihota nastane okrog. Preplašena planetna kvišku. Dekle seže po vrči in odide hitro domú. Mladenič pa se obrne srdit proti gozdu, od koder je počila puška. Komaj stori nekaj stopinj v gozd, in že zagleda nesrečnega lovca. Bil je Valentin ! Bled, prepaden stoji, kakor hudodelnik; iz povéshene puške se še kadi. — Hitro krene Teodor v stran ter se odtegne njegovemu pogledu.

Valentin je dolgo tavjal po gozdu, zadnjič pride do obrobja pri studenci. Kaj vidi tu ! Metko in — Teodora v sladkem pomenku, ter ne daleč od njega na smrekovej veji sedí kos in jima prepeva. Nepopisna grenkost mu zalije srce v tem hipu. Sam ne ve, kaj dela, pa sname puško z rame, napne petelin, pomeri in — smrtno zadet se zvalí nesrečni pevec z veje na tla. Pes plane za njim, in prinese mu ptiča, ki žalostno povéša

glavico, oči ima na pol zaprte in iz zlatega kljuna mu kaplje rdeča kri na tla. Globoko ganen vzame Valentín psu ptiča, in plah kakor morilec, skrije ga v gostem grmu.

V.

Slovó.

V Gradu je danes vse živo; vse se suče in giblje. Od največega do najmanjšega ima vsak svoj opravek. Kako bi ne? — Jutri, predno posije solnce, gospodič oddrrá črez belopeščeno gradsko dvorišče proti belej Ljubljani, in od tod brez pomude prvikrat v daljno dunajsko mesto. Dolgo se je že pripravljalo vse za ta imenitni dogodek; ves mesec je že zbodala igla v hiši, vendar ni še mnoga reč gotova, in solnce zadnjega dne je že komaj še za moža visoko.

Na dvorišči stoji čestitljiva gradska kočija, ki jo mali hlapец drgne in pere v potu svojega obrazu. Peščica bosih vaških fantičev stoji na strani in zeváje v svetem strahu gleda imenitno opravilo z lepim gosposkim vozom, na kterem se jim zdi vse čisto zlato, kar se tako lepo rumeno leskače.

V konjskem hlevu drgne in znaži v tem času sam kočijaž lepo konjsko opravo, da mu ne bo delala sramote, ko bo podil jutri po mestnem tlaku, tako da bo vse gledalo za njim. Po gostem mora miriti med tem opravilom lepa rjava konja, ktera, mlada, čila in dobro pasena, nestrpljivo s kopiti bijeta ob trda tla; sem ter tje pa se celo strašno zagrozi na njiju, ko grizeta javorove jasli.

Iz dimnika se kadi ves dan, ker v kuhinji se skrivnostno vrší najokusnejša peka na pot od-hajajočemu gospodu.

Mati pregleduje še enkrat, zgrinja in sklada sinovo perilo in obleko. O blažene ženske, in trikrat blažene ve materine roke! Kjer vladate ve, tam je red in snaga. Česar ste se dotaknile ve, to še dolgo diše blagi duh vašega blagoslova, prijetneje, nego drage dišave, ki jih devajo med perilo. Kaj ste ve, to ve samo on, ki je enkrat užival vaš blagoslov, zdaj pa vas pogreša. Siromak, kdor vas ni poznal nikoli, a blagor mu, komur ve lajšate in slajšate življenje, ter mu stráni spravljate trnje, kamenje in drugo napotje, da se ne spotika ób-nje trudna popotnikova noga.

Dasi objokane, počivajo materine oči z zadovoljnim veseljem posebno na belem tencem perilu. Ktera koli dunajska gospodinja ga bo videla, dejala bo: ta mladenič je iz dobre hiše!

Oče pregleduje in vreduje v svojej sobi mnovrstna pisma, ki so potrebna sinu. O srečni mladenič! zate misli očetova glava, zate skrbi

materino srce. Tebi se ne bo treba ubijati za vsakdanji kruh, tratiti najboljših moči za živež, ki ga brez truda dobiva gozdna žival!

Teodor sam je bil, kakor bi ga ne bilo vse nič brigalo, kar se vrši v gradu. Brez opravka pohaja po gozdu. Težko mu je slovó od ljubih krajev — še težje mu bo pač ločitev od ljubljenega dekleta; težka mu bo, ali ne bojmo se zanj, on jo prebije. Hudo je človeku izgubiti kak ud; vsi so mu enako ljubi, in misli, da brez nobenega mu ne bode živeti. Ali naj izgubljavanje človeka še tako boli in skeli, da si misli: tega ne pretrprim; vendar se pretrpi še najhujše trenotje; bolečina odnehuje in gine, rana se zaceli, novo življenje se razliva po udih; človek še nekoliko časa pogreša, kar je izgubil, in potem se privadi, bodi si tudi desna roka, ali celó bistro oko, ter nazadnje mu ostane komaj spomin tega, kar je izgubil. Tako prebije ločitev tudi Teodor; ali kaj pa bo z ubogo deklico, katerej je on, kar je ribi voda in ptiču zrak? Ali ne bo venila, ločena od njega, kakor rastlina, izpuljena iz redilne materne zemlje? In če tudi — kaj zato! — Polje ima veliko cvetic, in vsako leto se vrača zopet zelena pomlad!

Bila je lepa poznoletna noč. Po jasnem nebú so bili raztreseni, kakor jagnjeta po travniku, drobni beli oblački, med kterimi je plavala polna luna, zdaj se skriváje zanje, zdaj se zopet kazáje med njimi. Bila je ena tistih nepopisnih noči, ki imajo toliko moč do človeške domišljave, do člo-

veškega srca. Ko zreš v to temno-modro nebo, po katerem plava čreda oblakov tiho, mirno dalje, dalje, vname se ti v prsih neizrečeno hrepenenje; dvigniti bi se hotel v jasno višavo ter plavati z oblaki dalje, dalje. — Kam — sam ne veš!

Tiho in mirno stoji Svetinova vasica v belej mesečini, samo sem ter tje se od daleč sliši prijazno lajanje čujočih psov. Mirno, kakor bi dre-malo, stoji drevje na vrtu, ne gane s perescem; med njim pa tiho leta netopir za nočnimi živalimi. Zdelo se je človeku, kakor bi slišal in čutil celo zemljo dihati v spanji.

Metka je bila sama domá. Brat je bil šel na daljni živinski semenj, in ni ga pričakovati nocoj domú; mati pa so v bližnjej vasi pri bolnej starej prijateljici, ki smerti pričakuje.

Enajsta ura je odbila, Metka ne misli še na spanje, in pač ni težko prerokovati, da to noč ne zatisne očesa. Na oknu svoje spalnice sloni ubogo dekle, in oči ima vprte v beli gradič, ki se tako prijazno blešči na temnem griči, z bledo mesečino oblit. Srce jej pravi, da ta ločitev ni, kakor so druge, ko že ob uri žalostnega slovesa kalí v srci sladki up srečne združitve.

Pač je prisezal in obetal pri slovesu, da jej hoče ostati zvest, da ne bo ljubil nikoli druge; veselo je pilo njeno uho sladke glase, ali srce jih ni verjelo. Ko sloni tako, v žalostne misli vtopljena, začuje se iz loga prijeten moški glas, ki poje:

Le nocoj še, luna mila,
Razsvetljuj mi pot temnó;
Denes bova se ločila,
K ljubi grem jemát slovó.

Daleč pojdem v kraje túje,
Znance pustil bom in dom;
Srce mi po njej žaluje,
Drugo vse pozabil bom.

Če se joka, naj se joka!
Meni tud' solzí okó;
Ko v bridkosti srce póka,
Sólze naj sladé slovó!

Zdrami ljubica se, zdrami!
Vstani, če mi spavaš žé;
Stisni z mehkimi rokami
Še enkrat me na srcé!

Še enkrat ljubezen piti
Iz oči, iz ust mi daj;
Daj v slovó se poljubiti,
Bog vé, al' te bom še kdaj!

Komaj je bil umolknil zadnji glas te pesmi,
in že je slonela Metka na prsih ljubljenemu mla-
déniku; uživala je še enkrat eno tistih trenotij,
ko se strne človeku čas in večnost, duša in telo;
ko se mu zlijó življenja sovražni glasovi v. mehko

sladko harmonijo; eno tistih trenotij, ki se prikažejo in zopet izginejo človeku v življenji, kakor nočnemu potniku žareč meteor na temnem nebesu s svitlim potem za saboj!

Pustimo jo, naj uživa kratko srečo; naj pije iz tega blaženega trenotja moči, da ne omaga v bridkem trpljenji, kterege je čaka obila mera.

VI. Stara Marina.

Minila jesen, minila je zima, prišla za njo zelena pomlad; leto se je vrstilo za pomladjo in zopet je že rumenelo perje po drevji! Kratek čas, pa koliko je prinesel dogodeb ubogej deklici! Pretekla jesen jej je vzela mater, zadnjo podporo. Strašen udar otroku, tem strašnejši njej, katerej je preglasno očitalo srce, da ni vsa nedolžna materine smrti! Pomlad je pripeljala v staro Svetinovo hišo novo gospodinjo. Metkin brat je žaloval po svojej materi, kakor je spodobno dobremu sinu; a kmalu potem, saj kmetsko življenje ne dopušča dolzega žalovanja, ozrl se je po ženi, katera bi imela biti njemu, kar je bila rajnica mati njegovemu očetu;

tako kakor bo moral zdaj on biti hiši to, kar je bil nekdaj oče. Kakor v naturi, tako je v človeškem življenji: velo listje, suho vejico izpodrine s pomladni zeleno perje, krepka mladika; staro gre in mlado pride na njegovo mesto.

Marijanica je bila dobra ženska, in kakor smo videli, tudi Metkina prijateljica; ni se bilo torej batiti deklici, da bo kdaj na poti novej gospodinji. In res, prijazna je bila z njo in postregla jej je rada, kjer je le mogla. Ali vsaka ženska, tudi najboljša je že ustvarjena tako, da kakor začne graditi nov dom, novo družino, dela in trudi se, kopljje in grabi, kakor kokla, samo za svojo hišo, za svoj novi rod: tu so njene misli, njeno srce; kar je zunaj tega kroga, to je njej tuje, sovražno! Tako je čutila tudi Metka, da je zdaj, bodi si nova gospodinja še prijaznejša ž njo, vendar tujka pod očetovo streho. Sama je bila in tuja vsemu, kar je bilo okrog nje.

In Teodor? Ali jej ni bil on več nego vse drugo? Ali jej ni nadomestovala vsega — in več nego nadomestovala — njegova ljubezen? Teodor? — Bil je, kakoršna je večina moških, ne boljši, ne slabši! Pisal je iz početka po gostem in gorko; s časom so dohajala pisma bolj in bolj po redkem, vedno krajsa, hladnejša. Čutilo je kmalu žensko srce, kako je, in kak bo konec te ljubezni. Ali Metka ni bila izmed tistih ženskih natur, ki ljubijo z divjo, silno strastjo, ki mislijo, da morajo dobiti v last, po čemer jim hrepeni srce; ki izkušajo zdaj

s prošnjami in solzami, zdaj s očitanjem in grožnjem pridobiti si zopet in držati srce, ki se jim odvrača; ki rajše pogubé svojega ljubega, nego da bi živele brez njega, rekoč: ker nisem srečna jaz, pa še ti ne bodi; če te ne bom imela jaz, pa te tudi druga nobena ne bode! — Metka ni ljubila menj goreče, ali njena ljubezen je bila krotka, mirna. Sreča ljubljenega moža je njej bila nad vse; rada jej je darovala svojo srečo, svoj mir, svoje življenje, mislèč: ker ne moreva biti srečna oba, naj bo srečen vsaj on. Žalilo jo je le samo to, da ni mogla zanj storiti ničesa, nego moliti in trpeti. V odgovorih na njegova pisma mu nikoli ničesa ni očitala, nikoli mu tožila. In ko je po polnem prenehalo njegovo pisanje, umolknila je tudi ona, samo da bi mu ne budila vesti. In le prehitro, le predobro je dosegla ta svoj namen. Ni trpeло dolgo, in potolažila in umirila se mu je vest po polnem. Rad se je pregovoril, da Metkino molčanje priča, da je ž njo, kakor ž njim; da se je ohladila s časom, in na zadnje po polnem ugasnila njena ljubezen; da se je streznila in spamevala, kakor se je on, in da mirno in srečno živi, kakor on!

Tako zapuščena je storila Metka v tem času čudno znanje. Živila je namreč pri sosedovih starja žena. Otroci po vasi so sploh rekli, da je sosedova babica, a starejši so vedeli, da žena ni od tod; a kdaj je prišla v vas, od kod in zakaj? tega ni vedel, kakor je bilo videti, nihče. In res

je bilo lehko spoznati na prvi pogled, da ženska ni iz tega kraja. Videlo se je to iz njene podobe, njene noše in njenega govora. Vela, upadla lica so bila čudno bela, kakor bi jih ne bil nikdar zadel solnčni žarek. Velike črne oči so se čudno odlikovale od belih obrví in od belih gostih las, ki so ji gledali izpod črno-svilénega zagrinja, zavezanega pod brado. Zlasti pa so pričale njene nenavadno drobne gladke roke, da si nikdar kruha ni služila s trdim delom. Govorila je sicer po polnem razumno, a čutilo se je vendar, da njen jezik ni bil od mladosti vajen teh besed, ki jih je tako polno, tako jasno izgovarjala.

Imela je pri sosedu majhno sobico, napolnjeno, kakor se je videlo skozi malo okence, s čudno návlako, z rečmi, kakoršne se niso videle daleč okrog v tem kraji. Nikoli ni stopil nihče v njeno skrivnostno temno svetišče; pospravljala si je sama, in vedno je skrbno zapirala vrata za sabo. Če so si še toliko prizadevali radovidni otroci, niso mogli dosti videti skozi okence, kjer je bilo polno mnogovrstnih cvetic!

Pod oknom tik zida je imela na solnčnej strani ozek vrtec z raznimi cveticami, izmed katerih jih je bilo mnogo čisto neznanih ljudem. Te cvetice so bile njen prva skrb, njen največje veselje; vedno je imela opraviti z njimi: zdaj jih je presajala in okopavala, zdaj trebila in jim prilivala. Posebno rada je imela gredico s samimi dišečimi vijolicami, tako lepimi, kakoršnih ni bilo

videti nikjer. Velikokrat so jo videli otroci, kako je čepela dolgo časa poleg njih in na pol glasno se pogovarjala z njimi, kakor bi jo umele! —

Če ni bila tu ali pa v svojem hramu, sedela je po navadi ob lepem vremenu pred hišo pod starem, košatim orehom, na nizkem stolčku, s hrbotom na pol naslonjena na orehovo deblo. Velikokrat so jej ležale na kolenih bukve, že silno zamazane, katere je bolj pregledovala, nego brala, kakor bi jih že na pamet znala. Če je kdo radovedno pogledal jej črez ramo v bukve, da bi videl, kaj vedno pregleduje, videl je sicer znane črke, a če je hotel izgovarjati besede, bile so mu tuje ir čisto ne razumne.

Zaradi vsega tega je bila stara ženska ljudem čudna, skrivnostna prikazen. Če se je niso že bali, ogibali so se je vendar stari in mladi, ako tudi se nikoli ni slišalo, da bi bila kako žal besedo kdaj rekla komu. Še celo govorilo se je, da je mnogemu že pomogla iz stiske, in da mu je prišlo, kakor po čudeži srebro v hišo, kader ga je najbolj potreboval, nihče ni vedel od kod in kako. Najporednejši otroci si jej niso upali nikoli nagajati ali jo zasmehovati, ko je lazila ob palici sključena od vrtiča do oreha in odtod zopet nazaj. Vajeni so bili že vaščani, kakor kake druge vsakdanje prikazni, stare Marine, kakor so jo imenovali sploh, če tudi so vedeli, da to ni njen pravo ime, in pogrešali bi jo bili, ko bi je ne bili videli vsak dan na svojem mestu.

Tudi Metka je prej malo mislila na staro Marino. A zdaj, ko je bila tako sama, tako zapuščena, ko je tudi ona tako molčé posedala tu pa tam, zdaj ko se je zdela sama sebi, in morebiti tudi drugim, tako rekoč druga, mlada Marina, ker tudi njej so upadala bleda lica, tudi njej so se sušile polne gladke ročice, zdaj se je začela približevati starej samici. Neka skrivna moč jo je vlekla do nje, kakor bi bila njena vrstnica, njena družica v trpljenji! Po cele ure je sedela pod orehom pri njenih nogah in se pomenkovala ž njo. Kazalo je, da je bila po godi ta nova družba starki. Tako je prav, reče jej neki dan, ko je njej zopet Metka v znožji čepela, tako je prav! stara Marina z mlado Marino, to se ubíra! Kaj pa češ? Saj tako nimaš nikogar, da bi se mogla pomeniti ž njim, kakor z manoj. Pojdi, sirotišče ubogo, pojdi okrog od ženske do moškega in od moškega do ženske, ter pripoveduj, kaj ti je! Molčé te bodo poslušali, z glavo majali, a potem se obrnejo v stran ter pojdejo dalje po svojih opravkih. A jaz te umem, sama jaz vem, kaj ti je, in kako ti je pri srci. Stara Marina ima dobre oči, dasi je stara ko zemlja, vidi več nego kaže. Ti ljubiš in ljubiš nesrečno! O ne pričakuj, da bi te tolažila in slepila, kakor se vedno še sama tolažiš in slepiš! Ugasi zadnjo iskrico upanja, ki ti še tlí dnu srca. Nikdar se ti on ne povrne — nikdar! Pojdi, ti ne znaš svetá, kakor ga znam jaz!

Ljubezen je, ljubezen preč,
Nazaj ne bo je nikdar več!

Ali si pa zato nesrečna? Misliš, da te bom milovala? Kaj pa če? Ali ni bilo njegovo srce na tvojem srci? Ali nisi užila na njegovih prsih najvišje sreče, kolikor je more prenašati človeško srce? Če je bila kratka ta sreča, kaj pa to — ali se meri sreča po dolgosti? Prejela si in užila svoj del, ničesa več ne pričakuj! Živila si in ljubila! Za naprej živi v sladkem spominu pretekle sreče. To je mirno, sladko življenje, čista ljubezen, prava sreča! Živi in ljubi, kakor jaz! Le glej me! Tudi stara Marina je ljubila in bila je ljubljena; ali tedaj je imela črne lase, polna, gladka lica in žareče oči; po konci se je nosila, in vsak je bil vesel njenega pogleda. Strmo gleda deklica staro ženo, ki v tem hipu ni bila več sključena starka. Po konci se je spela za trenotje. Oko jej plamení, lice je oživelo in pomladélo, in žari se, kakor večerno nebo, ko ga obliva zlato-rdeča luč zapadajočega solnca. Kako lepa je moralna biti nekdaj ta žena!

A kmalu se zopet zgrúzi. Molči nekoliko časa zamišljena, in potem začne:

Cesar še ni slišal nihče iz mojih ust, to čem povedati tebi, ker ti me boš uméla, in vredna si vedeti, kdo je bila stara Marina, katera, kakor senca kmalu izgine izpred tvojih oči.

Rojena sem v velícem mestu, daleč, daleč od tod, proti strani, od koder prihajajo žrjavci, ko potujejo na jug. Nisem imela ne brata ne sestre, zato sta obrnila roditelja name vso ljubezen. Imela

sem obilo vsega, česar mi je koli poželelo otročje srce. Izpolnili so mi vsako tem nespametnejšo voljo, in niso mi mogli odreči nobene stvari. To me je storilo svojeglavno. Navadila sem se bila zgodaj dosezati vse, kar sem želela; vendar sem imela dobro srce. Nič ni bilo mojima roditeljima predrago, nič pretežko, kar je koli utegnilo koristiti njihovemu otroku. Učila sem se muzike, petja, plesa in česar se sploh učé gosposke deklice. Hvale in česti sem bila vajena, kakor vsakdanjega kruha. Imenovalo me je vse vprek: lepo, bistroumno, ljubezljivo. Angeljček mi je bilo že kakor krstno ime. Vendar me ni oslepilo in napihnilo to dobroškanje; še pusto in prazno se mi je zdelo, in zgodaj sem hrepnela po resničnosti in odkrito-srčnosti. Zgodaj sem se učila spoznavati ljudi, in da ni vse zlato, kar se sveti. V vsem tem lišpu in blesku sem se čutila nezadovoljno, nesrečno. Prazno je bilo moje srce, in zgodaj se mu je vnelo hrepnenje po necem višjem, neznanem, nedosežnem blagu!

Dvanajst let stara sem izgubila očeta, katerega sem, če ne bolj ljubila, vsaj še bolj čestila, nego mater. Po očetovej smrti zapustivi z materjo za zmerom mesto, kjer nama je bilo zdaj vse tuje in prazno. Imeli smo, ne daleč od mesta, v prijaznej, tihej dolini sredi sadnega drevja prijazno belo hišico. Sem svi se presesili, tu svi živeli v mirnej samoti. Bila sem od zdaj materi edina misel, edina skrb. Učila se je z mano, delala in

sprehajala se z mano po gozdu in po logih. Po zimi svi obiskavali časi v mestu tetô, ki je rada videla v svojej hiši veselo družbo. Napravljala je gosti, plese in druge veselice, kjer sem morala biti tudi jaz. Prišla sem bila v tista leta, ko začenjajo moški frfrati okrog nas. Obsipal me je vedno cel roj tacih čestilcev in hvalilcev — vsi, eden kakor drug! Vsi se enako oblačijo, enako nasmehávajo in enako govoré. Naprej že veš, kdaj se nasmehne, kdaj zdahne in kdaj ti roko poljubi. Če poznaš enega, poznaš jih vse. Moja teta, dobra žena, nasmehovala se mi je zadovoljno in mi čestítala; namerjala mi je zdaj tega, zdaj ónega za ženina, ker sklepati zakone, to je bilo njeno največje veselje. Čudila se mi je, da nisem njene misli, in pretfila mi, da če bom tako izbirčna, nazadnje dekle ostanem. To sem jej pač rada verjela, ker mislila sem, da so vsi taki, kakor tí, kar sem jih videla dozdaj, in nisem mogla misliti, kako bi se mogla kakemu tacemu udati in zavezati za vse življenje. Trdne volje sem bila, da hočem vedno sama ostati; ta misel mi ni imela nič strašnega. Tisto hrepenenje po nekej neznanej sreči se mi je upokojilo sčasoma in zaspalo v prsih. Če sem brala ali slišala pripovedovati o ljubezni, da je virneskončne sreče, mislila sem, da jaz že nisem ustvarjena za tako čutilo; pa vendar se nisem za tega delj nikakor nesrečne čutila. Mirno sem mislila, da bodo tekli moji dnevi brez veselja, brez žalosti.

Dosegla sem bila dvajseto leto, ko mi bog vzame še mater. Bila sem sama na svetu. Od tega časa nisem več pustila svojega tihega kmet-skega doma, kjer sem živila z eno samo staro ženico, ki mi je bila za družbo in postrežbo. Se-znaniila in sprijaznila sem se bila kmalu z vsemi vaščani, ki so me že prav med svoje šteli. Največje veselje mi je bilo, pogovarjati se z njimi o njihovih rečeh. Kakor svojej vrstnici so mi tožile žene in dekleta, kar koli jim je težilo srca. Spoznala sem, da če je kje sreča na svetu, more biti domá le tu na kmetih med prostim, nepopačenim ljudstvom, ki je v vednej zvezi z naturo, kterej se kakor otrok materi na prsih brez skrbi redi.

Bližal se mi je že od daleč čas, katerega ne vidi tudi najpametnejša žena bližati se čisto brez straha. Jaz pač smem reči, da mi ni bila čisto nič mari ta prememba. Videla sem umikati se mi pomlad, in bližati se poletje; pa solza ni kalila mojega očesa.

Po kratkem molčanji začne zopet starka:

Vasica naša je stala v ozkej dolinici; griči na enej strani so bili kriti z vinogradi, na drugej pa z gostim bukovjem. Ob gozdnem robu je bila steza, po katerej sem se sprehajévala slednji večer. Prijeten sprehod! Iz gozda me je pozdravljalo večerno ptičje petje, na ónej strani pa je bilo lepo gledati, kako so se med zelenimi trtami gibale bele podobe pridnih delavcev. Le sem ter tje sem srečavala kacega vaščana, tako da se nisem

čutila čisto same — in pa — nekaj časa že sem vidévala po tistem poti sprehajati se mladega tujca. Ali je bil lep? — tega ti pač nemorem povedati; toliko pa vem, da je imel nekaj posebnega, nepopisnega; da ga ni lehko pozabil, kdor ga je kdaj videl. Hodil je po navadi roke križem na hrbtnu držec, z očmi v tla vprtimi. Videlo se mu je, da ni rad srečaval nikogar, tudi mene ne! Če se me pa le ni mogel ogniti, šel je tih mimo mene, malo hitreje, komaj če je sem ter tje malo klobuk premeknil, pa videlo se mu je, kako težko mu je bilo to. Kakor smo ženske — ravno ta sem hotela da bi me pozdravljala. Zakaj vsi drugi, zakaj pa ravno on ne? Moram reči, da me je nekako veselilo, spraviti ga, kader sem koli mogla, v stisko, da se me ni mogel ogniti.

Hodil mi je po dnevi bolj in bolj po gostem na misel; ugibala sem, kdo on utegne biti? Pričevali so mi, da je prišel iz mesta, in da se je vselil za poletje pri necem kmetu; ugibali so, da je mlad doktor, pa gotovega ni vedel nihče nič. Živel je molčeč, samoten, zdaj kaj bral, zdaj pisal, a največ sprehajal se po gozdu. Ko sem bolj in bolj mislila nanj, začel se mi je sčasoma smiliti, ker sem ga videla vedno tako žalostnega in samega. Kaj je pač moral doživeti žalostnega ubogi mladenič, da ga tako nič ne veseli svet; da se ogiblje ljudi, kakor divjih zveri! O ko bi mu bilo pomagati! Ko bi vsaj govoril, in razkril svoje bolečine, da bi ga človek mogel potolažiti;

saj pravijo, da ima veliko moč prijateljska beseda! Nazadnje se mi začne celo v sanje vpletati njegova bleda podoba, in kmalu ni bilo skoraj trenotja, da bi ne bila mislila nanj!

Neki večer, ko sem bila zopet po navadi na spreghodu in sem sedela ravno na klopi poleg steze, kjer sem imela navado počivati, pripodē se hipoma črni oblaki, nebo se zatemí, strašno se jame bliskati in grmeti. Preplašena se obrnem urno proti domu, ali prepozno! Komaj sem storila nekoliko stopinj, razporjejo se oblaki in ulije se strašna ploha. Tema je bila nastala tako, da sem videla komaj malo steze pred saboj. V tem hipu začujem pospešene korake za saboj. Bil je on! — Ko me dojde, molče me prime pod pazuhom, ter me pelje pod košato bukev, rekoč: tu bode bolje! — Pa kaj dalje početi? Dež je lil neprenehoma, in ni bilo videti, da bi hotel kmalu prejenjati, pa do doma je bilo še pol ure hodá. Le mirno tu ostanite, pa nič se ne bojte, kmalu bom zopet tukaj. S temi besedami izgine moj spremjevalec urno proti vasi, predno sem mu mogla braniti. Kako je hodil, ne vem; povrne se, predno ga je mogel človek pričakovati, z dežnikom in ogrinjalom. Ogrne me, prime me pod pazuhom rekoč: dovolite, zdaj mora že tako biti. In urno odideva proti domu. Kako mi je bilo na tem poti, ne morem ti povedati. Komaj sem čutila dež, da-si je lil curkoma, in ni me bolelo, če tudi sem se spotikala po gostem ob korenine, tako da me je opominjal, naj više

prizdigujem noge. Hitro, prehitro sva prišla domú. Spremil me je do moje hiše. Komaj pa sem stopila črez prag, izgine mi izpred oči, da se mu nisem mogla še spodobno zahvaliti.

Drugi dan je deževalo neprenehoma. Storila sem le svojo dolžnost, ko sem poslala k njemu vprašat, kako mu je, ali se ni prehladil? In spodobilo se je, da sem ga prosila, naj me pride obiskat. O kako sem ga pričakovala! Kako leno mi je tekel čas! Kolikokrat sem šla k oknu gleget, ali še ne gre? Kako mi je bilo srce, kolikokrat so se vrata odprla! Prišel je, dekle! prišel je tisti večer, in drugi in tretji; prišel je in z njegovim prihodom so se mi odprla nebesa in vsula so name, pozabljeno stvar, v svojej milosti svojih darov obilost!

Govoril je, o kako govoril! Da-si tako mlad še, poznal je svet, poznal je vse siromaštvo in vse gorjé, ki tare ubogi človeški rod! Poslušala sem ga, kakor zamknena, in bala sem se izgubiti kako besedico!

Kakor otrok sem se veselila že naprej ves dan njegovega prihoda, tistih večernih ur, ki jih bom preživila ž njim. Bila sem zares, kakor tiste cvetice, ki se še le razvijó in pričnó svoje pravo življenje, ko se skrije za gore pekóče solnce. Izgubljene in za večno zamujene so se mi zdele vse ure, kar sem jih preživila brez njega. — Brala sva neki večer, bral je on jaz pa sem poslušala, poslušala in gledala ga — brala sva te le, ravno

te le bukve, ki jih vidiš tukaj. V njih je popisal francosk modrijan vso srečo in vse trpljenje dveh ljubečih src. Bral je dolgo, časi se mi je hotelo zdeti, kakor bi se mu malo ustavljal glas. Hipoma zapre bukve, gre k oknu, kakor bi mu bilo pre-soparno, ter gleda molče skozi okno. Kaj se je tedaj godilo v meni, ne morem popisati. Vstanem, bližam se mu, pokličem ga po imenu; ozre se nazaj — njegove oči so bile mokre. Pri tem pogledu pa se mi zavrti svet pred očmi, sladka groza me spreleti kakor blisk, in mi omami dušo in telo! Še le črez nekaj časa se zdramim — na njegovih prsih! — Ljubila sem, in pila sem z vsemi počutki vso slast in srečo njegove ljubezni. Kakor trudni popotnik pospešuje hojo, ko pada mrak na zemljo, tako sem hitela jaz živeti in uživati. Mudilo se mi je; saj sem bila že toliko zamudila! O zakaj ga nisem poznala prej, v prvem cvetu svojega življenja, ko sem bila še bolj vredna ljubezni drazega moža!

Jesenji je moral iti v mesto — in jaz sem morala iti za njim! Lepo zimo sem ž njim preživel. Zdaj me je zopet vse veselilo, kar se mi je prej zdelo pusto in prazno. Obiskovala sva tudi tetu, katerej se je bil kmalu močno prikupil. Svet naju je imenoval zaročenca, jaz pa sem se bala spremeniti stan, da bi mi pri najmanjšej spremembni ne izbežala sreča, kakor splašen golobček. O kako hitro mi je zletel golobček, in jaz sama sem ga splašila! — K mojej teti je prihajala na večerne

veselice tudi hči tetine znanke, lepa deklica! — Ljubila ga je, in on jo je ljubil. Ljubil jo je, da si morda ni vedel sam; ali oko ljubeče ženske se ne da motiti! Tako mora pač biti človeku, ki ga strela zadene, kakor je bilo meni takrat, ko sem spoznala njijno ljubezen. V tistem hipu mi je bilo vse spremenjeno. O dekle, dekle! ti ne veš, kaj je to, in bog daj, da bi ne vedela nikdar! Kaj sem pretrpela in prebila, tega ne izreče človeški jezik! Kar me je prej veselilo, bilo mi je zdaj zoperno. Kakor srka bečela med iz vsacega cveta, tako sem pila jaz strup iz vsake najnedolžnejše reči. Kar sem videla in slišala, vse mi je le potrjevalo, kako sem prevarjena in izdana! Vse mi je kazalo, kako sem nesrečna. Če sem ga videla žalostnega, mislila sem si, da je zato, ker ni pri njej; a če je bil vesel, dejala sem si, da je za to, ker jo upa kmalu videti. Ko sem se primerjala s svojo srečno nasprotnico, videla sem jo mlado, cvetočo, tako vredno njegove ljubezni, pač veliko vrednejšo od sebe, in tedaj se me je polastilo divje sovraštvo. Sovražila sem njo, njega, sebe — sovražila sem vesoljni svet! Pa kmalu sem se zopet kesala in sramovala take hudobnosti, in začela sem mu jo zopet hvaliti in skazovati, kako je vredna njegove ljubezni: naj mene pusti, naj ljubi njo, in naj bo srečen ž njo. Ali ni trpelo dolgo, in zopet so mi zavreli možgani. Govorila sem grde besede, zdevala mu imena, kakoršnih on pač ni bil vreden. Poslušal me je in gledal, ter nič.

ni odgovarjal. Ali njegovo molčanje mi je bilo najhujše očitanje. Videlo se mu je na obrazu, kako trpi, kako ga v srce boli, da se tako znižujem pred njim. Tedaj pa me oblige neskončna žalost, zgruzim se predenj, objemam mu kolena in začnem močiti mu noge z vročimi solzami. Dvigne me ter poljubi in tolaži; ali čutila sem, da je le dober, da se le sili. In to se je ponavljalo skoraj vsak dan. Ni mi bilo moči živeti brez njega; prisiliti sem ga hotela, da me mora ljubiti. Ali srcá, ki se odmiče, ne držé železni okovi! Gledal me je žalostno, pa odmikal se mi je dalje in dalje od dne do dne. Kako bi pa bil mogel drugače storiti! Tu divja zver, ne ženska, a tam ga je čakala in molčé vabila devica v vsej svojej mladej, krotkej lepoti. O čutila sem, da bi res mogel biti srečen ž njo; da ga je bolj vredna od mene. O kolikokrat sem sklenila, da ga hočem pustiti in bežati, da ne bo nihče vedel kam. Ali dolgo časa ni trpel ta lepi sklep. Povrnila se je zopet strast, hujša nego prej. Kakor angelj je trpel in prenašal to moje divjanje; nikoli mi ničesa ni očital, nikoli ne rekел žale besede; ali na mesto ljubezni mu je bilo stopilo milovanje. To mi je nazadnje po polnem pamet vzelo. Zakaj me vsaj ne sovraži, ker me ne more ljubiti! O strašno je o milostníji živeti njemu, ki je imel poprej vsega obilo! To me je tako razsrdilo in razkačilo, da nisem nič več vedela, kaj delam. Enkrat sem celó z nožem nanj planila! O strah te je slabe starke! Nič se ne odmikaj,

ti krotko jagnetce! Saj sem se pokorila, strašno pokorila zato, in zdaj sem krotka, kakor ti. Izpuli mi nož, ki sem si ga hotela v prsi zasaditi; pogleda me še enkrat — o nikoli ne pozabim tega pogleda — reče mi: z bogom! in šel je, ter nisem ga videla nikdar več! — Drugi dan mi pride pismo. Srce mi je dejalo, kaj bom brala, predno sem ga odprla. Vzel je v njem od mene zadnje slovó! Nikoli ga ne bom videla več. Šel je črez morje. Nikdar nisem nič več slišala o njem!

Hudo sem zbolela. Strašne podobe so mi rojile po glavi, in braniti so mi morali, da si nisem življenja vzela. Ko čez dolgo časa ozdravím, bila sem vsa spremenjena. Potolažile so se mi bile divje strasti; mirna sem bila; spominjala sem se, kakor lepih sanj, sreče, ki mi je bila izbežala. Prej že, ko mi je pripovedoval o svojem lepem rojstvenem kraji, kjer je preživel otročja leta, vnela se mi je goreča želja, da bi videla enkrat v življenji te srečne kraje, v katerih bi bila rada sklenila svoje dni; saj mi jih je bil popisal tako živo, da so mi bili vedno pred očmi. Kakor sem okrévala toliko, da sem mogla iti iz postelje, začela sem se pripravljati na daljen pot proti jugu, tje v obljudljeno deželo. Vzela sem s sabo, kolikor mi je bilo treba; drugo sem razdelila med ubožce.

Tako sem prišla sem. Kaj me gledaš? V tej, ravno v tej hiši se je rodil; pod tem drevesom se je igral prisrčen otrok! Tod je po travi skakal in

trgal marjetice! O prisrčne cvetice! tako ste cvetle tedaj, kakor cvetete zdaj, in tako boste cvetle, ko vas ne bom več gledala jaz. Izpolnjena je moja zadnja želja; kaj bi si mogla še želeti? Dišem tisto sapo, katero je dihal on; gledal je te le gorice; tu mu je zahajalo solnce, kakor zahaja zdaj meni! O kako je lepo, kako mi je lehko pri srci!

Pri teh besedah, ki jih je govorila stara žena s sladkim, pojemanjocim glasom, imela je oči vprte v solnce, ki je ravno zahajalo. Še enkrat zabliskne, potem pa se skrije za goro — tako tudi njej še enkrat zažaré oči, potem pa ugasnejo na večne čase.

Tako je sedela, s hrbotom na drevo naslonjena, roke imejoc skrižane na kolenih, kakor bela kamenéna podoba.

Čez nekaj časa se ozre Metka po njej, ko je ne sliši več govoriti. Ker jo vidi tako mirno sedeti, meni, da je samo tako zamišljena, in neče je dramiti. Ker se pa dolgo časa čisto nič ne gane, in ker se ne oglasi, ko jo ogovori, obide strah deklico, ki skoči kvišku in prime jo za roke. Roke so trde in mrzle. Zavpije na pomoč. — Nesó jo v njen hram, položé jo na belo posteljo ter napravijo kakor mrliča. — Metka se ne gane od nje. Ko so jo pokopali tretji dan, našli so med njenimi rečmi pisanje, v katerem je bilo vse natanko zaznamovano, komú gre po njenej smrti ta in óna reč. Največ njene, ne majhne imovíne

je bilo zapisane Metki. Ta je bila njena naslednica, in živila je po sedaj kakor njena prednica, tihę in mirno brez upa, brez straha, s pogledom obrnenim nazaj v jasne pretekle dni.

Konec.

Minila so od tega štiri leta. Zopet je bilo vse živo v gradu: mladi gospod, ki se je bil črez štiri leta vrnil prvič z Dunaja, pripeljal je s sabo lepo, bogato nevesto. Na ženitovanske gosti je bilo prišlo mnogo gospôde iz Ljubljane, in povabljeni so bili v gosti vsi, kar jih je bilo bolj gosposkega stanu daleč okrog.

Na rēbri gradskega griča, kjer je bila majhna trata, izbral si je bil kovač Zakrajščak z umazanim obrazom mesto za svoje imenitno opravilo, brez katerega se pač ne more in ne sme vršiti tako ženitovanje. Dobrovoljni pomagači, bosopéti páglavci, nabijali so mu v potu svojega obraza debele železne možnarje, sam pa jih je zažigal z dolgim drogom, ki je imel tléčo gobo na konci. Kolikor-krat so gori v gradu zažvenketali polni kozarci in so se začuli veseli glasovi, zagrmeli so vselej možnarji in tako raznašali veselje po tihjej dolinici. —

Ko je bila družba v gradu ravno naj veseljsa, stopi strežaj za žénina, ki je sedel srečen,

poleg cvetóče neveste, ter mu pošepetá na uho, da je vné mož, ki hoče govoriti ž njim. Pač je malo nevoljen mladi gospod, pa upa kmalu odpraviti nadležnega obiskoválca. Ali strah ga obide, ko zagleda Metkinega brata, ki je stal kakor sodnik pred njim. S trdim glasom mu reče ta, naj gre ž njim. Ni mogel drugače, moral je iti za njim. Bal se je tega moža, kakor še nikogar ne v življenji, in vedel je zakaj.

Mračilo se je že, ko sta šla urno doli po holmu, čez polje po dolini, pa zopet gori na Svetinovo. Nobeden ni spregovoril besede. Teodoru je bilo, ko je šel mimo znanega studenca pod gričem, kakor bi videl poleg njega na klopi sedeti bledo podobo zapuščene deklice. Strah ga je bilo, kakor otroka; hitreje je stopal, ter ni se nazaj upal ozreti.

Bela, kakor ruhe njene postelje, ležala je Metka v svojem hramu, in pri zglavji je sedela objokana Marijanica. Na jasnem obrazu se jej ni znalo nikakoršno trpljenje; videti pa je bilo, da ima kmalu ugasniti.

Kakor okamenél ostrmí Teodor, ko v hram stopivši, vidi bolnico. Metka se skloni po konci, ko ga zagleda, pokliče ga po imenu, ter pomoli mu bledo rokó. Teodor pade pred njo na kolena, prime roko ter jo zmoči s svojimi solzami.

„O ne tako, ne tako, Teodor! Vstani ter sédi sem le malo k mojemu zglavju, da bom še enkrat gledala tvoj ljubi obraz! O saj sem dejala,

zmerom sem dejala, da boš prišel, da te bom videdela še enkrat; saj imaš tako dobro srce! Zdaj je pa vse dobro; z lehkim srcem se bom ločila. O Teodor, ostani srečen in vesel in spomni se časi malo svoje Metke! Z bogom Dorko! — Še enkrat se jej obrnejo oči v nekdanjega ljubčeka, potem se za vselej zapró. —

Imela je lep pogreb. Ker je bila znana da-leč okrog, privrela je velika množica mož, žen in otrok, spremi jo zadnjikrat.

Prihodnjo pomlad je stal na njenem grobu med prvo travo, lep, drag kamen, kakoršnega ni bilo videti na pokopališči; postavljen je bil črez noč, in ljudje niso vedeli, kdo ga je preskrbel.

Govorili so, da so videli časi po noči, gredé mimo pokopališča, stati ali klečati pri Metkinem grobu moško podobo. Ugibali so nekteri, da je bil Valentin, a drugi so trdili, da so dobro spoznali Teodorja. Midva pa, dragi bralec! hočeva verjeti, da se niso motili ne ti ne óni!

EVELINA.

Iz romana *Zorin*, pisanega v pismih.

(Boris Mirán.)

—◆—
V Parizu 7. julija.

Vedaj je čas, da Ti odkrijem skrivnost, ki mi že dolgo časa teži srce. Storil sem namreč že prve dni znanje, katero tudi ni kar si bodi. Tako daleč sva že, da mi ne bo moči nazaj. — Naša gospodinja ima hčer — obrazek ima, kakor angelj; velike črne oči, temnokostanjeve, skodrane lasce — živa je in brhka, kakor gorska srna — pravo ljubezljivo cigansko dete! Stara je — 9 let in ime jej je Evelina! Pozdravljal sem jo nekolikokrat, ko sem jo srečal v veži ali na stopnicah, — ko je bila že menj plašna, tudi pobožal, in na zadnjem na čelo poljubil. Veš, da imam veselje k otrokom; rad se ž njimi pogovarjam in igram; tudi otroci se me čudno hitro privadijo. Tako sva tudi z Evelino že velika prijatelja. Kader pridem domů, prileti mi vselej že od daleč naproti; ko se pripognem, da bi jo poljubil, oklene se me okrog

vratú in dá mi tak krepak, srčan poljub, da zazvení po vsej veži. Če se jej pa zadosti hitro ne priognem, stori mi z roko tako nepopisno, zapovedljivo znamenje, da se človeku ni moči ustavljati. Mati jo je karala iz početka, kakor mi je sama pravila, da ni spodobno, obešati se tako na tujega gospoda, in da tudi meni ne bo po godi, če vedno leta za manoj. Pa prosil sem matere, naj jo le pusti, da me obišče, kader me hoče, zmerom mi bo ljubó. In zdaj že njo samo veseli to najino prijateljstvo. Tožila mi je namreč, da, kakor je živa, ima vendar časi trenotja, ko je vsa tiha in otožna; to pač zato, pravi, ker nima prave družbe, in bala se je že, da bi to ne škodovalo njenemu zdravju.

Ne morem ti dopovedati, kako veselje mi je, pogovarjati se s tem nedolžnim, umnim otrokom. Neka posebna simpatija me vleče do nje, in ko povzdigne časi molčé proti meni svoje velike tamne oči, spreleti me neko čudno, sladko čutilo. Pa to samo časi — po navadi je živa in vesela, pa rado-védna, kakor sraka. Vse jo mika, vse bi vedela rada — in ne odneha — prav po ženski — da nazadnje vse, kar hoče, iz mene izpravi. Na tanko ve vse moje domače zadeve; tudi Tebe že zna po imenu in postavi; izprašala me je na tanko, kak-šen si: ali imaš brado, kake lase, kake oči? itd., da sem bil res časi v zadregi. To pa jej nikakor neče iti v glavo, zakaj sva se ločila, če se imava tako rada. Ako ona koga rada ima, pravi — hoče

vedno biti pri njem. Moral sem jej obljubiti, da Ti bom pisal, da prideš semkaj; rada Te bo iméla, pravi, kakor mene, ne — mene vendor še malo rajša — in skrbela bo že, da Ti ne bo dolg čas!

Ko enkrat najde mojega Preširna na mizi, odpre ga, nabere ustca, kakor bi hotela zvižgati, ter začne polagoma, strahóma: „strúne, milo se glasíte“ . . . pa kakor bi se bila spekla, hitro odneha — pogleda me, in ko vidi, da se na smeh držim, vpraša malo razžaljena, ali je to laški ali angleški ali latinski ali kaj, ker nič ne ume? Ko je povem, da pri nas domá tako govoré, vpraša dalje potolažena, ali se tega jezika tudi otroci v šolah učé? Pravim jej, da ga govoré tudi domá v delovnik in praznik, posebno lepo pa deklice! Zdaj pa hoče po vsej sili, da moram tudi njé učiti tega lepega jezika. Povedati jej moram zdaj to, zdaj to, in vse si zapomni. Izgovarja čudo čisto in lepo, le malo boječe; počasi izpušča besede iz ust, kakor bi se bala, da se jej ktera ne stare. Včeraj, ko pridem domú, pozdravi me glasno: „dober dan, moj dragi!“ Čudno mi je segel v srce ta pozdrav, slišan na nenavadnem kraji. Te besede je bila izpeljala nalašč, kakor sem se spomnil pozneje, prej tisti dan iz mene. Poleg tega tudi pôjeva; jaz jo učím naših narodnih, ona pa mene francoskih pesmi. Tako prijeten glasek ima, da bi jo človek zmerom poslušal.

Denes, ko sem malo prehlajen ostal v postelji, že celó ne vé, kaj bi začela. Znesla mi je vklip

vse svoje bukve, podobe, púničke in igrače, da bi mi ne bilo dolg čas, tako da je soba polna tega drobiža. Pravi, da me bo ona sama ozdravila, drugi nihče ne; in res ne dá nikomur, da bi mi le kozarec vode prinesel. Zdaj me je popustila za malo časa, ker jo je mati poklicala; predno pa pojde spat, prišla bo že še pogledat in mi voščit lehko noč!

Zakaj Ti pa tako na tanko razkladam vse te otročje stvari, dragi moj? Za to, da vidiš, da se Tvojemu prijatelju dobro godi, in da ničesa ne pogreša — razen Tebe!

10. julija.

Včeraj sem bil v Montmorency. Kdo bi mogel slišati to ime, pa bi se ne spominjal moža, ki ga je posvetil s svojim duhom! Veš, dragi moj! da dolgo že posebno ljubim Rousseau-va. Vse svoje bitje, ne zameri mi te besede, čutim nekako sorodno njegovemu; kakor on, bolj mislim s srcem, če se sme tako govoriti, nego z glavó, in kar je bolelo njega, to boli tudi mene!

Tukaj pa moram nekaj opomniti. Med družimi posebnostimi, ki jih nima noben izobražen človek, imam tudi to, da mi „kamenje ne govorí.“ Ko se sprehajam po velikanskem „place de la concorde“, kjer je stala, kakor beremo, velika kravá miza, na katerej je palo v dveh letih do

3000 glav, med njimi tudi kraljeva in kraljičina, ogledujem s strmecim očesom velikanski obelisk, ki ga je poslala sužnja Afrika ponesnej Francii, in prijetno mi bije na uho sladko šepetanje krasnih dveh vodnjakov, ki mečeta vodo visoko proti nebu; noben spomin mi ne kali lepega pogleda! Pa naj pravi še kdo, da sem sentimental! In vendar sem tako močno ževel, videti enkrat kraj, kjer je živel Rousseau 2 leti kakor puščavnik, in kjer je spisal svojo „novi Heliozo“, visoko pesem ljubezni! Zakaj me pa tukaj tako inika vse, kar koli me spominja tega moža? — Zato ker ga — ljubim.

Zdaj si pa gotovo misliš, kakor me že poznaš, da sem romal pobožno v ta kraj, tam se navzel žalostnega duha, in zdaj stal globoko zamišljen, zdaj sprehajal se s povešeno glavo in sam s sabo govoril.

Da bi se mi ne prigodilo kaj tacega, vzel sem s sabo močan pripomoček, najboljše zdravilo presilnej žalosti in nevarnej otožnosti.

Dolgo že sem obetal Evelini, da jo s sabo vzamem, kadar pojdem kam dalje. Smili se mi sirotka, ker je vedno zaprta, in bledí in hira, kakor cvetica, ki jej manjka zdrave sape. Ali je bilo veselje, ko sem jej naznanil prej tisti večer, da jo jutri s saboj vzamem! Skakala je, z rokama ploskala in vrtéla se, kakor nora!

Zdaj pa se je začela velika skrb! Pripravljanje na daljni pot, akoravno sem jej dejal, da prideva še tist večer nazaj. Nič se naj ne bojim,

tolaži me, bo se že tako lepo napravila, da me ne bo treba sram biti, sprehajati se ž njo, naj naju vidi, kdor hoče. In začne mi naštrevati vse svoje obleke: bele, višnjave, rdeče in pisane, in kaj vem vse kakšne! — svoje slamnike in klobuke s perjem in trakovi; popisuje mi vse na tanko, kako je to in óno, ter prosi me nazadnje, da volim, ktero obleko naj vzame. Na enkrat pa se zavrti na peti: kako sem neumna, mari grem ponje, da boste videli! Komaj sem jo ustavil in pogovoril, da meni je vse enako, naj se obleče, kakor se hoče; da je lepa in meni po godi v kterej koli obleki. To je storilo pravdi konec!

Deseta ura je bobnala z bližnje ogromne cerkve st. Deniske, ki je črna moléla proti jasnemu nebnu, ko se pripeljeva v Enghien, prijazno vas s toplicami, ne daleč od Montmorency. Ker se nama ni mudilo, zapustiva voz, ter greva peš proti vasi. S konca vasi že zablišči nama prijazno jezerce. Evelina, ki ni še nikoli videla nič tacega, zavriska veselo, ko ga zagleda, in tudi jaz se ga zaveselim, ker sem od nekdaj že poseben prijatelj jezerom. Ker je bilo kmalu čas kositi, ustaviva se pri hišici poleg jezera, ki naju je tako prijazno vabila. Ko se nama je pripravljalo kosilo, sprehajala sva se po cvetóčih travničih, ki oklepajo na enej strani jezero.

Bil je lep poleten dan. Jaz ne vem, kako je to, ali pomladansksega in jesenskega dneva, naj bo še tako lep, ne morem se prav od srca veseliti.

Pomlad in jesen mi budita nemirno čutilo, ki ima v sebi skoraj ravno toliko grenačnosti, kakor sladkosti; gotovo je to bolj poetično, ali poezija je, meni vsaj, nemir — mir pa je sreča! V lepem poletnem dnevi miruje natura, počiva življenje, stoji, rekel bi, čas, kakor ura, ki se je ustavila. Po cele ure bi ležal vznak v senci ter govoril s poetom: trenotek stoj — kako si lep! — Tak dan je bil ta. Po jasnem nebu so plavali sem ter tje raztreseni beli oblački; prijetna sapica je ohlajala prehudo vročino; iz višine je donelo veselo skrjančevu žvrgolenje; lahno se je zibalo jezero in prijetno pluskalo ob breg. Evelina je bila vsa srečna: veselo je skakala in tekala po travnicih, kakor jagnjetce, ki je s pomladimi prvič na paši. Vse jej je bilo novo, vse jo je mikalo; saj je bila ubožica denes prvič pustila temno mestno zidovje — jaz pa sem bil otrok z otrokom. Letal sem ž njo, trgala sva zdaj cvetice, zdaj sva metulje lovila. Kolikokrat je pala po dolzem tje po travniku, ko je s slamnikom predaleč mahnila za metuljem! Smijala sva se na vsa usta, in mislim, da z nama tudi srečni metulj. Ko sva se že nekoliko utrudila, greva pod košato lipo poleg hiše, kjer nama kmalu prineso kosilo. V slast nama je šlo vse. Evelina je jela in žvrgljala, kakor lastovka, pa smijala se, vse ob enem!

Zdaj pa je bilo čas, napotiti se, kamor sva bila namenjena. Komaj četrт ure od Enghiena zagledava na nizkem griči Montmorency. Prijeten

pogled: bele hišice sem ter tje po griči raztresene med zelenim sadnim drevjem.

Ko prideva do zaželenega mesta, pozvonim pri vrtnih vratih. Odpre nama stara ženica ter prijazno dovoli, česar sem je prosil. Ali v srce me je zbolelo, ko mi pravi ženica, da je od tiste-ga časa, kar je tu živel Rousseau, vse prenarejeno in prezidano; samo vrt za hišo in gozdič za njim da je še, kakoršen je bil. Pokaže mi lepo lavorovo drevo, ktero je slavni mož vsadil s svojo roko. Sprehajáje se po gozdiči najdem preprosto kamenéno klop z napisom: tukaj je rad počival J.J. Rousseau. Sedem nanjo in kmalu se globoko zamislím. Črez nekaj časa priskače Evelina, ki je v tem letala sama po gozdu in vrtu, sede poleg mene na klop, vzdahne, nasloni glavico na moje kolena, pogleda me še enkrat s trudnim očesom — in zamiží.

Sladko počivaj, blaženo dete! Vsemogočni naj ti ohrani čelo vedno jasno, kakor je zdaj, in veselo čisto srce! Blagi duhovi naj te spremljajo po viharnem življenji. Da bi ne vedela nikoli, kaj je skrb, kaj je kesanje! Viharna strast naj ti ne kalí nikdar čiste, mirne duše. Hude sanje naj ti ne dramijo spanja. Mirno in sladko naj ti bode vedno, kakor ti je zdaj v mojem naročji!

Dolgo je spala tako; bal sem se geniti, da bi je prehitro ne zbudil.

Ko se zdrami, dvigne glavico, máne z obema rokama oči, in ozira se plaho okrog. Ko mi pa pogleda v obraz, in vidi, da se na smeh držim,

zasmeje se tudi ona, objame me in srčno me poljubi. Vstaneva, posloviva se od prijazne ženice in veselo korakava nazaj proti Enghienu. Ker je bilo čas južinati, obrneva se zopet proti hišici, ki naju je bila tako lepo pogostila.

Po južini odpnem čolnič, stopiva vanj, odrinem od kraja in veselo vesljaje prepeljujem svojo mlado prijateljico po dolzem in povprek po jezeru. Ali je bilo veselje! Zaviha si rokavčke do lahtí in ploska in brodi po vodi, grabi po drobnih, urnih ribicah, ali pa trga povodnje cvetice. Solnce se bliža zahodu in po grmovji ob kraji jezera se oglašajo ptiči z večerno pesmijo, predno gredó spat.

Težka nama je bila ločitev od ljubega kraja. Še z voza se je dolgo ozirala Evelina nazaj, ter z ročico ga pozdravljalna.

Zvezde so migljale na nebu, ko naju zopet mesto sprejme.

Ako bi človek vse videl in vedel!

(Boris Mirán.)

Človek naj gledati nikdar ne sili,
Kar so z nočjo mu bogovi pokrili.
Schiller.

Da bi ne bila grešila naša prva roditelja v
raji, kako bi bilo lepo! — Ni ga, mislim, človek,
ki bi ne bil izdihnil te želje iz najglobočje
globočine svojega osrčja enkrat v svojem življenju, brž ko ne pa že v svojih zgodnjih otročjih
letih. In pri tem izdihljaji se mu je zasvetilo pred
očmi in razgrnila se mu je jasna podoba nedolžnosti in sreče, ljubezni in miru in bratovske sprave
po vsem širocemu svetu. Ali temna megla mu le
prehitro zagrne to rajsко prikazen; lepe sanje mu
prežene žalostni obraz vsakdanjega življenja.

Kaka črna prememba! Pa vse to, kakor nas
uči sv. pismo, nasledek enega samega, lehkomišljene-
nega prestopka, greha, ki ga človek še ni storil
sam! To je bridko! O nesrečni greh! Po njem
je prišlo na zemljo vse gorjé. Pa kak greh! Prav
pravi ženski greh! Kaj je gnalo našo prvo mater,
da je pokusila jabelko, po katerem imamo dan
drenašnji še skominaste zobe?

Ni jej dalo prvej ženski mirú, ko je slišala prilizljive, medéne kačje besede; noč in dan jo je grizlo in peklo: ali je pa tudi res, kar je govorila kača? Ko bi človek videl in vedel! In tako je bil pogubljen človeški rod! Radovednost torej, nesrečna radovednost je prva korenina vsega zlega na svetu! Iz gole radovednosti, kakor prva naša mati, pade še dan denašnji mnoga njena hči v oblast prilizljivemu, medénemu zapeljivcu.

Kakorsna nam, taka se je pa godila tudi našim bratom Grkom, katerim je razsulo, kakor pravijo, nesrečno, radovedno dekle — Pandoro*) jo imenuje pravljica z bridko ironijo — cel roj bolezni in napák, slabosti in nesreč, ki so jej bile izročene, v púšici skrbno zaprte!

Kdor to prav premišlja, ne bo mogel nikakor čisto zametati tistih, ki se ne morejo nič kaj sprijazniti z nesrečnim ženstvom. Ženska in zopet le ženska je, kakor nam kaže zgodovina, vzrok največih nesreč na svetu. Lepa ali malopridna ženska je vnela prvo krvavo vojsko med Azijo in Evropo, v kterej je palo toliko junaških mož — tant de bruit pour une omelette! — Ženski, ošabni ženski sta bili vzrok slavnjej „stiski nibelunškej“ pri Nemcih, a pri nas — žalostnej propasti mogočnega srbskega carstva! Kako bi mogel patrijot potem še ljubiti ženske! Ženska celó, kakor trdijo psihologi, lepa Katrica, bila je prva kriva vélicega cerkvenega razkolstva v 16. stoletji! Zato pa tudi vidimo, da

*) Ki ima vse darove.

največji možjé, najglobočji miselci so najbolj zanicevali,sovražili in črnili ubogi ženski spol (kateri se je pa zopet tudi njim maščeval po svoje). Ako bi človek zbral vse, kar se je že zabavljalo ženskim, in spravil v kup, nakopičil bi gramado bukev, kakor ljubljanski Golovec.*)

Ali popustimo hitro ta opolzli pot, da ne izpoddrsнемo. Nisem se namenil tu, zabavljati ženskim in jim tako nehoté delati reklamo; saj ženski ne moreš storiti hujšega, nego če jo pustiš po polnem v némar. Pustimo jih torej, naj bodo, kakoršne so; bog nam jih je dal na pomoč in podporo, kakor pravi sv. pismo; ne smemo jim tedaj, kakor darovanemu konju, gledati na zobe. (Tako preiskavanje je tudi nespodobno, in odkrilo bi časi človeku skrivnost, katere ni iskal!)

Radovednost ali vedoželjnost torej, kakor smo videli, je prva kál vsemu hudemu na svetu. Radovednost je iz početka ženski greh; žalibog, da je v tem ženska popačila tudi moža! Ta slabost je naš pravi del, ki smo ga podedovali po svojej materi; to je naš pravi porodni greh, ki nam še dan denašnji ne daje mirú, ki nas goni neprenehoma, da se kakor voda ubijamo od kamena do kamena. Vedoželjnost je neko notranje žélo, ki nas zbada in draži, da silimo vedno v to, kar nam je škodljivo in pogubljivo. „Nitimus in vetitum semper, cupimusque negata.“

*) Slovenec, ki je tudi velik filosof na svetu, sklenil je o ženski kratko pa krepko sodbo, rekoč: baba je hudič!

To je neskončno tragično, da, kakor prineše človeški život na svet že v sebi smrtno kal, ki ga zamori prej ali pozneje, da je tako tudi duhu človeškemu vrojena neka neugasna žeja po vsem, kar mu škoduje, kakor spehanemu popotniku mrzel požir.

Že malo dete, predno se mu jezik razveže, steza ročice po vsakej stvari; vse mora videti, vse slišati, vse pokusiti, vse poduhati, vse potipati. Ko vidi luknjo, vtakne hitro prstek vanjo: kaj je pa tu notri? Ne more trpeti nič zaprtega, vse mu mora biti očito; vedeti mora, kaj tiči pod kamenom, kaj je skrito za skrinjo. Daj mu v roko igračo, lepo pobarvano, prazniško napravljeno človeško podobo; ne bo se dolgo veselilo lepe vnénjesti; obračalo jo bo nekaj časa nestrpljivo sem ter tje, in kakor bi trenil, razporje jej trebuh — iz njega pa se mu vsúje žaganje, rezanica, pazdirje! Kaj gledaš tako strmeče, tako žalostno, ti ubogo dete? Kar se ti je zdaj, zgodilo se ti bo še mnogokrat v življenji!

Komaj začne govoriti, teče mu neprenehoma jeziček, kakor bi hotelo reči: glejte me, zdaj sem jaz tudi človek, kakor ví! Anch' io son pittore! Kakor bi se balo izgubiti zopet ta neprecenjeni dar, rabi ga, kolikor more in utegne; vse mora vedeti: kaj je to? kako je to? zakaj je to? in stavi ti vprašanja, da mu ne more odgovoriti noben modrijan. Gorjé pa ti, če mu praviš: ne vem! Konec je vajinega prijateljstva; razkorači se pred

taboj in zagrozi se ná-te: zakaj pa ne veš? —
O Fauste, Fauste!

In mladenič! — Z leti mu je rasla pogubljiva žeja. Da bi jo ugasil, zakoplje in zarije se zdaj v zaprašene bukve, zdaj šteje in meri zvezde po nebu, zdaj preriva in preiskuje zemelji drob; leže na trebuh na vlažna tla, da pazi in premislja hroščovo gibanje, in meri črez pas nerodnega slona! Pa, ako bi to bilo še vse! Česar se bo tu nalezel in nabral, ne bo mu škodilo veliko, če ga bode morda časi tudi malo glava bolela po slabej tovaršiji. Ali žene ga dalje — kakor žejnega jelena do hladnega studenca! Bratil se je do zdaj s slepcii in močeradi, s krokodili in tigri — to mu ni ugasilo žeje; obrne se zdaj k pravemu svojemu bratu — človeku. Vedeti hoče najprej, kako se je godilo človeku, od kar se ubija po zemlji. Zamakne se v pretekle čase — kaj vidi? Kar je videl pri živalih. Kakor zver zveri, moral se je vedno braniti človek svojega brata človeka; braniti je moral od svojega brata svoje življenje in imenje, svojo ženo in otroke — in svoje dobro ime! Kakor med živalimi, tako je med ljudmi; živeti ima pravico, kdor ima moč — moč, da se bori s skopo mačeho zemljo, bori z nebeškimi silami, bori z živalimi in bori s svojim lastnim bratom! Kdor nima za vse to moči, kaj ga je treba? pa naj izgine z zemeljskega poversja, brez sledu in tiru; bo pa drugim več prostora! Vidi dalje, kako človek koplje in orje v potu svojega obraza, ko pa

je čas žetve, takrat pa pride brat oborožen in žanje z ostrim mečem! In zopet vidi, da so ljudstva, kakor črede, ne kozlov, ampak ovác. Gredó, naj jih pelje kamor hoče, za enim, pastirja ga ne moremo imenovati — ki jih striže in kolje, jesti pa jim ne daje. In ko se srečata taka dva s svojimi čredami, zapovesta jim, in pohlevne ovčice se zdajci razkačijo in razsrdé; zapraši se čreda na čredo, koljejo se, trgajo in davijo — ona pa jih gledata. In temu se pravi zgodovina!

Žalosten obrne svoj pogled iz preteklosti v sedanjest. Kaj pa vidi tu? — Kar je videl tam. Le še vse bolj zmétno in zamotano, le še vse bolj zoperno, hinavsko, maloprídno! Pa to mu še ni dovolj; pogrezne svoj pogled v globočino človeškega srca. Tu pa ga mine vsa vedoželjnost. Če ga je po prejšnjem preiskovanji bolela glava, zdaj ga boli srce, in to je hujša bolečina.

Tako mladen'ča gledati je gnalo
Naključje zdanjih dni, dokler na poti
Prihodnjesti biló je zagrinjalo.

Zvedrila se je noč, zija nasproti
Življenja gnuš, nadlög in stisk ne malo,
Globoko brezno brez vse rešnje poti!

Dovolj je živel, dovolj je videl in izvedel;
pozabljati, kar je moči, to je zdaj njegova edina
želja. Globoko ganen gleda otroka, ki se nedolžno,

neskrbno igrá, kakor se je igral on nekdaj. O sveta nedolžnost, o sladka nevednost!

*Kατοι σε και νῦ τοῦτο γε ζηλοῖν ἔχω,
Οθούνεκ' οὐδὲν τῶνδ' ἐπαισθάνει κακῶν.
Ἐν τῷ φρονεῖν γὰρ οὐδὲν ἡδιστος βίος,
ἔως τὸ χαίρειν καὶ τὸ λυπεῖσδαι μάθης....
τέως δε κονίροις πνεύμασιν βόσκον, γέκν
ψυχὴν ἀτάλλαν, μητρὶ τῆδε χαρμόνην.*

Sof. AJ. 552 i. d.

Ko bi človek vse videl in vedel! Videl sem nekdaj pod tako imenovanim solnčnim drobno-gledom, ki vsako stvar milijonkrat povéča, drobtinico sira. O kak zoperen pogled! Grde, umazanim svinjam podobne živali so se podile in pehále po njem. In v kapljici vode so se vile in plèle ostudne kače! Dolgo časa potem nisem mogel jesti sira, in še dan denašnji ne morem piti vode, če je ne vidim po polnem čiste. Kaj mi je bilo treba take vednosti! Kaj mi mari, kaj uživam, da le ne vidim ostudnosti! Česar človek ne vé, to ga ne jé, pravi modri Nemec.

Začeli so delati take ure, da se jim vidi ves drob, zmét in kolesca in vsak zobček na kolesci. Mene nič ne veselé take ure. Ura mi mora imeti nekaj skrivnostnega, da jo moram pritisniti na uho, če hočem vedeti, ali gre. Kaj bi bilo, ko bi bil celo človek ustvarjen tako, da bi se videlovanj? Ko bi si videl želodec, čревa, obisti, jetra

in pljuča? Saj se vam že gnuši, kaj ne, ko slišite samo imena teh tako potrebnih delov človeškega života; kaj pa še, ko bi jih videli! Človek bi si še krepko dihniti ne upal. In pa, ko bi bilo to orodje še zmerom zdravo, ali v kakšnem stanu je časi! Ko bi človek videl svojemu blišnjemu v možgane, kake črne misli se mu časi plazijo po njih, in pa v srce, kake hudobne želje se pletejo po njem! S kom bi se potem še bratil, komu bi verjel! Konec bi bilo vere, priateljstva, ljubezni, konec vse poezije. Saj resnica sama na sebi, naga, ni poetična, to je le, kader jo pokriva lepo zagrinjalo. O poldne, ko lije solnce obilo luč na zemljo, ali je to čas poezije? Zvečer ko prede tihi mrak tenko, skrivnostno zagrinjalo in zagrinja vanje slednjo stvar, takrat rosí nebo poezijo na trudno hrepenečo zemljo!

Ko bi človek vse videl in vedel, minilo bi ga mnogokrat vse veselje. Kdo, bodi si otrok ali odrastel človek, ne bi rad gledal v gledišči lepe igre? V čem pa je vse to veselje, nego v lepej zmotnjavi, prijetnej sleparši? V gledišči smo vsi otroci, verjamemo temu, da je res hud, ker tako strašno razsaja in se grozi; ón se nam v srce smili, ker tako žalostno zdihuje in tako milo toži. Ne smemo vedeti ali pa vsaj pomisliti ne to trenotje, da ta veličastna pača je iz hodnikovega platna, to solnce — brleča luč za oljnatim papirjem!

Moškega vleče neka posebna moč do ženske, „die dämonische lust am Weibe“, kakor pravi Heb-

bel. To je sicer žalostno, pa kaj se hoče! Ženska ima za moškega nekaj posebnega, skrivnostnega, in rad, le prerad si beli glavo, ki mu jo je bog dal za druge, potrebnejše reči, s to zanimivo uganko. Ko pa jej pride do konca, tedaj ga pa groza obide in spomni se pesnikovih besed:

Človek naj gledati nikdar ne sili,
Kar so z nočjo mu bogovi pokrili!

Zatorej, prijatelji! če hočemo srečno živeti, zatirajmo v sebi tisto hudobno željo, nesrečno rado-vednost! Saj veste, kaj se je zgodilo tistem ubozemmu mladeniču, ki je razkril s predrzno roko skrivnostno „sajško podobo“, strašno resnico:

Brez zavesti našli bledega
Svečeniki so ga drugi dan,
V znožji Izide ležecega!

Spominjaže se nemškega pregovora, ki pravi: če se človek preveč uči, rađa ga glava boli, živimo brez skrbi, hodimo bolj v pivnice nego v učilnice, ne posnemajmo Fausta, ki je hrepnel spoznati in razodeti vse skrivnosti na nebu, na zemlji in pod zemljo, da ne pademo kakor on, hudiču v oblast! —
Dixi et salvavi animam meam!

Na Gorénskem.

Po noći grmelo je, ploha je lila,
Iz plohe se jutro prečisto rodí;
Snežnikom vrhone je zora zlatila,
Po rosnem grmovji se petje zbudi.

Pastir je zatobil, najél sem voznika,
Po mladém odvozil sem jutru se mlád;
Napájala dušo je radost velíka,
Goréče mi srce ogášal je hlad.

Pri cesti na holmu tam hiša je stala,
Ozírala bela v zeleni se svét,
Ozírala s praga je déklica zala
V cvetoče ravníne cvetočih se lét.

Vozniku pred hišo ukažem, da vstavi,
Pozdravim jo, vprašam: „Bojàn li domá?“
Prikima, rudé se nasmehne, odzdráví —
Gorkoto sva v licih čutila obá.

Po stopnicah v górenje hrame zletiva,
Ko pticek od veje do véje vesél;
Nje brata samotnega tamkaj dobíva,
Nad knjigami čelo je mrak mu objél.

V trepalnicah nama je solza igrala,
Ko ž njim sva na srce stiskala srce;
Pri vratih je déklica z materjo stala,
V oči so stopile obema solzé.

Naménil mladenič je svoje koráke
V deželo, od koder izhòd je zaprt;
Obsípajo misli, skrbí ga zdaj vsake,
Ozira za sáboj v življenja se vrt.

Minévali dnevi so, tedni bežali,
Na enem se mestu jaz vedno mudil,
Nje čárovni so me pogledi vezali,
Nje smehi, nje usta — zaljubljen sem bil.

S prijatelji, z bratom okrog sem hodéval,
Pa k déklici zopet se vračal domú;
Nje sladki obráz me je k sebi vodéval,
Ko srno, ki vjeta pozabi rodú.

Ve loke zelene, vi gozdje temnéti,
Jezéra prozôrna, bogato poljé;
Vi dvori prebéli in vrtje diiséći,
Ve gor velikanskih snežene glacé!

Še vedno spominjam se vaše krasote,
Holmíčev s cerkvami, pod njimi ravnín
Spomínjam mladéničev, déklic lepote,
Spomínjam se raja v podnožji planin!

No sreča pozémeljska vsaka je kratka,
Najkrajše veselje in zorna mladost;
Dirjaje iztekla je doba mi sládka —
Objél sem devico in mene — bridkóst.

Na hišo nazaj sem se dolgo oziral,
Dokler je zakrilo ni drevje očém,
In potlej na róko sem glávo opíral,
Na vozu bežecem vzdihával sem ném.

Po meni še često si, draga! vprašala,
Kakó se mi v svetu sovražnem godi;
Oh, môrda celó za menój si jokála,
Saj tudi jaz često sem brísal oči.

Ko zvezda, ki samka v oblaci leškáče,
S posebnim veselijem pólni srce,
Tak' tvoja nedolžnost in tvoje igráče
V spominu še zdaj mi oblake zlaté.

Ni nama od sréč se prihodnjih bleščilo,
Brez upa je v meni zagôrel bil žar,
Brez upa je tvoje me srce ljubílo,
Zató te ne morem pozábit' nikdár!

Proširnov god v Elizi.

(Boris Mirča.)

(Prinášam na hľadajus: Vodnik, Trubar, Cojz, Linhart, Čop, Kopitar,
Matulka. Govor)

Vodnik.

Unavenid, kjer koli se polglasnik čuje,
Na kamilji se danes tvoj god praznúje!
T'am v domovini lóneč, suhe robe,
Kjer kučme nostjo 'z kresilne gobe;
Kjer *ha* Jim ni lárkati mogode;
Oh bregih Drave, Návinja in Sode
Slavi te vse, kar „laxe ino gráde“.
Ostalnices napravljajo „besede“;
Tu poje se, igra in deklamuje,
Kar čast in slavo tebi povídaje;
V Ljubljani óudi naj se, kdor to sliši —
Na čast igri se v novíkom ti glediši!
Celo studentje dunajski so d'jali,
Da bodo tebi v čast „besedo“ dali:
Kati pa tudi nasa tu vidiš obrane
(Moko, po vsem Slovenskem spôsorane,
Kar a trudom smo ledino jím orali)
Da bi spodobiano čast Ti izkazali,
In jas izvoljen sem za gururanta —
Nedarmo delu, teda čast rehka!

(Ko se odvadja.)

Melkizedek — učí nas sveto pismo,
(Ki ga tud' tukaj pozabili nismo)
Melkizedek je višji bil duhovni,
Kateri prvi v dobi zmote polni
Gospodu dar daril je nekrvávi,
Kruh in pa vino — dar edino pravi!
„Ko zvezde luč, poprej nikdar poznane“,
Prišel je on med brate, grehu vdáne;
Ne zná mu oče, mati se, ne prédnik,
Ne zna mu sin, ne hčí se, ne naslédnik:
Tako po vsmiljenem si božjem sodu
Prikazal ti slovenskemu se rodu;
Danica solnca ni oznanjevala;
Ko je zašlò, temà okrog nastala.
Osupla množica je ostrmela,
Ko struna Tvoja prvič je zapéla:
Od kód ti glasi, znani in neznani?
Od slásti rajske vprašajo pijani. —
Iz srca ljudstvu pesem je zajeta,
Zató mu bo pa tudi večno svéta.
„Pod oknom“ ljubici, „ko luna sije“,
Mladenič péva Tvoje melodije;
Z besedo Tvojo toži svoje zgube,
„Slovó jemaje od mladosti“, ljube;
Z besedo Tvojo toži bolećine
Nesrećne drage svoje domovine;
In „nezakonska mati“ dete svoje
Zibáje, tiho Tvojo pesem poje.
Doklèr za drágo in za dom goreli,
Slovenci bodo Tvoje pesmi peli.
(Posamezni pristopajo ter mu roke podajajo.)

Trubar.

Jaz tudi hvalo Tvojo bom zatobil,
Ki sem najprvi po domače robil.

Cejz.

Vodník je že povédal moje misli,
Da te imajo po pravici v čisli.

Linhart.

Pozdrávljava Te jaz in moj „Matiček“:
Največi Ti Slovencem si dobiček!

Čop.

Le malo takih móz imá Evropa,
To je učenega razsodba Čopa.

Kopitar.

Pušica Tvoja mi je bila ojstra;
Pa vendar Te pozdravljam „pevcev mojstra“.

Meteiko.

Po volji ni Ti bila moja „kaša“,
Pa vendar si Slovencem „dušna paša“.

(Potem pride deputacija iz „pesničkega kóla“: Homer, Petrarka, Göthe.)

Homer

(kakor srbski „slijepac“ z „guslami“ in z beraško torbo):

Poslal me, brate! sám je kralj Apolo:
Sprejét si v naše svéto „pevsko kólo“!

Göthe

(v dolgej sukni, do pod brade zapetej, z rokama na hrbu):

Poezije Tvoje so mi prav po volji;
Jaz sám bi jih ne bil naredil bolji.

Petrarka

(v černem talarji, z lavorovim vencem okrog glave):

Po svetu je slověla moja Lavra,
Zdaj Jul'ja sveti se, ko svitla mavra.

(Sname si vence, ter ga položi Preširnu na glavo, potem vsi trije
počasi odidejo.)

Vodnik.

Presněto so ti moški tí možaki;
Oblastno kakor škof se nosi vsaki!

Preširen.

Ker ste takó lepó me počestili,
Zdaj boste ga kozarec z manoj pili,
Priyat'lji niste bili nikdar vòde;
Prigriznilo se tudi nekaj bode.

Vodnik

(bolj po thoma):

Ambrozija je slavna jed, al' pusta;
Kaj drugačega želé si moja usta!

Čop

(tudi takó):

In nektar je preméhek za Slovence,
Požir bi rajši starega „dolénjca“.

(Preširen odkrije košek, ki je v kotu stal.)

Vodnik.

Ha! kaj po nosu me takó segáče?
O sladki duh preljube svinjske krače!

Linhart.

In tu suhé se sméjejo klobáse!

Čop.

Za bóga! to živót redi in pase!

(Preširen v tem jed in pičajo na tla razloží. — Vsi počenejo v okrogu ter jedé, pijó in govoré.)

Kopitar

(vino pokusivši):

Kakó prijetno to po grlu praska!

Vodnik

(tudi takó):

To je dolénjec! treba ni dokazka.

Čop

(tudi takó):

Kak' se prijetno kaplja ta pokuša!

Trubar

(tudi takó):

Kakó si to dobil? Povej nam, duša!

Preširen.

Ta košek dávi sem prejél od kméta,
Ki pesem moja mu po volji péta.

Cejz.

Ták dár naj bi poetje vsi prejéli,
Da bi vsaj vedeli, zakaj so poli.

Preširen

(Vodniku):

Le prav po samostanski pij ga, Tine!
Tvoj govor Ti je pač posušil sline.

Čop.

Po mojih črevih je že zopet suša,
Če se ne motim, moj želodec puša.

(Pivci bivajo vedno veseljši in glasnejši.)

Metelko.

Kosmáta kapa! meni leze v láse.

Preširen.

Gospod! prigriznite si kos klobáse!

Trubar.

Kdor piti, peti in ljubiti noče,
Temú je pomagati nemogoče!

(Napiváje.)

Vodnik.

Bog živi našo zlato domovino,
Ki daje tako jed in tako vino!

Cejz.

Bog živi večno našega Prešérna!
Iz srca kliče vsaka duša vérna.

Prešeren.

Bog živi večno našega baróna,
Ki je slovenskih rodoljubov króna!

Linhart.

Bog živi naše narodno glediše,
In vsacega, kdor nam kaj zanje spiše!

Metelko.

Bog živi naše marne slovničárje,
Naj jih napák in glavnih grehov vár'je!

Čop.

Bog živi naše „slavne“ — „nadepolne“,
Njih pesmi naj ne bodo tako bolne!

Kopitar.

Bog živi naše domorodne ženske,
Gospé in gospodičine slovenske!

Trubar.

Bog živi vse na tem in ónem sveti,
Ki so za narod svoj v resnici vneti!

(Trkajo s kozarci, potem začnó peti: „Pridi Gorenjec!“ „Prijetljí
zdaj . . .“ „Bratci veseli vši . . .“ nazadnje „Hej Slovani!“)

Pomlad in jesen.

(Boris Mirán.)

I.

Le énkrat daj še, majnik zlati!
Da gledam zorni tvoj obráz;
V pokój se pôtlej čem podati,
Zagrne naj me večni mráz!

Rad slišal ptice kukavice
V zelenem bukovji bi glás;
Enkrát še petje prepelice
Med žitom, ki hití že v klás.

Rad gledal čredo bi po griči,
Pastirja ki med njo sedi,
In gledal v gnjezdu na grmiči
Rad pénicu bi, ko vali!

Ko vidim kliti vse in rasti,
Ko rod iz roda se rodí,
Na prsi čem ti, zemlja! pasti
In zadnji dih naj mi zbeži!

II.

Kaj samec pohajaš, mladenič bléd?
Glej jasno nebó se nad taboj razpénja!
Pomládi, novega se življenja
Raduje okrog vesoljni svét!
Po tratah glej vesele ljudi!
Nikomur nadloga ni mar' in reva;
Sladkó v goščavi slavec prepéva,
V višavi skrjanec glasnó žvrgolí.
Za parom par se vrsti vesél;
Za róko je ljubo ljubi prijel,
Sprehaja se ž njó po zelenej travi,
Sladkó se, ljubó se zgovarja ž njó.
Kaj srce tebi, mladenič, pravi,
Ko môkro za njima ti zre okó?
Zastonj tu stojiš, zastonj boš stal,
Da kdo bi prijazno besedo ti dal,
Da kdo na veselje bi vzel te sebó!
Za svojim le vsak veseljem hodi,
Ti samec vesel al' žalosten bodi,
Zakaj? — nihče te vprašal ne bó!
Za zimo vrsti se vesela pomlad,
Iz brsti cvét, iz cveta je sad;
Ti vživaj al' nehaj sad in cvet —
Po svojem krogu vrtí se svet!
Zatorej razvédri si temni obráz,
Zgrbančeno čelo, mladenič ugládi;
Veseli hvaležen se zlate pomladi,
Uživaj mladost, doklér je še čas!

III.

Pri oknu sva molčé slonéla,
Sladkó je kos v goščavi pél;
Sladkó je v cvetji séč duhtéla,
Ki mrak jo tihí je objél.

Na polje hladna rosa pada,
Po nebu vnéma zvézd se žár!
Ljubezen diha zemlja mlada,
Ljubezen diha vsaka stvár!

Molčé ozrè se ona náme,
Molčé ozrèm se jaz na njó;
Okó z očésom se ujame,
In usta z usti se vjemó!

IV.

Kakó si otóžno, jesensko nebó!
Pod taboj vse hira,
Vse vene, umíra;
Življenje jemlje slovó.
Hripávi
Žrjavi
Visoko kričé,
Na južno hité.

Poglej drevó!
Zeleno peró
Užé rumenèč se suší.
Cvetica
Samica
Na trati medlí.

V.

Visoko črez goré in črez planjáve
Do južnih krajev ponesó te krila!
Ko mene tu drží sovražna sila,
Boš zrla gor slovenskih znane gláve.

Tedaj postoj! pozdravi mi z višave
Moj dóm, sporoči srčna mu voščila:
Da srečo bi nebesa mu rosila
In dar mirú in med sinovi sprave!

Otrok njegov po svetu širnem tava,
Za tujo mizo tujec k tujcem séda,
Pod tujo streho v tujej post'lji spava!

Ne vé, kaj slast je srčnega pogleda,
Prijaznega iz ljubih ust pozdráva;
Oh! tuja mu domaća je beseda!

VI.

Ølej! drevje po gozdu rumeni,
Peró za peresom na zemljo pada;
Iz redkega grma se pesem glasí,
Otožna pesem samca strnada.

In meni in tebi gine mladóst,
Ne pride več ura zamujéna;
Izpíva ljubezni zadnjo sladkóst,
Ljubíva, ljubíva se, lepa žena!

V naročje naj Ti naslónim glavó;
Otožnost loti se mi srca po sili;
Ko mene in tebe več ne bó,
Tu bodo se drugi srečni ljubili.

Oh! konec je sreče kratke užé,
Za góre se urno solnce pomicé;
Sméh, kriki veseli z doline doné,
K odhodu vesela družba nas kliče!

Popotne pesmi.

(Boris Mirán.)

I.

Kanstatt poleg Nekarja.

Dánes tukaj, jutri tam,
Drugi kraji, druga mesta!
Če mi všeč ni tu, drugám
Urna me popelje césta.

Kakor ptica, ki letí
Črez goré in črez dolíne,
Kraje gledam in ljudi,
Kaj mi mar' njih bolečine?

Kdo tolaži mi srce,
Naj še tak' tolažbe prosi?
Kakor svoje jaz gorjé,
Vsak gorjé naj svoje nosi!

II.

Pariz.

Nisem Nemec, dekle lépo!
Nisem Rus, Italiján;
Nisem Turek, nisem Španec,
Tudi pust ne Angličán.

Kaj ti bo, če imenujem
Narod svoj in rojstni kraj?
Ve Francózinje se v šolah
Ne učite bog vé kaj.

Malo veste, kje dežela
Óna ali ta leží;
Vendor to pa bolje znáte,
Kaj življenje nam sladí.

Glej! tam doli, daleč, daleč!
Tam nad tri sto ur hodá,
Tam deželica je mala,
Notri tam sem jaz domá!

Čuden govor, čudna noša,
Drugo je življenje tam;
Le srce nam za ljubezen
Vroče bije, kakor vam.

Glej! takó okoli pasa
Mi pokladamo rokó,
In na usta mi dekletom
Usta stiskamo — takó!

III.

Nad Fontaineblau.

Kaj gledaš skrivaj me od strani
Pol vsmiljeno, pol radovedno,
Popotnika, ki se pri vas mudí?
Ti děkle, ljubczni vrédno!

Le bliže, sramiti se mi ne smeš!
Nasproti mene sem sédi;
Saj, kako mi dobro déjo, ne veš,
Prisréní tvoji pogledi!

Ko mati mì tvoja pripravlja jedi,
Ti polni mi čašo prazno;
In časi svoje črne oči
Daj gledati mi prijazno.

O da pri vas ostati ne smém!
Kjer živel bi v srečnej samoti —
Odtegnil bi sèm se posvétnim ljudém,
In njihovej révi in zmoti!

Pozabil bi svét in njegovo gorjé,
Pozabil bi svoje nesreče;
Počilo bi tukaj si trudno srcé,
Hladilo si rane skeléče.

Kaj se ti jasne kalé oči?
Od vsmiljenja so ti vnéte!
Nazadnje bi me še ljubila ti —
Ti zlato, prisrénno déte!

Le hitro spet v róko, popotni lés,
Le hitro, dokler ni prekásno!
Obriši solzé si, deklè, iz očés,
Ko prej naj gledajo jasno!

IV.

Montmorency.

■ilo se v meni srce topí,
Ko te gledam, deklica ti!
Komaj si stara štirinajst let,
Pa že zahajaš sama med svét.

Pesmi prodajaš popotnim ljudém,
Pesmi, ki vnémajo kri možém;
Drágo res tvoje ni blagó,
Kúpec nasméh še po vrhu dobó.

Lépe so tvoje črne očí,
Dolgo v nje gledati varno ní;
Polno nedrije, šibka rast
Vsakej gospé bi dělala čast!

Pesmi ponujaš posebno možém!
Česar bojim se, na ravnost povém:
Če še ne zdaj — pa dolgo ne bó,
Svoje prodajala bodeš teló! —

V.

Nad Boulogne sur mer.

Al' čuješ ti pozdrav moj, domovina!
Poslan iz daljne ti dežele tuje,
Kjer sladki glas se nikdar tvoj ne čuje?
Atlantskega morjá se tam širina,

In Pikardije spenja tu ravnina!
Srcé, okó pa meni ne miruje,
Obrača v strán se, kjer Triglav kraljúje,
Krog njega nižih, znanih gor družina.

O bodi zdráva! ná-te božja roka
Izlíje sreče méro naj obílo,
Pa kmalu s tabo združi naj otroka,

Ki srčno ti pošilja pozdravilo,
Ki, koder hodi, za tabój se joka,
Ko dete, ki je mater izgubilo!

VI.

Koblenz.

Rena voda, lepa voda,
Tak' ljubó se ne smijaj
Tujcu, ki ga je osoda
V rajski tvoj zanesla kraj!

Tujecu, ki po svetu róma,
V srci róma ž njim gorjé;
Ki zvestó ga spreminja z dóma
Črez doline in goré —

Črez goré in črez dolíne,
Pa do tvojih sém bregóv,
Kjer najhujše bolečine
Teši bistrih šum valóv.

Le šumíte, le skakajte,
Vi valovi krog čolná!
Mehke sápice pihájte,
Polne sladkega duhá!

Jasne tu in tam gorice!
Petje krog po njih doní.
Še mladost mi žári lice,
Gorka vrè mi v žilah krí!

Žalost in skrbí! v globoko
Potopite se vodó;
Ti pa dekle čnooko,
Bélo mi podaj rokó!

Stisni me na prsi svoja,
Róko krog vratú ovij;
Lehko plavaj ladja moja,
Da srce se ne zbudi!

VII.

¶tera voda, Rena voda!
Tebi v svetu je enaka,
Kar se v morje jih iztaka
Od izhoda do zahoda?

Od izvira do iztoka
Rod ob tebi srečen biva;
Malo tu se solz preliva,
Malo čuje tu se joka.

Kaj je skrb in kaj je réva,
Tvoje ne vedó gorice;
Sreče žarno, jasno lice
Vedno s tvojih vód odséva.

Kaj mi sólza v óko sili,
Ko te gledam, srečna voda?
Oh! spominjam se naroda,
Ki se tu še bolj mi smili!

VIII.

¶aj sloniš, ti lepa žena!
Bledih lic, solznih oči,
Sama, v žalost vsa vtopljená,
Ko ves svet se veseli?

Bistra voda med gorámi
Nosi v láhni ladji nas;
Smeje se nebó nad nami,
Smeje slédnji se obraz.

Smrt ti žénina vgrabila
Po poroki sedmi dán;
Mnogo ima svet zdravila
Za nesrečni vdovski stan.

Ne povéšaj v tla očesa,
Glej, kaj zate jih gorí,
Vrednih lepega telesa,
Ki ti v sólzah se topi!

Oh odpusti tému besedam!
Zanje srce nič ne vé!
Sreče pravi mi, da glédam
Vzor ljubezni tu zvesté.

Tu ljubezen, tu zvestobo
Gledam z mokrimi očímí!
Žalujočo to podobo
Pomnel bom do konca dni!

Izgubljeni sin.

(Boris Mirán.)

Kam pélje te ponočna hoja
Tak' urno, mladi potnik ti?
Iskáti si je čas pokaja,
Počiva vse že, kar živí;
Zaprete vse so hišne duri,
Čas pólnočnej se bliža uri!

„Skrbán iz daljnega jaz mesta
Nočí in dní hitím domú;
Na smrti moja mati zvěsta
Zdihuje, kliče me sinú.
Glej, tam na holmu hišo stati,
Tam čaka mene bolna mati.“

Če si pa ti, nič dèlj ne hodi,
Ustavi se zgubljeni sin!
Bog večni tebi vsmiljen bodi,
Njej konec dal je bolecín.
Glej grob med grobi, kjer še trava
Ne rase — tam ti mati spava!

* * *

„O mati, mati, zlata mati!
Glej tu sem tvoj zgubljen otrok!
Oh! ti ne slišiš me jokáti,
Grob te zagrnil je globók.

Srcá, ki v mrzlej spi mi jami,
Otrokov jok ga ne predrami!“

„Pač zdihovala si po meni,
Stezála bléde si roké:
Oj pridi, pridi sin zgubljeni,
Da te pritisnem na srce!
Bilà bi zvér se omačila,
Otroka si zastonj vabila!“

„O puste, prazne veselice
Srce mamile so sinú,
Ko srage ti bledó so lice
Močile smrtnega potú;
Zastonj lasé zdaj rujem 'z glave
In prsi bijem si krvave!“

„O da sem tvoje pustil krilo,
Po svetu šel sem mladolét,
Ko srce mi gorkó je bilo
V ljubezni za vesoljni svét!
Golj'fano, trudno, mati moja!
Pri tebi išče zdaj pokoja.“

„Ti ne poznaš, o mati! svéta;
Hinavstvo, laž in srd povsod!
V gorjé vsa zemlja je zakléta,
Zdihuje ves človeški rod.
Da smo rojeni, to nesreča,
To greh, pokora je največa.“

„Ko divjo zvér brat brata goni,
Ljubezni tu domovja ni;
Oh! jokajo se milijóni,
Da eden le se veselí;
Od rojstva vedno pa do groba
Človeka spreminja zléga zlóba.“

„Mračí se že, mraz me spreléta,
Domú, domú! tuj mi je svét!
Le ti si dobra, ti si sveta,
Daj zlata mati, se objet'
Sreć na srce, glávo h glávi,
To bolečine vse ozdravi!“

„Le skozi temne smrti vrata
Do tebe me popélje pót;
Odpusti torej, mati zlata!
Če grešno ločim se od tód,
Sprejmi zgubljenega me sina! —
Bog te obváruj, solz dolina!“

Nož v svitu mesečnem zasije —
Iz prsi vre rudeča kri,
Iz srca sinu gorka lije
Do matere, ki v grobu spí.
Česàr mu svet ni mogel dati,
Tolažbo, mir mu tí daj, mati!

Kos tragedije „Orest“.

(Boris Mirán.)

(Orest plane iz kraljevega dvora s krvavim mečem :)

Pobit, pohoden, strtit, v krvi leži,
Ko gad s petó na cesti poteptán!
Nemirni duh očetov! hiti zdaj,
Pij, srebaj, liži gorko krí
Sovragovo! Dovolj ti bo krvi!
Preveč! — O stoj! kri mater'na je vmes,
Krí materina, ki jo lil je sin!

(Meč mu pada iz róke.)

Ne póci glava, ne zavrite mi,
Možgani! da si le še preslepim
Z zvijačami srce, da prav sem storil.
Očeta mi je umorila mati —
Jaz sem umoril mater, kri za kri!
Nedolžen sem, al' čujete sodniki?
Kaj strésate glavé, kaj v stran očí
Obračate, kaj groza zdríza vas?
Strah vas je sina, ki je mater vbil.
Gorje mi! zakon večni sem podrl,
Naturi z mečem sem srce presunil,
Da ostra spreletí jo bolečina!
In vendar moglo ni drugače biti.

Zakaj si mati mi storila to?
Otroke bi ljubezni bil izgled
Orest ljudém — zdaj gonus, otrokom strah!
Ž njim preklinjala mati bo sinú.
Kako sem, mati, jaz zaslužil to?
V nedolžnosti sem živel, kakor drug
Otrok, pod tujo streho, pa vesél
In srečen, v srci z eno le željó:
Da glédal materi obličeje bi
Enkrat! — Po noči v sanjah sem igral
V naročji njej, z rokó jej božal lice.
Čistejša neg deviška luč Dijane
Sijala máterina mi podoba;
Zakaj, o sestra, odgrnila si
Strašnó skrivnost z nemilo mi rokó?
Tedáj pa morala si vmreti, mati!
Preveč te, mati, ljubil je Orest!
O svet, o svet! česá naj se držím,
Kaj svéto naj mi bo, kam naj okó
Obračam vérno, ko mi črn oblak
Zakriva svitlo mater'no imé?
O da bi ne bilà ga vsaj branila,
Ko sem zavíhtil nánj pravični meč!
Ko ležal v krvi je na tléh, kdo vé?
Mordà bi srečno ti ubežal bil
Š čistó rokó? — Takó pa si zastój
Klečála pred menój, zastonj prisrčno
Me dete zvala, oh! zastonj z rokó
Kazala prsi: prizanesi jim!

Tu si počival sin, tu se redil!
Zastonj! zvrti se svet mi pred očmi!
In oh! iz prsi tok krvav se vlijje!
Hu! hu! strašan pogled!

(Elektri, ki ga uvali;
Nazaj počast,

Ne sestra ti! Ti si vodila mi
Rokó na ravnost materi v snež.
Peklénska ti erinija! Glej! glej!
Zijá pekel, iz njega se valí
Debela, črna tma, za njo počast
Se plázi, pazi, voha sléd - te ena!
Cel roj iz žrélja vre! - Strašná žená!
Krog glav — grozni lajé! — pa gadi m
Vijó, pletó, z jezikli sikajo!
Iz kač spleten jím v rokah zvítiga bit!
V mé lačne vpirajo oči in zad
Gorjé, gorjé! stojí krvava mati,
Ko gladne pse jih šteuje v mat!
Črn se mi dela svet - moj mat! moj mat!

(Omedilévati se zgrazi Pihatu v narudžba.,

Sosedov sin.

(Povést.)

Spisal J. Jurčič.

I.

Zjutraj ob devetih je stal pred vežo velike, precèj lepo zidane kmetske hiše vozièek naprežen. Kolesa so bila čedno osnažena in črez sedež je bil zelen koc pregrnen ter skrbno na vseh straneh pripét, da se nikjer ni videla s slamo napolnjena vreča pod njim. Nepotrpežljivo s prednjim kopitom tla kopajočega rejenega konja rjavca je delavno obleèen llapec, vajete in biè v roci držeè, prav prijateljski pogovarjal, naj bo miren.

Iz veže stopi mož kacih petdesetih let, srednje, trdne postave. Menda se je ravno zdaj v pražnjo obleko opravil, kajti gledáje, če je konj prav naprežen, zapenja si še goste posrebrane gumbe na brezrokávniku. Kakor bi se hotel domisliti, ali je kaj pozabil, dene roko na čelo in potegne po náhubánem, pa o dobrej hrani pričajoèem oblièji, potiplje v notranji žep svoje precèj dolge kamižole iz rjavega sukna, pa ko se preveri, da ima novce

pri sebi, potreplje razgatajočega konja po prsih, vzame hlapcu vajete in bič iz rok ter sede na voziček.

„Ali bo treba iti v semenj, Anton, v semenj?“ vpraša mimo gredoč kmetič na vozru sedečega soseda. „V semenj. — Ti ne pojdeš?“

„Bašti ne morem; imam nekaj stelje napraviti“ odgovori kmetič in gre dalje.

Ta pak se obrne in reče lepej deklici, kacih dvajset let starej, ki je ravno na prag prišla: „le naglo, če se hočeš z menoj peljati, Fránička! Čakal te ne bom.“

„Le poženite, — odgovori dekle — nisem še opravljena in tudi rajša peš hodim.“

„Kakor hočeš!“ pravi oče malo razžaljen, da se hči neče ž njim peljati, trene z vajeti, in kakor blisk šine konj z lehkim vozičem po gladkem poti proti cesti.

Smrekarjev Anton — tako so namreč sosedje klicali našega moža — bil je najbogatejši svoje občine, in kar je imenitno, pridobil si je bogastvo s svojim trudom in umom. Njegov oče je bil sicer tudi precjel imovit kmet v sosednjej vasi, ali razdeliti je moral svoje imenje med štiri sinove, in Anton, najmlajši med njimi, dobil je samo zemljišče ter hišo, ki je bila pa veliko manjša in slabša od denašnje, na istem mestu novič zidane. Prve gotove novce, dve sto goljdinarjev, imel je Anton v rokah, ko se je oženil, ker to je bil od žene za doto dobil. Začel je kupčevati z žitom in raznimi kmetskimi

pridelki, ktere je skupljeval in vozil v mestne zaloge. Domá pak je žena kmetovala z družino. V vsem je imel srečo. Začel je trgovati z vinom na debelo, kupoval ubožnim kmetičem voli in krave „na pol prireje“, in kopica je rastla od leta do leta. Ljudje so ga cenili raznovrstno: nekteri na dvajset drugi na štirideset tisoč, nekteri na več; nekteri so si pa številjenje lajšali in rekli: toliko ima, da sam ne ve koliko. Če poslednji niso po polnem napak govorili, kajti na tanko Šmrekarjev Anton res ni mogel svojega imetja seštetи, ker razen nekoliko ekornih številek niti pisati ni znal. Za mnogo se vé da se ni motil, zakaj imel je čudovito dober spomin: med sto dolžniki je vedel, koliko ima ta ali pa ta obresti na dolgu, kakor bi bilo vsacemu posebe na nosu zapisano.

Novci dajó veljavno. Tudi Anton je bil veljaven mož, kamor je prišel; pa je tudi vedel, da je. Ponosno je sédal med vsako družbo. Dobro mu je délo, če ga je kdo hvalil in blagoróval: „ti si že mož, ti! Kaj maraš, ker imaš vsega zadosti.“ Ali pokazal ni nikoli, da mu to dobro dé; modro se je držal in kaj drugačega govoriti začenjal. Le kader ga je vino omotilo, črhnil je ktero sam sebi na pohvalo. Sicer je pa rad zbadal vse tiste, ki se imajo navado bahati.

Občani so ga hoteli izvoliti za župana. Ubrazil se je te česti, rekši, da ne utegne z gosposko poslovati. Dal se je pa voliti za prvega občinskega svétnika.

V krčmi ni rad sam pil. Če je le znane ljudi našel, prisédel je k njim in čakal, kedaj kozarec, ki se okrog vrsti, do njega pride. Družil se je z vsemi, z bogatini in ubožnimi, a pos bno zaupljiv in prijatelj ni bil nikomur. Tudi za vino navadno ni hotel več dati, nego kar je računa po razdelitvi nanj spadalo. Le kader je kake nižje uradnike dobil v krčmi, te je napojil, pa samo zato, da jim je laže prav robato zabavljal in je v pričo prav neusmiljeno mahal.

Denes je v bližnjem trgu semenj in peljá se tje, da bi nekterim kmetom, ki so ga prosili, voli kupil v rejo. Ker poslednji tržni dan tudi v mestu ni bil, mora zvedeti, kako je bila kupčija in po čém kaže kupovati.

II.

Ko voziček po cesti drči, doide suhega, dolzega moža, v zanošenej letnej obleki in s kosmato kučmo na glavi. Smrekarjev Anton podrží konja in pravi:
„Če imaš kaj težke peté, pa k meni sedi,
Brašnar!“

Brašnar se nasmehne, skoči na voz, posadi se dobro na mehki sedež poleg Antona, ter pokrije z desnim levi črevetlj, da se ne bi videla fuknja, ktero je palec preril. In Anton požene.

Brašnar je bil Smrekarjev sosed. Nekdaj je bila Brašnarjeva hiša najtrdnejša vse vasí. Zdaj pak je bila najbolj zadolžena, poslopje opuščeno, njive negnojne in slabo obdelane. S pijančevanjem in neštevilnimi pravdami je Brašnar zapravil skoro vse, kar je bil po očetu dobil. Ker je v svojej mladosti nekaj let v mestno šolo hodil in se nemški govoriti in pisati naučil, obšla ga je bila prevzetna misel, da ima izvrstno umno glavo. Dobil je prvo pravdo, ktero je z nekim sorodnikom imel. Pripisoval je to samo svojej bistroglavnosti. Da bi se še bolj podkóval, prebere zakonoznanske knjige, kar jih dobi v roke. S pravo strastjo se začne tožariti. Kdor je imel kako pravdo, prišel je k njemu; on se je vsega lotil, bodi si krivično ali pravično. Vsako tožbo je gnal do poslednje stopínje, in če jo je izgubil, začel jo je za nekaj časa malo zasukneno in predrugačeno še enkrat od spodaj. Kmetstvo je zanemarjal, novce je rabil, in zabredel je v dolgove. Njegov dom bi bil imel pred dvema letoma prodan biti; rešil ga je samo s tem, da ga je edinemu sinu prepisati dal in da je odstopil od svojega slabega gospodarstva.

Zdaj je bil pravdar in mešétar ob enem. Vsak, kdor se je tožil, prišel se je k Brašnarju posvetávat. Plačila sicer za take svete Brašnar ni dobival, a pil je. Ker je bila potreba vinske pijače močnejša od vestí, pomagal je na tihem obema nasprotnikoma v pravdi, če sta mu oba obilo vina kupávala. Ali pravdati se človek ne more vsak

dan, želja po pijači pak se zmerom vrača. Zatorej je bil Brašnar tudi mešétar; na vsacem semnji je za voli in krave kúp delal; kjer se je kaj kupčevalo, tam je kričal Brašnar. Tako je malo dni minilo, da bi ne bil pijan zaspal, če tudi je bil ubožen.

Kar se Brašnarjevega znanja dostaja, pritegnemo sicer, da mnogo tiste modrosti, ktero si je sam prisvájal, bilo je samo v njegovem domišljavanji. Res je pa, da si je bil po dolgej izkušnji tako izurjenost v sodnjih in pravdnih recéh pridobil, da bi bil mnozega mladega doktorja v zadrego spravil. Tudi od nature je bil obilo obdarován: imel je močan, sicer oster glas; vse je hitro razvidel, in govoril je, dokler je kdo hotel, ter najtehtnejše dokaze je znal preobračati, da se ga je še okrajni sodnik, ki ni bil poseben bistroglav, jako bal, kader je imel ž njim opraviti.

Večkrat je gosposka posezala po njem ter ga iskala kaznovati zaradi „zakotnega pisarstva;“ pa noben kmet ni hotel proti njemu pričati, — in sodstvo, če tudi ni verjelo, da Brašnar kmetom samo iz prijaznosti dela, moralo ga je zaradi nedokazov na miru pustiti. Ali namesti kvare je žel Brašnar še dobiček iz tacih razporov z gosposko. Razširila se je med ljudmi namreč misel, da je Brašnar tako pretekán, da mu še cesarski možje do kože ne pridejo, akotudi bi ga radi v žlici vode utopili, ker jim zasluzek jemlje. Brašnar je bil dovolj pameten, to dobro sodbo o sebi še bolj utrditi in na svoj prid obračati.

„Koliko jarmov volov pa denes kupiš?“ vpraša Brašnar Anton.

„Kakšnih pet jarmov pravim da bi jih“ — odgovori bogatin Anton, ter nasproti vpraša, poredno postrani pogledavši, ubožnega soseda: „koliko jih misliš pa ti?“

Brašnar umé ta zasmeh, stisne spodnjo ustnico med zobe pa se tekój nasmeje, rekoč: „ni hudir! ti nas lehko v kozji rog vganjaš, če se o bankovcih menimo; ali ako bi te jaz v pravdi imel, pa bi te krivl kakor vrbovo šibíno, če imaš tudi polno mošnjo a jaz prazno!“

„Dobro, da ti nisem nič dolžán. Ti bi se me precej lotil s pečatom?“

„Precej na kotomácijs“ reče Brašnar.

„Ne vem, ali bi me res tako krivl, ali bi se kaj drugače pokazalo“, reče Anton ter pogleda soseda s takim nasmehom, kakor bi hotel reči: „kaj boš ti, sirota lačna!“

„Ali boš kaj za vino dal, Anton?“ vpraša Brašnar.

„Tako menda ne mine, da ga ne bi poličil“, odgovori Anton, „pa ti ga menda tudi kaj posrkneš kali?“

„Bi ga, ali novcev ni“, pravi Brašnar.

„To je pa že žéltavo maslo, če tega ni.“

Rekši udari Anton po konji. Ljudjé, ki so po cesti živino gnali ali prazni šli v semenj, pozdravliali so ja vse vprek ali z glavo kimáje ali s kakim vprašanjem, ki je bilo nerazumno

zaradi voznega ropota. Oba sta bila vsem znana moža: eden zastopnik novčne, drugi duševne aristokracije kmetske. Žalostno je bilo samo to, da je bil duševni zastopnik, pravdar Brašnar, menj spoštovan, in da je ogromna večina „dobrih juter“ merila samo na Smrekarjevega Antona.

„Če boš voli kupoval, mene pokliči, ni treba druzega mešetarja iskat. Menda vendar sosedu bolj privoščiš kak krajcar zaslужka in kapljo vina, nego ktememu od bog vé kod!“ pravi Brašnar, ko sta se semnju bližala.

„Tega ne, tega“, reče hudobni Smrekar. „Po nemški znaš jezik majati, kakor birič in komisar; pravdarsk dohtar si, učen kakor cesarski minister, pa bi te jaz za mešetarja jemal? To ni spodobno!“

III.

Semenj v kacem slovenskem trgu ali večej vasi je prebivalcem v okrožji imeniten dan ter ima nekaj prazničnega. Veselí se ga kmetič, ki je pred letom mlade voliče kupil, lepo poredil in opasel, ter je upa ta dan za lep dobiček prodati. Veselé se ga otroci, ker vedó, da jim mati, ki je šla kv hinjske posode in pražnje obleke kupovat, prin medén štrukelj, rdečo trobentico in še kaj lep

Veselé se ga naposled tudi odrastli mladenci in deklíci, ker mogoče se jim je mnogo pogovoriti med seboj, kar se ne dá vselej in povsod.

Smrekarjeva Fránica je bila tudi napravljena v semenj, in sicer ne zaradi kacega izmed snubačev, kterih je imela obilo, nego ker je mati hotela, da nakupi te in óne stvari za hišo.

„Ne pozabi mi šívánek“! zakliče precèej debela mati Smrekarica in radostna gleda za lepo, nedeljski oblečeno hčerjo, ki stopa doli po vrtu.

„Vem“, odgovori dekle.

„Da veš, očeta poišči in se že njim domú pripelji. Če ga ne boš priganjala, zaostane pri pijancih, in bo gotovo po noči domu hodil. Le priganjaj ga, da kmalu prideta.“

„Bom že.“

Mati gre v vežo nazaj, hči pa krene po stezi, po bližnjem peš-poti proti trgu.

Fránica je bila edini otrok Smrekarjevega Antona. Vsi drugi so mu bili v detinskih letih pomrli. Dal jo je bil dve leti v mestno šolo, da se je izučila brati in pisati in kar je sicer dekletu potreba vedeti. Težkih kmetskih del je sicer ni silih delati, vendar je morala znati vse in biti povsod, zakaj oče je dejál: gospodinja ni pridna, če samo gleda, kako drugi delajo in vedno domá čepí. Ljudjé, ki so jo tako večkrat pri kacem delu videli, rekali so: ta menda ne vé, da bo toliko in toliko tisočev imela, da bi lehko sedela v senci.

Kakor vse matere rade svojim hčeram življenje lajšajo in je hranijo od preobilega truda, tako tudi Smrekarica ni bila zadovoljna, da bi njena Fránicka bila tako ženjica kakor druga dekleta, ki nimajo tacih roditeljev. Ali Anton, njen mož, je ob tacih prilikah, ko je mati kaj pogodrnjala, s peto ob tla udaril in rekel ob kratkem: „tako čem imeti!“ In žena je vedela, da na to ni več nobene pritožbe.

Fráncici in njenemu značaju pak je bila ta očetova volja važna. Delo in tovarištvo z ubožnejšimi deklici in mladeniči sta jo hraniла tiste puhle prevzetnosti, ki le prevečkrat prelestí otroke bogatih roditeljev proti menj imovitim. Enako poslovanje, enaka osoda nas uči, da smo vsi človeki; da so vnénje srečne ali menj srečne razmere samo slučajne ter da se mora človek ceniti sam po sebi.

Govorila je rada z vsakim in o vsakej stvari. Zatorej so jo ljudje radi imeli in celo stare ženice, ki ves svet obgodrnjajo, niso vedele ničesa slabega o njej povedati, razen tega morda, da jej ni noben snubač po volji, akotudi si ima kaj izbirati iz tolike množine, kar se jih je že oglasilo.

Ni samo ogromna imovina, ktero je imela Fráncia pričakovati, vlekla snubačev v Smrekarjevo hišo; deklica s črnimi očmi in lepim okroglim obrazom, kakor se ne najde povsod, z nekoliko zajétno ali pravilno vzrastjo gibčnega života bila je sama na sebi vsacega poštenega ženina vredna.

Ko je tako po poljskej stezi šla, z belo, na ogléh rdeče vezêno ruto v roci, šumela je njena na pol sviléna obleka, prepelica je v detelji prepeléla, skrjanec pel visoko nad zelenim žitom, a ona sama je bila zamišljena, kdo vé v ktero misel. Ni tedaj tekój slišala, da nekdo za njo korači ter da jo je že dvakrat zaklical.

„Zakaj tako hitro?“

Obrne se, in videč, da je mlad znanec, pravi: „greš tudi v semenj, Štefan? Le naglo stopi, da pojdeva vkupe.“

„Že od daleč sem te klical, pa si denes tako ošabna, da nisi hotela počakati.“

„Nisem te slišala, res da ne.“

„Ali smem vštric tebe iti?“

„Saj nisva v jezi, kakor jaz mislim. Prepirala se nisva še nikoli in žalega ti menda jaz nisem storila, ti meni ne. Zakaj bi tedaj vkupe ne hodila? Vsaj naju ne bo strah, ker sva dva, in lehko si pomoreva, ko bi prišla sila; ali ne?“ pravi deklica.

„Tacega strahu, dejal bi, da ni, da bi mi tebe vzel; spogledala bi se poprej!“ odgovori mladenič in veselje mu sije z obličja.

IV.

Čeden človek je ta Štefan. Zna se mu, da gleda nekaj na obleko. Lepo sukneno kamižolo

nosi, črne jerhaste hlače se ga dobro oprijemljejo, sviléna ruta je vrhu žametovega brezrokávnika okusno zavezana za vratom, in klobuk, iz zajéje dlake, predrzno sedí vrhu lepega čela; izpod klobuka padajo precej dolgi, kodrasti, črni lasje; pod nosom je malo brk: s kratka ves drugačen je od svojega očeta — Brašnarja.

Po svojem očetu ni Štefan imel nobene druge lastnosti, nego telesno velikost. Moč, širjavo črez pleči in lepo vzrastle ude mu je dala narava; po materi, ki mu je bila v njegovem štirinajstem letu umrla, pak je nasledoval poštenost, dobro srce in še mnogo dobrih dušnih lastnosti.

Še le dve in dvajset let star, bil je že dve leti samostojen gospodar, od kar je namreč bil njegov zapravljeni oče prisiljen, odstopiti mu svoje nepremično imetje. Da to gospodarstvo ni bilo posebna sreča, uméje se lchko. Dobil je opuščeno zemljišče, nobenega repa v hlevu in kup dolgá, od kterege je bilo treba obresti plačevati. Oče je živel od njegovega dela, a sam redko za kako orodje prijel.

Pa če tudi se je bilo Štefanu z vsemi temi in drugimi neugodnostimi boriti, pripridil in zboljšal je bil v teh dveh letih že mnogo. S pomočjo svoje tete, Brašnarjeve sestre, in edinega hlapca, ki ga je bil v službo vzel, lotil se je kmétovanja, dobil nekaj živine v hlev, in tako mu je dobro od rok šlo, da ni samo obresti plačeval nego tudi poslopje nekoliko popravil in letos že celo majhen

del dolgá plačal. Kmetje so ga hvalili in dejali: „ta je priden in pameten, bog mu bo srečo dal in kmalu bo na trdnih nogah stal, to boste videli“.

Pač je mladeniču časih težko delo, in skrb se mu je še bolj zagrenila s to mislico, da je očetova lehkomiselnost kriva njegove neugodnosti. Nikdar pa nihče ni slišal, da bi se bil potožil ter nikoli ni očetu rekel žal besede. Da je z očetom malo govoril, tega je bil več stari Brašnar sam kriv nego sin. Bodí si, da je starca vest pekla, ali da ni imel Štefana rad, ker je videl, da se ni čisto nič po njem vrgel, ali ker ni nobenega človeka rad imel: kakor se ni za njegovo izrejo brigal, tako se tudi zdaj ni pečal zanj. Minilo je časi po več dni, da nista besede govorila. Če je oče po štiri dni z domu bil in peti dan pijan prišel domú, ni ga sin vprašal: kje ste bili, kaj ste delali? In če je oče šel sinu, kar se je redko zgodilo, pomagat orati, držal je plug molčé brazdo za brazdo, ter ni vprašal: kaj boš sejal ali sadil? Če sta si imela kaj povedati, povedala sta si ob kratkem, ali pa sta si izvolila kriv pot, namreč teto Marjeto, ki je temu pripovedovala, kaj je ón rekel. Štefan je bil tacega očeta vajen, ter niti mislil ni, da bi mogel biti drugačen.

S Smrekarjevo Fráničo je Štefan leto dni vkupe v farno šolo hodil, predno so jo bili dali v mesto. Tedaj sta bila prijatelja, kakor so baš sosednji otroci. Ko je deklica iz mesta prišla, zdelo se je Štefanu, da ima že nekaj bolj gospo-

skega na sebi. Ni si upal ž njo govoriti, da, celo ogibal se je je. Še le počasi se jej je zopet približal.

Rad jo je imel, vesel je bil, kader je mogel ž njo govoriti. Pa bila mu je samo kakor prijateljica, več — več si misliti ni mogel. Dovolj mu je bilo in srečen je bil, da mu je na njegov ogovor prijazno odgovorila, kader sta bila kje med ljudmi, ona bogata Smrekarjeva hči pa njemu, ki je bil le Brašnarjev sin.

„Kaj boš kupoval na semnji?“ vpraša ga deklica.

„Teti je črevljev treba, usnja bom kupil.“

Pa ni bilo res. Teti ni bilo črevljev nič treba, in usnja ni bil namenjen kupovati. Zlagati se je moral, ker resnice ni mogel povedati. Resnica pa je bila, da Štefan, ki se je težko od doma in nujnega dela ločil, šel je samo zato v semenj, ker je vedel, da tudi Smrekarjeva Fránica gre, in sicer peš gre ter sama. Kako je to zvedel, to Bog zna.

„Druziga kupička nemaš?“ vpraša Fránica.

„Nič druzega. — Pač! Prstan bi hotel tudi kupiti, tak, kakor ga ti imaš tukaj-le.“

Rekši jo prime za levo roko, in gleda tenek, zlat prstan, ali morda gleda lepo ročico, ali oboje prstan in ročico, ne vem.

„Čemú ti bo tak prstan, kakor je moj? Saj ga ne boš mogel nositi, premajhen bi bil tvojej roki,“ pravi deklica.

„Saj ni, da bi ga moral nositi na prstu.“

„Kaj pak?“

„Ko bi baš tacega dobil, kakor je ta tvoj,
prosil bi te, da bi menjala in bi jaz tvoj prstan
imel.“

„Potlej bi bila pa kakor mož in žena“ smeje
se deklè.

„Prstan tega še ne stori, treba fajmoštra.“

Deklica se zasmeje in začne govoriti druge
stvari. Sama pa zavêde govorico zopet na prejšnjo
reč, vprašáje:

„Ti bi rad moj prstan imel?“

„Rajši od ne vem česa.“

„Čemú ti vendar bo?“

„Imel ga bom!“

„Ali dosti ni vreden. Komaj tri goldinarje
morda.“

„Jaz bi ga ne dal za sto kron srebrá.“

„Ná ga!“

Stefan je imel prstanek v roci. Vesel je bil,
da bi bil visoko v zrak poskočil. Ko bi bila krví
od srca zahtevala za plačilo, dal bi jo bil rad!

V.

Na semnji je bilo živo gibanje. Tesno je v
dolzih vrstah stala živina, par za parom, tako da
so se težko prerivali sem ter tje, kupci, mesarji
in kmetje. Volom je bilo menda jako dolgočasno:

prežvekovali so in se niso nič zmenili za vretje okrog sebe. Če je kacemu rogatuemu velikanu morda na misel prišlo, svojemu čvetironôzemu bratu ali sosedu z rogmi sovraštvu, ali na neki drug način nedovoljeno ljubezen pokazati, vzdignile so se tekój od vseh strani šibe in batine ter so padale po njem, da ga je hitro veselje in skakanje minilo. Tudi materam kravam ni bilo po volji, da so bile tukaj v popoludánšnjej vročini na ogled razstavljene, ta ručec, druga se tiho pogovarjače s svojim črez pas s višnjavo ruto prevezanim, strahóma pri njej stoječim teletom, tretja mirno ležeč v prahu in v svojem blatu na tléh.

Smrekarjev Anton je počasno hodil med živino! Glavo je nosil po konci, klobuk se mu je bil nazaj pomeknil, levica je držala srebrom okovanou pipo, a v desnici je imel drobno šibo, s ktero je tega in ónega vola malo potepel, da se mu je s poti umeknil. Kakor častna straža so hodili za njim trije kmetje, prosili in prigovarjali mu. On je mirno kadil, nič odgovarjal, pokimal zdaj ónemu zdaj temu, ki ga je srečal in pozdravil.

„Kaj ne, Anton, da boste še meni voli kupili?“ reče eden treh kmetov.

„Petnajst goldinarjev mi boste vendar utrpeli posoditi,“ govori drugi, in tudi tretji prosi, da bi mu voli v rejo kupil.

Pa Anton ni hotel nič slišati. Še le ko se izmed živine prerije in vidi, da se ga sitneži držé „kakor laščec,“ vzame pipo iz ust, pljune po tleh in reče:

„Kaj vam nisem povedal, da sem denes že kupil vsem, kterim sem mislil? Le pojte!“

Dva, ki sta ga volov prosila, razvidela sta, da je vsaka beseda zastonj ter da se ne dá preprositi, odšla sta torej in klela. A tretjega Anton sam pokliče nazaj.

„Koliko bi rad?“

„Petnajst goldinarjev vas prosim.“

„Kaj boš ž njimi?“

„Prasička bi kupil, in kader ga zredim, vrnem vam z obrestjo, gotovo.“

Anton izleče svojo listnico, z bankovci natlačeno, osline prst in izbere tri petáke.

„Ná! Pa dosti priredi. Obrésti ne bom jemal od tebe. Če boš moški z vračilom, znal te bom še drugič, ako ne, nikoli več ne dobiš. — Óna dva sleparja znam.“

„Bog vam daj zdravje, ko ste mi dobro storili,“ reče kmet in spravlja novce.

Pa Anton te zahvale ne posluša, obrne se in stopi v bližnjo krčmo.

„Pojdi pit Anton!“ glasilo se je od vseh omizij ob enim, in mnogo kozarcev mu je molélo nasproti. Ali Anton zmaje z glavo, gre na ravnost v kot, kjer je bil še prostor, sede in reče: „najprvo je treba kaj založiti.“ Z belim prtom prepasan krčmar priteče silno prijazen in vpraša: „„poliček dobrega, Anton, ali ne?““ „Nemaš nič za prigrizek?“ — „„Kaj pečenega in kaj kisle zelenjádi?““ — „„Pokaži!“ — „„Pa vina pošteno mero, kaj pak!““

Tekój je imel velikansk obròk pečenke pred seboj. Še le ko je vilice in nož položil, okrožnike od sebe porinil in poln kozarec vina zvrnil, sklene roke ter nasloni se na mizo pa se začne pogovarjati z okrog sedećimi možmi. Govoril je glasno, da ga je bilo po vsej sobi slišati. Pletla se je govorica o volovskej kupčii, o denašnjem semnji, o pše-ničnej ceni, o Judu ki v mestu jižice, in o Italijanu, ki suhe slive skupljuje; kakšno vino bo letos na Hrvatskem itd.

VI.

V zgornjem delu trga so imeli kramarji svoje prodajalne šatore. Vabljivo so bile razvēsene sviléne rute in raznega pisanega blaga v lepem neredu. Jezičen in urnoročen skače kramar sem ter tje, razkazuje, hvali in se zna mladej kupovalki pridobrikati in preveriti jo, da na vsem semnji ni enacega blaga po tej slepej ceni.

Srečo lovimo po svetu vsi, ali sreča je čudna ptica. Vsi jo enako imenujemo, ali vsake oči jo gledajo, visoko v nedosežnem višku sedečo, v različnej, drugačnej podobi. Glej, óna dva dečka, polnih rdečih lic, strmita zamknena v lepe pištolice, ki je ima prodajalec otročjih igrač raztavljene. Kako bi bila srečna ta dva, ko bi si mogla vsak

eno pištolico kupiti. In pride njima čas, kader dorasteta, da bosta imela novcev toliko in še več, nego veljajo te pištolice. Ali tačas ju te lepe stvari ne bodo več veselile, ne bode njiju brigalo, pištolice kupovati; po čem višjem in večjem bosta hrepenela, kar jima bode najbrže zopet nedosežno in — sreče ne bo nikoli.

V gručah stojé znanci, mlađi in stari. Nekteri se dolgo že niso videli, tedaj se je treba kaj pomneniti; drugi se posvetujejo, kam bi bilo bolje iti vrč vina pit, tretji opazujejo dekleta in mladenciča, ki hodijo med kramo gori in dol.

„Poglej! Smrekarjevega Antona Fránica!“ kaže eden stoječih mladencičev svojemu tovariu.

„Ta lehko košato hodi, bogata je in lepa. — Kdo je pa ta muha, ki za njo lazi in tako sili vá-njo?“ vpraša drug. „To je Plužnikov student. Tega so samo babe premotile, da ni šel k farjem. Na dohtarsko studira, pa ves babjak je.“

Res je hodil s Fránico majhen, šibák človek v črnej suknji z naočniki na nosu in tenko svitlo paličico v roci. Deklici se je poznalo, da tega tovarištva ni vesela. Gospodek je največ sam govoril, kako malo mu je odgovarjala. Zdelo se jej je nesramno, da se tako vsiljuje ter jej tako ostro v oči pogleduje, da je mora povešati. Tudi je je bilo sram, da jo vsi gledajo v tej družbi.

„Ali si huda náme?“ reče student.

„Jaz nisem na nikogar huda, najrajša imam pa tistega, ki me z mirom pušča,“ odgovori Fránica.

„Tega ne verujem, to ni prav nič po dekliški.“

„Vse v en kup.“

„Ti si prav ustvarjena, da bi onesrečila človeka, ki te ima rad.“

„Jako lehko je pomagati. Ne treba me radi imeti, pa se vam nič hudega ne zgodi.“

„Ali tvoje lepe oči . . .“

„Moje oči vam tudi nič žalega ne storé, nič se ne bojte. Z Bogom! Jaz imam tukaj opravek.“

Reče in se obrne k prodajálnici, a studentek gre s povéšenim nosom dalje svojim potem.

Komaj je začela Fránica pri kramarji izbirati blago za obleko, kakoršno je mislila kupiti, že pride k njej drug, tudi neprijeten človek, eden njenih snubačev, Pogreznikov Peter, mlad človek, ki se jej grozno pust in siten zdí. Rajša je govorila s pastirjem domá, nego ž njim; ali njen in njegov oče, Pogreznik, bogat prékupec pleménih prascev, bila sta prijatelja, in morala mu je biti na videz prijazna.

Štefan pride v tem hipu mimo. Videč, da Fránica stoji poleg Petra, hoče oditi; a deklica ga zagleda in pokliče: „pojdi sem, Štefan!“ Ko se vesel približa, reče mu: „pomagaj mi izbrati. Ktero izmed tega dvojega se ti lepše zdi?“

Štefan pogleda in pravi: „ne vem, pa ko bi jaz bil kakor ti, vzel bi to z zelenimi rožami.“

„Jaz sem bila pa že bolj namenjena óno kupiti.“

„Meni je tudi óno bolj po volji; zelene rože preveč v óci mahajo,“ reče, da-si ne vprašan, Pogreznikov Peter.

„E to zeleno vzamem,“ reče dekle in kupi blago, ki je bilo Štefanu po godi. Potlej mu reče:

„Zdaj bi pa rada očeta poiskala. Ali jih nisi nikjer videl?“

„Na živinskem semnji bodo najbrže.“

„Jaz se malo bojim sama med živino hoditi. Ali greš ti z menojo, če utegneš, da najdeva očeta?“

Umeje se, da je Štefan to od srca rad storil, tem rajši, ker je videl, da bi Peter tudi rad šel ž njo, pa ni Petra prosila, ampak njega.

Sel je pred njo in delal pot v gnječi. Vse se je moralo razmikati njegovima komolcem; razrival je možé, da so godrnjali, in zdelo se mu je, da bi v tem hipu lehko prijel in daleč zalúčil največjega vola, ki se ne bi hotel umekniti.

Prideta skozi gnječo na óno stran, na prostor. Deklica ugleda svojega očeta, ki je iz krčme prišel, in tudi Semrekar zapazi svojo hčer ter ide k njej.

„Tako vretje, da bi ne bila prišla med živino do vas, da mi ni Štefan pomagal,“ reče dekle očetu.

„Mu boš pa odpustka kupila“ odgovori Anton, in obrnivši se k Štefanu, vpraša: „kaj pa svojega stárega nisi še nič videl?“

„Očeta? Nič,“ odgovori Štefan.

„Glej ga, tam-le gré. Pijan je že, kakor krava, in ves krvav. V krémi so pripovedovali, da

je pri necem kupu okanil za dva goldinarja, zato so ga stepli.“

Res je stari Brašnar taval med ljudmi sem ter tje, krvav po lici, kamižolo od rame nizdolu razprano. Vsi ljudje so se mu smijali.

Ko je sin Štefan to videl in v pričo Fránice slišal, da je oče tepen bil zaradi sleparstva, otrpnil je, da ni vedel kam pogledati. Nekaj časa stoji kakor pribit, potem se naglo obrne ter se izgubi med ljudmi. Zdi se mu, kakor da bi vsi ljudje za njim kazali: glejte, ta je Brašnarjev! Nikomur si ne upa v oči pogledati. Kakor bi bil sam kaj pregrešil, beži ven iz semnja!

Prišedši s trga, zavije nehoté s poti, sede za samotno mejo na kamen, podpre glavo v dlani, in v mislih videč svojega krvavega, zasramovanega očeta, razjoka se krepki mladenič, kakor otroče osmih let.

Zakaj je šel v semenj, da je to videl? Zakaj njegov oče ni tak, kakor so drugi, zakaj ni pošten? Poslednja misel mu je prišla zdaj prvič, in prvič je za hip čutil v sebi vzdigovati se nenanaven, bridek čut, ki ni bil s četrto zapovedjo v nikakej pravilnej zvezi. Pa samo za hip. Tekoj se mu misel spreobrne in reče: kaj bi storil, kaj bi dal, ako bi našel besedo, katero bi očetu govoril, da bi se ga prijela, ter bi potem bil drugačen? Strašno je to! Drugi očetje želé sinove spreobrniti, na pravi pot nazaj zasukniti, a tukaj sedi sín, pošten sin nepoštenega očeta!

Naglo vstane, ozre se okrog sebe, in prepričavši se, da ga nihče ni videl plakati, ubriše solze ter se napoti domú.

VII.

Vsaka praznota ima nekaj žalostnega in otožnega v sebi. Brašnarjeva hiša je bila od znotraj prostorna; javorova, že malo črviva miza je bila nekdaj po dolzem in povprek vsaj za dvanajstero družine umerjena. Če so torej okrog mize sedèč večerjali samo trije: Štefan, hlapec Blaž in teta Marjeta, čutili so morda, kako pusto je videti na velicem prostoru tako malo ljudí, in molčali so vse eden bolj od drugega, da ni bilo slišati nego ropot z žlicami in počasna, premišljena hoja stare lesene ure za vrati.

„Čast bodi bogú!“ — reče teta Marjeta, ko je bila večerja v kraji, ter naglo pristavi: „zdaj pa le molit pa spat! Blaž, nič ne hodi rose otépat in kričat po vasi, da ljudje ne bi mogli spati!“

Toda hlapec Blaž ni bil volján sitne tete poslušati; mislil si je: dan je gospodarjev, noč je moja, in poišče si med drugimi krpami na peči kamižolo, vrže jo črez pleči in odide na vas k tovarišem, ki so bili že zbrani za Smrekarjevim

plotom ter se kmalu potem vzdignili in proti sosednjej vasi gredé zapeli:

Mesarja bom vzela,
Bom zmerom vesela,
Bo těle zaklal,
Srce mi poslal,
Teleče al' svoje,
Al' pa še oboje itd.

Štefan navije uro, natlači pipo tobaka, zažge jo s trščico na leščerbi, ki nad mizo visi, ter ide potem vunkaj v hlad pred hišo na klop sest. Lepa svitla noč je; čuje se petje vaških fantov, ki črez polje gredó. Štefan po glasovih zna, kteri je v družbi, kteregega ni. Kar je gospodar, ne zahaja več redno méd-nje.

Eden izmed sosedov pride črez vrt, sede k njemu na klop, poprosi ga „luknje“ tobaka ter se začne poménkovati o kupčiji na predvčerajšnjem semnji, o denašnjem vročem dnevi, in pripoveduje, da je njegova krava žabična, pa da ne vé, kako bi jo bilo bolje zdraviti, itd.

V hiši teta Marjeta preobleko zgiblje in pogleduje k peči na klop, kjer spi stari Brašnar. Prišel je še le denes o poludne iz semnja, vina poln, ter potem je legel.

Gane se, zastoka, in vstane s trdnega lezišča na golej klopi.

„Uj gnjiloba gnjila!“ zahudi se teta Marjeta. Brašnarju se zazéha, mane si oči ter krivencá za

omizje. Tam podpre suho brado in vpre zardéle odi v Marjeto. Ko vidi, da Marjeta neče vedeti, kaj ima to poméniti, zagodrnjá:

„Nu, ali bo kaj?“

„Nič bi ti ne dala, nisi vreden, da bi te pes povohal,“ reče Marjeta, pa gre vendar ter prinese s péči skledo, ktero jame Brašnar, najprvo malo ogledujóč menda nečislano jed, naposled vendar počasi prazniti.

Marjeta nekaj časa molčé gladi in zgiblje preobleko, potem naglo prestane, zagrne z zastórom oči ter jame na glas jokati.

„Teh godcev pa res ni treba. Kaj tuliš!“ reče Brašnar. „Kaj ne bi! kako ne bi!“ — odgovorí старa sestra. — „Nisi še dosti globoko nas pokopal, treba nam je bilo še te sramote na hišo, da si se pogoljúfil in te po semnjéh pretépajo. Da bi te bili vsaj ubili, ti nesnaga grda! Ali nimaš nič srama več . . .“

„Precej mi molči! Kaj to tebe briga!“

„Briga nazu s Štefanom, briga! Nisem ga še videla jokati, ubozega siromaka, od kar je zrastel, samo sinodi, ko mi je pripovedoval, kako grdobo si v semnji naredil in kako so s teboj delali. Sram te bodi!“

Ko Brašnar to sliši, vrže žlico iz rok. Jesti ne more več, njegova sestra še dalje toži, on pak leže, ter ne odgovori ničesa. Mogoče je, da ga je vendar malo genilo in omečilo, ko je slišal, da je bilo sinu i njega.

VIII.

Ljudje še vendar niso tako hudobni, kakor časi mislimo. Naše kreposti sicer pišejo res radi v vodo, ali naših slabosti in pregreh tudi zmerom ne vrezujejo v kamen, s časom je sem ter tje tudi pozabijo.

Tako so o Brašnarjevej nezgodi v poslednjem semnji nekaj dni po vsem okrožji govorili. Dobil se je kdo tudi, ki je pošteno dejal: „ne lučajmo ga s kamenjem, saj imamo vsak svoje breme. Mož je bil morda pijan, pa ni vedel kaj dela, in če je tudi dva goldinarja zmeknil, kaj, za vino mu je bilo treba!“ A kmalu so ljudje to reč pozabili bolj ali menj.

Štefan se je nekaj dni ljudi ogibal. Mislil je, da vsacemu, kdor ga bode videl, na um pride, kako je njegov oče malovreden človek. Žlasti Smrekarjevej Fránicí je s poti hodil, če tudi ga je v srce bolelo.

Neki dan, ko je na polje šel, pa jo je vendar moral srečati. Sešla sta se na razpotji, in Fránica ga je še malo pripočakala, da je prišel do nje.

„Zakaj si bil óndan iz semnja tako naglo pobegnil? Lehko bi se bil peljal z nama z očetom“, reče.

Štefan se zardí. Deklica, ki se je morda domislila, da mu opomin na semenj ne more biti prijeten, prevrže govorico na drugo stvar in reče:

„Tvoj lan sem zdaj mimo gredé ogledovala.
Lep je, samo malo preredko si ga vsejál.“

„Preredko se ti zdi?“

„Ko bi bil mene vprašal prej, pa bi te bila
naučila. — Ali me vzameš za terico jeseni?“

„Vem, da ga ne greš trét, ako bi ti vse
predivo dal“, reče Štefan.

„Kaj meniš, da ne bi znala trlice v roko
vzeti?“

„Znala vem da bi, kakor vsaka druga, ako
bi hotela.“

„Nu, enkrat se mora začeti. Res nisem še
trla, pa ko bi letos, začela bi najrajša pri tebi,
zato — ker bo lan tako lep.“

„Res? In jaz bi tebe najnaprvo prosil za te-
rico, ko bi te mati in oče pustili iti tret, kar pač
ni mogoče, in sušil bi s takim veseljem, da bi
se ti samo trlo pod rokami.“

Deklica se nasmehne in vpraša: „zakaj te pa
ni nič v vas zvečer k nam?“

„Ali boste drevi kaj časa svetili?“

„To se ve da. — Ali prideš?“

„Gotovo, če le ne umerjem.“

„Umerjem! Beži, kdo bo to mislil, dokler
je mlad in krepak, ko ves svet!“

„Umreti jaz tudi ne mislim še tako naglo,
to sem le tako dejal, da gotovo pridem.“

„Le pridi.“

Razideta se, Fránica domú, Štefan svojem
potem na polje.

To je zlatá in belega srebra vredno dekle, misli si Štefan, ter si ne more kaj, da se ne bi še enkrat obrnil ter za njo pogledal. In glej! v istem hipu se je tudi deklica obrnila, da bi za njim pogledala in tako sta se v enej misli, v enem dejanji srečala. Drug pred drugim sta se svoje radovednosti sramovala, deklica se zasmeje od da-leč sem in Štefan se tudi zasmeje.

In smijala sta se ta dva, ne toliko zato, ker bi se jima bilo smešno zdelo, da gledata drug za drugim, ako tudi se dobro znata, ter vesta, kakova sta po postavi in po obleki; smijala sta se od veselja, ali bog vedi, zakaj.

IX.

Ob shodu, ki se je pri bližnjej cerkvi praznoval, plesala je Smrekarjeva Fránica najrajša s Štefanom, a Štefan skoraj z nobeno drugo. Nekteri ljudje, ki vse vidijo, opazili so tudi to.

Navadno se je Fránica ob nedeljah z očetom in materjo k prvi jutranji maši vozila. Kedar se je primerilo, da se je sama s hlapcem peljala ob desetih k maši, skočil je skoro vselej kje med potom Štefan na voz in ni bilo videti, da bi bila Smrekarjeva hči nevoljna zaradi tega. Ljudje so opazili tudi to in še mnogo enacega, ter so dejali, da vse te malosti ne morejo biti brez razloga.

Naravno je torej, da sta napisled tudi ona dva spregledala, spoznala se, povedala si, kar si je že milijon gorečih src povedalo v tihej uri, v objetji najvišje sreče.

In ta čas, ko sta si obljudila ljubezen in zvestobo do smrti, nista mislila na bodočnost, nista gledala zaprek, ki bi se utegnile gramaditi proti njijnej zvezi, ni jima bila v skrbi volja ali nevolja roditeljev niti ne vsega sveta. Čutila sta, da sta edina, čutila, da se hrepenenje enega srca zliva v drugo srce, ter da objemata ljubljenje vsega, kar je in bode ljubilo.

Ljubezen ne števli. Trenotka se držeč piye srečni človek z vso dušo sladki požir, in blagoru, ako uživa zdanjesti dar ter ne dá bridkosti kaliti veselja, in ako utopi spomin tega, kar utegne priti grencega, saj — grenkobe nas ne pozabijo ter pridejo še prerade, mislimo ná-nje ali ne mislimo!

Počasi pa le vstane pomislek, pravega veselja sovražnik. Pač je moralo obema na um priti, da se jima upanje ne smeje. Fránica je znala svojega očeta, ni jej bilo lehko misliti, da bi kedaj hotel imeti Brašnarjevega sina za zeta; Štefan se tudi ni mogel motiti.

Čutila sta oba, da jima ta brezupnost kali veselje, zatorej nista, kakor da bi se bila zmenila, dolgo o tem govorila. Boječ se, da ne bi iz razglašene skrivnosti njijne ljubezni kaj kvarnega izviralo, ogibala sta se na očitnih krajih govoriti med seboj.

Tako se med svetom precej dolgo ni vedelo,
da je reč že tako daleč prišla.

Nesreča pak je hotela, da se je ta ljubezen
vendar objavila. Eden vaških mladeničev je videl
Štefana pozno zvečer, ko je pri Smrekarji že vse
spalo, pod majhnim križastim oknom Franičine
izbice stati in govoriti z deklico. Vedel je mladi
Štefanov vrstnik, da do te sreče ne pride kdor si
bodi, da je torej vse to kaj posebnega. Obljubil je
sicer Štefanu, nikomur ne povedati, da ga je po
noči pod oknom videl; a šel je še tist večer v
samotno kočo, kjer so njegovi tovariši žganje pili,
ter jim skrivnostno povedal svojo novico. Ti so
jo razodeli vsak svojemu dekletu in dekleta ma-
teram, pa kar vedó matere, zve s časom ves svet.

Štefana je prej vse rado imelo; a zdaj so
jeli tu in tam zabavljati nanj ter ga sméšiti.
Ždelo se jim je neumno in prevzetno, da misli na
Smrekarjevo hčer.

X.

V hišo k Smrekarjevim je zahajala stara že-
nica, ki je brez gotovega domovja ob palici lazila,
in povsod znana, preživelaa nekaj dni v tej, nekaj
dni v ónej hiši. Ker je vedela mnogo povedati,
pa ker je časih tudi pomagala delati, imela jo je
mati Smrekarica zeló rada, dokler jej ni s pre-

veliko postrežnostjo nekdaj prišla povedat, da gleda Brašnarjev Štefan za Fránico.

Kdor materi otroka toži, težko se jej kedaj prikupi. Mati Smrekarica je videla, da ženica sicer skrivnostno pa s pravim veseljem pripoveduje, kaj ljudje govoré, in mislila si je, da je gotovo to reč že tudi drugjé pripovedovala, reč, katera nazadnje utegne še neresnična biti.

„Kaj tacega mi ne treba nikoli več pripovedovati, kar jeziki uganejo o našej hiši“, reče mati. „In če bom kdaj slišala, da boš koga naših obirala pri nas ali kjer si bodi, ne prikaži se mi več v hišo.“

Beračica, ki se je menila s to važno pošto materi Smrekarici jako prikupiti, odide preplašena iz veže in dalje po vasi.

A skrbljiva mati je vendar premišljala ves dan to, kar je zvedela. Dozdevalo se je zvedenej ženi, da se je Fránica res nekako spremenila v poslednjem času. Utegnilo bi resnično biti.

Zvečer gre v hčerfno kamro, sede na posteljo k njej in začne pripovedovati, kaj je slišala. Bolj ostro, nego je bila njena navada govoriti s hčerjo, vpraša, če je to res. Deklica bi jej bila rada resnico povedala, materi, pa sicer nikomur več; ali ni mogla, bala se je! Mislila je: zdaj še ne! ter odgovori na materino vprašanje: „zakaj mi ljudje mirú ne dadé!“

Mati je rada verjela, da ta in vsi drugi dvomni odgovori pomenjajo: ni res, kar se govorí.

„Pazi se“, reče mati, „ogiblji se, da te ljudje v besedo in v jezike ne dobodo. S poti mu pojdi, kjer mu moreš, njemu in drugim tacim. Jaz ti ne bom prepovedovala govoriti s tem ali ónim, kar je pošteno in prav; niti nečem, da bi bila sama svoja in topasta, pa da bi se ne hotela meniti, naj bode s kterim je. Veselega človeka je še bog vesel. Pa saj ti menda ni treba zabičevati, saj si pametna dovolj, ter sama veš, da moraš vedno bogá pred očmi imeti in pri vsakej reči pomisliti, kaj bi oče dejal, ako bi to in to vedel. Zmerom smo te prav učili, domá in v šoli si slišala, da mora otrok tako delati, kakor oče in mati hočeta.“

Hčeri stopijo solze v oči. V izbici je bilo malo svetlo, brleča sveča ni bila odtrnena, mati teh solz ni opazila.

„Sama sebe se najbolj pazi“, reče mati dalje. „Dokler je človek mlad, ne pomisli in lehko se mu spésne. Saj veš, kaj mislim. Glej Podselska Jérička . . .“

„Mati! . . .“

„Le molči, le molči! Jaz se zá-te ne bojim, ali moram se batí. Hočem ti le reči, da moraš moliti za pravo čednost. Jaz ti verjamem, da ni nič, kar ljudje govoré, pa pomisli, kaj bi oče rekel, ako bi kaj bilo, ako bi samo slišal to govorico! Glej, koliko si oče prizadeva, koliko trpi in skrbi po noči in po dnevi! Za koga druzega, če ne zá-te? Saj imava samo tebe na svetu.“

Ta misel ženici zbudi spomin na njene zgodaj pomrle otroke, in tiho začne jokati. Deklica se jej oklene okrog vratu in tudi njej tekó solze, a sirota si ne upa povedati, zakaj.

„Ti boš meni in očetu na starost edino veselje, in si nama že zdaj. Zato delaj zmerom očetu po volji, nápak te on ne more učiti.“

„Možiti se me ne silite“ šepče dekle.

„Ne bova te silila. Sicer pa nič ne misli, da je to tako hudo, le počakaj, vse pride z lepa in počasi,“ odgovorí mati nasmehnivši se, vstane in med vrati reče: „le bogú se priporoči pa zaspí! Oče težko da bi nočoj domú prišel. Bog daj, da bi se kaj ne primerilo na poti!“

Rekši zapre mati duri za sabo, a dekle se razpravi, ugasne luč in zleze v posteljo. Dolgo ihti pod odoje in zaspati ne more.

Zdajci, že precej pozno, nekdo na lahko potrka na okence. Vé, kdo je, pa denes ne misli vstati, ne odpreti okna, denes ne ter nikoli več ne, da-si tudi njej srce glasno tolče. Saj je greh, delati proti volji take dobre matere. Dolžnost prepoveduje, poslušati glas lastnega srca. Spoštovanje materine besede naj ukrotí čut, zaduší klic ljubezni!

Še enkrat potrka, ter njeno ime tiho zakliče. Ne, ni mogoče zatajiti se; bog, ki je človeku čuteče srce ustvaril, naj odpusti! Še enkrat bo govorila že njim, povedala mu, kaj je mati rekla, in potem — morda ne več.

Vstane, okno odpre. Štefan stoji pri zidu.

Ko ga vidi v mraku pred saboj, zginejo vsi storjeni nameni, podá mu rokó, in začne se šepetanje.

Ko dokonča deklica svoje pripovedovanje o materi, stoji Štefan nekaj časa nem ob zidu. Naglo pa seže v žep in jej podá nekaj v roko.

„Kaj je?“ vpraša deklica.

„Prstan, ki si mi ga dala, ko sva enkrat v semenj šla. Tvoja mati prav govoré, jaz se ti moram umekniti, daleč, daleč proč!“

„Kaj boš?“

„Na vojsko šel, po svetu, — nikdar ne pridev več v to vas!“

„Ne, za boga ne! Ná prstan nazaj, jaz ga ne vzamem.“

„Imej ga! daj ga drugemu, jaz ga ne smem imeti!“

„Če ga ne vzameš nazaj, vržem ga skozi okno v travo, naj se izgubi v zemlji za vselej! Nikdar ne bom več vesela. Iz moje roke ne bo nikoli nihče ni tega ni druga prejel, samo ti! — Češ?“ — In Štefan zopet vzame prstanek nazaj.

XI.

Pred pustom, ob času splošnih ženitovánij, jeli so se zopet bolj pogosto snubači shajati v Smrekarjevo hišo. Povpraševal je zopet Pogreznikov Peter, oglasil se je županov sin iz bližnje fare in

več drugih bogatih kmetskih sinov se je prišlo ponujati za zeta.

A najimenitnejši je bil ter največ govorice je napravil mlad, bogat usnjari, ki se je bil naselil v veliki hiši pri cesti. Nosil se je po mestno, opravljen je bil po gospoški, govoril je več jezikov, bil je lep, sladkih besedí, kroták, pohleven in prijazen, da ga je vse hvalilo. Govoril je posebno rad z materjo Smrekarico ter se jej tekój tako prikupil, da bi mu bila na ravnost dala hčer. Zá-njo je bilo že zanimljivo in častno, da bi njena hči dobila moža, ki je bil bogat in učen, gospoški in zveden po svetu.

„Naša Fránička se mora zdaj precej možiti, dokler je mlada. Kader bo že bolj v letih, ne bo več tako,“ reče mati Smrekarica možu Antonu, ko sta bila nekdaj sama v hiši ter je ona nekaj šivala, on pa s pipom v ustih gori in dol si hodil.

„Nu, naj se jaz ne branim,“ odgovori Anton.

„Dobiti mora moža, ki jo bo rad imel in ki naju ne bo zaničeval na starost, — katerega, ki ima dobro naturo.“

„Saj babe imate nos tudi dober, le izberite ga,“ reče Anton.

„Pogreznikov sin je preskop, pretrd. Taki niso pridni.“

„Ne? Zapravljljivci so pridni in mekúži kali!“

„Vrhniščakov sin bi k hiši prinesel denar, ki pravijo da ni ves po pravici dobljen; potlej bi ne bilo božjega imena pri hiši,“ šteje mati dalje.

„Ljudje vsacega obrékajo, kdor kaj ima.“
„Jeličev ni delaven; nič ga ne hvalijo
ljudje.“

„Nu, kteri bi pa bil tebi po glavi, kteri?“
vpraša Anton, ter stopi préd-njo.

„Tak, ki bo naju na starost v čislih imel.“

„In kteri je tak?“

„Ta usnjari Lovrénič,“ odgovorí ženica.

Anton se zasmeje in gre zopet dvakrat gori
in doli.

„Tedaj ta ti godí?“ vpraša.

„Dober človek je, mehkega srca in zna s
človekom spregovoriti,“ reče mati.

„Kaj pa dekle? kaj pravi? Ali je tudi njej
v srce sédel, kakor tebi?“

„Ničesa ne reče, pa mislim, da bi ga vzela.“

„Jaz mislim, da je bolj pametna od tebe in
da ga neče — odgovorí mož. — Le poslušaj me,
stara, jaz tudi ne stavim nanj toliko, kolikor ti.
Denar je lepa reč, ali denar je od danes do jutri.
Kupčija je dobra, ali nesreča se lehko primeri.
Le kdor zna delati, kdor zna vsako stvar v roko
prijeti, ta je trden na svetu. Saj veš, da bi jaz rad
zeta vzel sem na dom, rajši nego dekleta drugam
dajal“

„Saj nam na izbiro stavi, ali jo k sebi vzame,
ali pa se k nam priženi, kar češ.“

„Na mojem domu je treba kmeta. Tacega
jaz nečem, da bi v gosposkej ~~svetih~~ hlačal, pa da bi ga ljudje vih.“

mogel govoriti ž njim, kakor z vsakim človekom. Pojdite mi v kraj z gospodstvom! Moj oče je bil kmet in moj zet bo kmet; kdor poleg česa druga prinese najprvo trdno delavno roko, kdor se bode v ponedeljek drugače oblačil nego v nedeljo, tak pride pod mojo streho, pa je amen besedil!"

„Smrekarja je kmetstvo podstavilo, kaj ne? Iz zemlje si stótine in stótine denarja izril!“ žena zabavljujo reče.

„Baba, ti govorиш, kakor veš. Kmetstvo ne redi, ali pošteno živi; drži se ga, kdor ga imaš. Iz dežja je dobro, če ima človek kam pod streho pribězati. Pri trgovini človek kolne, pri kmetstvu pa moli. Smrekar je znal kleti in moliti, in zato se je podstavil, baba!“

„Tako raiši vzameš tacega, ki ti bo na starost v zobe gledal?“

„Jaz svojega zeta ne bom nikoli ničesa prosil, če bog dá. Povedal sem ti, da ga nečem, ki bi v petek suknjo nosil in bi ga starci vikali. Molči!“

Ni se dalo več govoriti o tem žéninu. Vsi drugi niso bili materi po volji, hči se ni hotela oglasiti za nobenega, kterege bi oče bil rad imel; predpust je minil. Ljudje, ki so pričakovali ženitovanja pri Smrekarji, zmotili so se tudi to zimo. Snubači so bili ali razžaljeni ali žalostni, in vse je ostalo, kakor je bilo.

XII.

Sneg je skopnel, pomlad je prišla, pšenica po polji je zelenela, rastla, v klasje se vretenila ter na posled orumenjala, bila požeta in omlačena.

Smrekarjev Anton je je imel v vrečah dva visoko nadeta voza pred vežo. Namenjen je iti v mesto na trg.

„Janez je bolán, ne bo mogel iti s teboj; kogá druga dobodi,“ reče mati Smrekarica, gledáje, kako mož na vozu po vrečah hoděč tu ter tam kaj popravlja in preлага.

„Vrag še take hlapce!“ — zahudí se Anton — „kader ga je treba, pa je kilav. Kogá čem dobiti? Povedi mi človeka, da bi mu bilo upati.“

„Glej, tam-le gre Brašnarjev Štefan. Vprašaj ga, morda on utegne z enim vozom iti, z enim pojdeš pa sam.“

„Ta bi bil dober. — Štefan, stopi malo sem, stopi!“ Štefan se približa. Smrekarjev Anton izleče mehur tobaka iz žepa ter mu ga ponudi z voza: „ná, natlači!“

Štefanu se malo čudno zdi, da je Smrekar denes tako prijazen ter mu tobaka ponuja.

„Pojdete še nocoj?“ vpraša Smrekarja, ko pipo zažge.

„Do polu poti bi še nocoj rad šel, pa hlapec mi je zbolel. Kaj boš pa ti, kaj kmetoval?“

„Nemam nič posebnega, postóril sem že, kar je bilo vélicega.“

„Utegneš dva dni z domu iti?“

„Da bi z vami šel namesti hlapca? Zakaj ne, rad, če hočete,“ odgovorí Štefan.

„Prav je. Vsacega nečem s seboj jemati, tebe pa rad vzamem. Stradal ne boš po poti niti žeje trpel, kader boš vozil z menoj; za drugo že naredíva, da bo prav.“

„Črez koliko časa se bo treba odpraviti?“

„V mraku zapreževa. Le pojdi zdaj domu in preskrbi, kar imaš, ter potem k meni pridi, da kaj ugrizka dobiva, pa da grlo splakneva, predno poženeva,“ reče Anton.

Ko je solnce zašlo, bili so v oba vozá po trije in trije konji napreženi. Smrekar zamaje z dolzim bičem, konji se vpró in kolesa se začnó premikati po tiru. Mati Smrekarica, ki je s praga za vozéma gledala, reče, da Štefanu, ki je s poslednjim vozom šel, bič in vajet lepo prístujeta, ter da bi bil čeden voznik na vsakej velikej cesti.

„Škoda je, da ne bo nikoli vozaril, ker nema s čim. Njegov oče, ki mu je vse zabil, vreden je, da bi skozi šibe dirjal,“ — pritakne star sošed, kteri je mimo gredé pri Smrekarici postal, ker njemu je bila óna pohvala Štefanova govorjena.

„Bog vé! pridnega človeka bog zmerom vidi,“ — reče žena.

„Kakor je že! Vidi ga, ali videti mu ne dá,“ — odgovori starec z nasmehom ter s prsti pokaže, kako se srebro šteje.

Fránica je imela v veži opravek. Slišala je, kaj mati govorí z ónim možem, in vesela je bila.

XIII.

Drugi večer pozno sta ustavila Smrekar in njegov pomagáč Štefan iz mesta domú gredé v kmetskej pricestnej krčmi, da bi konji zobali in pili, ter sama tudi „malo rdečega videla,“ kakor je dejál Smrekar, ki je bil ta dan nekaj bolj beséden, kajti dobro in lehko je bil prodal.

V krčmi je bilo mnogo voznikov in kmetov okolo več omizij; vendar tistih, s kterimi je Anton posebno rad govoril, nocoj ni bilo, ker so bili že odšli. Zatorej sede s Štefanom malo bolj na samo, tjekaje na ogel v kot.

„Le pij, kolikor moreš; vsega ne zapijeva, kar imava, hvala bogú,“ reče Smrekar, ko sta imela najboljšega vina pred seboj.

„Klobukov nama ne vzemó,“ reče Štefan.

„Bóg me, da ne! — Glej, pečenino nama nese. Rézi, saj ne bomo vekomaj živeli.“

Smrekar je sam nocoj tudi precèj po gusto pil. Jezik se mu vedno bolj in bolj razvezuje; Štefan ga ni še nikoli videl tako prijaznega poleg sebe. Pripravoval je razne reči iz prejšnjih let: kako je

počasi obogatel; kako je tu in tam srečno kupčeval; kako so ga gospodje po mestnih magazinih izkušali prekaniti, pa se jim ni dal, in več tacega.

„Ti nisi neumen, fant!“ — reče Smrekar Štefanu. — „Zdaj te res vije, pa počasi naprej prideš. Kmetstva se drži, tvoje zemljišče je dobro; pa tudi trgovstva bi smel po malem poskusiti, kader si malo opomoreš; to je dobro, brez njega bi ne bilo Smrekarja, kakor je.“

„To želim že od nekdaj. Tekoj drugo leto si konja kupim“ odgovorí Štefan.

„Dolg plačuj, pa leso za seboj zapiraj, pa boš po vsem svetu lehko hodil in ljudjé te bodo radi imeli. Pošten si, in tudi ostati moraš. Jaz tvojega stárega nemam posebno na dóbrem, a tebe imam jako rad, in kedar ti bo velika sila, pri meni se oglási. Ná!“

Štefan prime rokó, ki mu jo je Smrekar pomolil, in reče: „vi ste dober mož. Denarja vas ne bom prosil ter nečesa drugega. In če me boste slišali, storim vam, kar si morete misliti, da vam živ človek stori.“

„E kaj boš! Jaz ne iščem ničesa. — Zmerom ne bom. Ni se mi treba ubijati po svetu. Lehko bi ležal domá v senci, sama navada človeku mirú ne daje. Kader enkrat zeta v hišo dobodem, menim da bi to trgovstvo malo popustil. Staram se, pa ni dobro, če si človek vedno in vedno spanec utrguje.“

„Ne treba vam toliko trpeti, storili ste že za-se zadosti.“

„Res je tako. — Ti si pameten, kaj meniš, kterega zeta čem vzeti? Kteri bi bil najbolj pravi?“

Štefana rdečica zalije o tem vprašanji, gleda préd-se v kozarec, molči nekaj časa, piše in reče malo boječe: „vzemite zeta, ki ima Fráničo rajši od vsega drugačega, ki vas ima v čislih, kakor očeta, in ki bo materi stregel na starost, kakor pošten sin.“

Smrekar, ki je bil že malo vinsk in dobre volje, nasmehne se, izpije kozarec vina in vpraša: „kteri je tak, kteri?“

„Vam treba zeta, ki je pošten, da mu ne more noben človek ocitati“

„Vse res, tacega bi jaz rad. Pa nekaj denarja je spodobno in mora biti. Voda, tudi čista, ne vzame se s čistim vinom, samo voda z vodo, vino z vinom; sicer je pijača le za žejo.“

To Štefana malo popari; ali misli si: zdaj-le je lepa prilika, morda je ne bo nikdar več take; torej naj veljá, kar hoče.

„Jaz nemam denarja ni imovine, pa obojega si upam pridobiti; a ne podam se nikomur, in ko bi se dalo menjevati za vse, kar smo in imamo, ne menim se z nobenim“

„Pamet imaš; jaz sem bil v tvojih letih in sem še zdaj tak. Vsak človek je sebe vreden.“

„Pošteno vam govorím, oče sosedov, vzemite mene za zeta, nikdar se ne boste kesali, do smrti“

„Oh!“ zavpije Smrekar, pa ves obraz se mu spremeni, in usta se raztegnjejo v zaničljiv nasmeh.

„Jaz nisem hotel, da bil kdo drug zá-me pri vas govoril . . .“ začne Štefan dalje. Smrekar mu ne dá govoriti.

„Fant! Ti si pijan!“ reče. „Ali veš kaj govorиш?“

„Vem. Vaša Fránica me ima rada in jaz njo . . .“

Ko Smrekar to šliši, plane po konci, oči vpre v Štefana, kri mu zalije obraz ter na glas zavpije: „lažeš, berač! Poberi se mi, da te videl ne bom. Izpred oči! Ako ne . . .“

Ljudje od drugih miz so obmolknili in gledali razdraženega Smrekarja. Štefan je spoznal, da je prenaglo delal, ni vedel nekaj časa kaj storiti, hitro pak je črez malo hipov vstal, položil za račun nekoliko desitic na mizo ter naglo odšel.

Smrekar prime Štefanov denar na mizi in ga skozi odprto okno vrže ven v temo. Potem sede, kolne in poln kozarec vina izlije v sé.

XIV.

Kmetje in vozniki zdaj Antona obsujejo.

„Kaj sta imela? Kaj ti je naredil Brasnarjev?“ vpraša eden.

„Jaz bi skoraj vedel,“ reče drugi.

„Jaz tudi“ pristavi tretji.

„Da bi se vsacega potepína sin z menoj šalil!“ huduje se Smrekar, kakor sam s seboj.

„Vidite!“ reče prvi.

„Ženil se je pri tvojej hčeri, jaz te reči vse vem“ reče drugi.

„Kaj veš?“ vpraša Smrekar.

„Mnogo, česar ti ne.“

„Povedi!“

„Tako malo slepe miši sta lovila, Štefan in tvoje dekle; a tebi so bile oči zavezane.“

„Lažeš!“ zakriči Anton jezen.

„Ne laže ne, ljudje že dolgo o tem govoré,“ pové drugi.

„Ne bodi hud, da ti pripovedujem; to je samo, ker te rad imam.“

„Vina na mizo!“ zavpije Smrekar in reče tekój nekoliko mirnejši: „ne znajo še mene. Jaz hudiča izženem iz mladih glav, ako še toliko časa v njih sedí.“

„Palice vendar ne, Anton! Te megle se še vse lepše razpodé. Svojega dekleta ne smeš pretépati! Ona ni, da bi jo dolžil; on jej je malo pamet sesvedrál, pa se že zopet vse z lepa zamaší.“

Tako je govoril star kmetič, ali Anton je dejál:

„Vsak po svoje; jaz že vem, kaj imam storiti. Vsem vam jezike zavežem. Zakaj niste poprej ust raztegnili in meni povedali, hudiči! Po zobéh nositi mene in mojo hišo, to baš zna vsaka baba.

Ali ste vi možje? Pa samo da vem! Videli bomo, kdo bo greben nosil, ali mi stari ali mlada sémena! — Daj vína!“

Krčmar in kmetje so razumeli Antonovo jezo porabiti. Vedóč, da nocoj vse plača, pili so, kolikor je kteri mogel. Nekteri so se mu izkušali prikupiti s tem, da so mu bolj na drobno razpovedovali, kako se govori o tej stvari; drugi so ga tolažili ter zabičevale mu, da hčere ne sme kaznovati, nego naj jo kar najhitreje more, možú dá, in tako bo vse pri kraji.

Pozno po noči je že bilo, ko Anton plača, ukaže napreči, dobi hlapca pri krčmarji, da bi šel na Štefanovem mestu z drugim, zdaj praznim vozom, ter zapodi proti domu.

Kmetje okrog njega so se ga bili vsi nalezli. Samo on se nocoj ni mogel po polnem upijaniti, če tudi se je hotel. Grizlo in jelo ga je znotraj, in nedolžni konji, ki so morali v največem diru teči proti domu, čutili so gospodarjevo jezo, ter niso mogli uteči njegovemu biču.

XV.

Ko se je Anton svojej hiši bližal, videl je, da imajo še luč spodaj v družinskej stanicí. Da bi tako pozno še svetili, ni bilo navada. Njega sicer niso pričakavali.

„Baš prav!“ misli Anton, in z voza skočivši glasno potrka na vrata. Máli hlapec pride iz hleva in razpréza konje. Sama mati Smrekarica pride vrata odpirat. Opravljena je po polnem, sveča, ki jo v roci drži, kaže objokan obraz; možá ne pozdravi z nobeno besedo, tiho mu sveti po veži v stanico. Tam dene svečo na mizo, molčé postavi tje mrzlo večerjo z vrha peči in sede v kot na klop. Kaj in kako je mož nocoj zvedel, to vé že tudi ona. Eden sosedov je bil iz óne krčme prišel pred Smrekarjem v vas in ženi to novico prinesel.

Anton vrže jezno kožuh, ki ga je na vozlu imel, na posteljo, postavi bič ob steni, klobuk obesi na klin, — pa tudi ne govori ničesa, ne sede k večerji kakor sicer, ne pogleda nekóvega denarja, ki na mizi leži, nego jame po hiši gori in doli hoditi, in po strani pogleduje ženo, ki čaka v strahu, kaj bo.

„Biljak je prinesal vrniti denar, ki si mu ga bil posodil. Spravi ga z mize,“ reče Smrekarica s tihim, plahim glasom.

Anton poseže po mizi, pograbi papirnati denar in ga vrže po tleh.

„Kje je Fránica!“

Žena se zgane; to prašanje je bilo tako ostro, kakor ga je pričakovala.

„Fránica spi,“ odgovori mati.

„Pó-njo pojdi!“

„Nocoj ne.“

„Jaz pravim, da hočem še nocoj govoriti ž njo, zdaj-le precej. Pojdi!“

Žena pokrije z opasanim belim zastorom obličeje in začne jokati.

„Tudi ti nečeš več slišati! Kaj ko bi se ti kaj na starost prigodilo!“ reče Anton ter po strani pogleda po biči. Tekój poprime svečo in gre trdo stopaje iz izbe, po veži v stanico, kjer je navadno hči spala.

Mati, ki je morala najbolj vedeti, da je nocoj ni tam, nego da je pred očetovo jezo skrita v gornjej sobici, ni se premeknila z mesta. Mož pride nazaj, stopi s svečo pred ženo. Ona je vedela, kaj to molčeče vprašanje pomenja.

„Anton! — reče žena jokanje — jaz sem te še malo prosila vsa leta, kar živiva vkupe. Za Boga te prosim, pomiri in premagaj se nocoj, ker si jezen. Lezi, jutri boš govoril ž njo, pa — tepsti je ne smeš!“

„Tedaj ti veš, kaj mi je! Ti si vedela poprej! Ti si jej pomagala pečati se z onim“

„Bog, ki me bo sodil, vé, da mi ni bilo znano, če ima Fránica kak zmenek ž njim.“

Anton postavi svečo zopet na mizo in začne, roké na hrbtnu držéč ter pred-se na pol v tla obrnen, gori in doli hoditi. Žena se oddahne.

„Vsak berač naj mi pride ter mi v zobe pové, da se bo ženil v mojo hišo. Kaj mi je bilo, da mu nisem čeljusti rastolkel! Čakaj, dete, jaz te naučim, kdo je gospodar, koga je treba vprašati, predno se kaj govori.“

„Tepsti je ne smeš!“ žena plašno spregovori.
„Če ne bo taka, kakor jaz hočem, raztephem
tri palice na njej. Saj veš, da je nisem še nikoli.
Naj bo, kakor gré; naj vé, kdo je njen oče!“

„Ti si bil tudi mlad.“

„Bil; pa svojemu očetu sem še danes hvaljen,
da sem moral po njegovej volji delati. —
Ali je to lepo, da ljudje mene in tebe po zobéh
nosijo zaradi njene neumnosti? Ali je bilo treba
tega, da me je bilo danes sram med ljudmi, da
nisem vedel kaj reči, zaradi nje? In, ali veš, kaj
lehko iz tega pride, kaj . . .“

„Kaj si boš to —“ žena prestriže možu besedo.

„Če jo hočeš prvemu beraču v torbo dati,
daj jo, kader že mene več ne bo. Dokler bo moj
mazinec gibal, bosta obé plesali, kakor bom jaz
gódel, veš!“

Rekši začne Smrekar pobirati denar, ki ga
je bil prej v svojej jezi vrgel po tleh.

„Le pojdi spat!“ ukaže črez nekaj časa ženi.
„Če si jo nocoj skrila, naj ti bo. A jutri zjutraj
jo hočem imeti pred-se. Potlej že naredimo, da
bo vsej tej stvari hitro konec.“

Kmalu potem je v Smrekarjevej hiši luč
ugasnila. Mirno je spalo po vasi vse, le mati
in hči, kteri je vse blagorovalo, da sti srečni, nista
mogli zatisniti oči. Grenko pričakovanje družega
jutra je težilo obema srce: ena se je tresla in bala
očetove jeze, drugej ni spati dala materina ljubezen
in moževa ostrost.

XVI.

Smrekar je bil vajen zgodaj vstajati. Zbudil se je zjutraj ob istej uri, če je šel spat ob devetih ali po polu noči, če je legal po polnem trezev in spočit, ali če malo vinski in vtrujen. Po njem so se morali vsi drugi ravnati, razen matere Smrekarice, ktera je smela svoj spanec za pol ure podaljšati, ako se jej je zljubilo, pa samo, od kar je bila hči Frániča toliko dorastla, da je imela vse gospodinjstvo tako v rokah, kakor ona sama.

Tudi jutro po tem večeru je bil Antonu vstal ob svojej uri, zájuterkoval po starej navadi malo brinovca in šel iz hiše v hlev h konjem pogledat, če imajo krme, če so v snagi itd. Po veži gredič je videl svojo hčer v kuhinji, pogledal jo, pa tiko mimo nje šel. Nazaj prišedši je celo v kuhinjo stopil, iz velicega ognja, pri kterem je Frániča kosilo kuhala, žareč ogal za pipo vzel, ter molčé zopet odšel, tako da si je mati, ki je ravno iz hiše stopila, mislila: ne bo take sile ne!

Mati je bila že namenjena, hčeri ocitati in izpovedati jo, da se je tako zelo mogla spozabiti ter neumno ljubezen z Brašnarjevim Štefanom začeti. Pa ko je videla bledi hčerin obraz in sled prečute noči in solz, prestrašila se je ter je prav ljubeznjivo govorila z njo o vsakdanjih kuhinjskih in gospodinjskih rečeh.

O polu osmih je bilo kosilo. Mati si je posebe kuhala kavo; oče in hči sta navadno rajša

kosila krepke jedí z družino. Denes hčere ni bilo pri mizi.

„Kje je Fránica?“ vpraša oče.

Mati pové, da je zunaj, da ne more jesti.

„K mizi se pride k molitvi, naj se jé ali ne jé“, odgovori Smrekar jezno, in tekój potem Fránička pride. Med kosilom, kterege je hči prav malo in prav posiljeno pokušala, ni oče govoril ničesa.

Ko je bilo dokončano, vsak hlapcev naredivši pol križa razmršene lase malo s prsti popravi in klobuk nasadi, a dekle pobere žlice, sklede in kar je bilo na mizi. Potem reče Smrekar: „le pojďte na delo!“ Obrnen k Fránički, spregovorí: „ti tukaj ostani!“

Sama sta bila v hiši. Oče zaklene duri od znotraj. Hči sedi na klopi, bleda, z povéšenimi očmi, z rokama mrtvo v naročaj spuščenima, kakor kip iz belega kámena. Oče s prekrižanima rokama stopi na sredo hiše in reče:

„Seinkaj pred-me stopi!“

Fránička vstane in stopi prédenj, povzdigne proséče oči k očetu, pa videč da je njegov pogled oster, strog in jezen, povesi je koj.

„Poklekni!“

Deklica padne na kolena ter se spusti v glasán jok.

„Kdo sem jaz?“

Smrekar mora svoje vprašanje ponoviti, predno hči jokaje s slabim glasom odgovori:

„Moj oče.“

„Moli mi deset božjih zapovedi!“

Hči začne božje zapovedi praviti, ali pride komaj do druge in dalje ne more, beseda jej za-staja v grlu. Oče menda to vidi in reče:

„Kaj uči četrta zapoved?“

„Spoštuj očeta in mater . . .“

„Prav . . . Da boš dolgo živelna in da se ti bo dobro godilo na zemlji. — Ali ti mene spoštuješ?“

„Spoštujem.“

„In me slepiš! Jaz menim, da si dobra, pametna hči, a ti za meno na tihoma zveze skle-paš z beračem, s sinom tacega človeka, ki veš da ga jaz videti ne morem. Kaj je to? Kaj bo iz tega! Druzega nima nego sam sebe in svoj prazni žep, pa se ti meniš ž njim? Kaj imas ž njim?“

„Pregrešnega nisem imela nikdar nič ž njim“, odgovorí dekle.

„Kaj? Pregrešnega nič! Deklina, ko bi to tvoj oče slišal ali mislil, potlej bi drugače govoril s teboj. Pregrešnega! Potlej pa pojdi, kakor je svet dolg in širok očeta in matere iskat, v tej hiši bi ga ne imela več, ako bi to, še to prišlo! Veš kaj govorim?“

Deklica hoče s tal vstati.

„Kleči!“ — zagrmi oče. — „Obljubi mi, da se ne boš od denes, od te ure več pečala ž njim, da ž njim tudi govorila ne boš!“

Hči se hoče okleniti očetovih kolen, ali on odstopi in

„Obljubi!“

„Obetam“, spregovori ona.

„Vidiš, kaj tukaj na steni visi?“ — reče on,
kažé na puško, ki je bila nad posteljo obešena. —
„Rajši ga ustrelim, nego da bi . . . že veš, kaj
mislim. Zahvali se svojej materi, da te sinoči
nisem dobil, sicer . . .“

Rekši se mož obrne proti durim in izide.

XVII.

Popóludne je Smrekar kakor brez namena stal
na konci svoje hiše pod oknom tiste izbice, v kte-
rej je njegova hči spavala.

„Pojdi sem, stara“ migne svojej ženi, ki je
baš iz kašče prišla.

„Kaj je?“ vpraša mati Smrekarica.

„Vidiš!“ pokaže mož s prstom na tla ob zidu.

„Jaz ničesa ne vidim“, odgovorí mati.

„Ne? Menda si slepa. Tla so tod razhojena,
odpadki od zida so razdrobljeni s stopínjo. Zid na
robu okna je tudi zamazan. To je sled. Po noči
se je hodil pogovarjat ž njo. Da bi ga bil jaz
enkrat dobil! Od danes ne sme dekle več tukaj
spati. Zgoraj jej postilaj.“

Žena pokima in zamišljena odide v vežo.

Odsle sta pazila oče in mati na hčer. Ves
dan je morala biti pri domu. Oče je hodil menj

po trgovstvu nego popréj, in kader je moral kam iti, ni pozabil pred odhodom ženi zabičiti, naj bo pazna ter naj ima povsod oči.

Deklica je tiso opravljala vsakdanja dela. Stregla je materi in očetu z večjo skrbljivostjo nego poprej, a govorila je malo in vesela ni bila nikdar. Z obraza jej je od dne do dne bolj ginila cvetoča, zdravje in mladost oznanjujoča barva, žalost je bila razlita po njenem obličji.

Mati je poznala črva, ki jo gloje, in v srce se jej je smililo dete. S to in óno malo rečjo jo je izkušala razveseliti, molila za-njo in jokala se, kendar je bila sama. Časi se jej je mož zdel preoster, a časi bi bila ženica vso bolečino, ki se je iz hčere v njeno materino srce stakala, izlila v jezo do — Štefana, ki je bil po njenih mislih edin kriv, da ni bilo v njenej hiši — ne mirú, mirú, praznote, tišine je bilo še preveč — tistega veselo-pokojnega stanja, ki je kraljevalo doslej vedno na Smrekarjevem domu.

Neko nedeljo po poludne, ko so bili šli vsi v cerkev k nauku, in Smrekarica sama doma pri oknu sedela ter bukve vseh svetnikov in svetnic v roci držala, videla je Štefana mimo okna iti. Hitro ga pokliče v hišo.

Ko je pred njo stal, začne ga žena oštrevati in zmerjati, da more biti tako hudoben ter brez pameti in premisleka zdražbo delati v družini, pa nevednemu dekletu, ki ga ne more nikdar dobiti v zakon, z nepremišljeno ljubeznijo srce težiti.

Dokler se mati Smrekarica huduje, ne odgovarja Štefan ničesa. Sedí na klopi, in z eno, v ogel mize vproto roko glavó podslanja. Ko se žena umiri, spregovori on:

„Res je, mati, nepremišljena je ta ljubezen. Jaz nisem mislil, kaj bo iz tega, niti da bi kaj bilo, niti kaj bi utegnilo biti, nego . . .“

„Iz glave si jo moraš izbiti, pa je. On je rekel, da te ustrelí, če boš hodil še za njó.“

„To me ne straši, mati; meni bi ne bila velika izguba, če me zdaj ustrelí ta ali ta. Tudi mi ne more nihče na svetu ukazati, da bi si jo iz glave izbil. Pozabiti je ne bom mogel, dokler bom živ. Tega vendar ne rečem, da se ne bi s poti umeknil, daleč proč; a ne zaradi očeta in svetá, temuč njej na ljubav. Vi ne veste in nihče ne ve, kaj sem trpel te dni, ko sem slišal, da jej je hudo, in da sem jaz kriv tega.“

Smrekarica je videla, da je Štefan težko solzo v očesu zatiral. To jo je precjè omečilo in dejala je:

„Saj jaz ti ne rečem nič. Znam te, da si priden fant. Bog ve, kako bi bilo, ako bi šlo pri našej hiši po moje. Ali to sam vidiš, da k nam ne moreš priti, saj znaš našega očeta. Jaz le ne vem, kako si mogel tako neumen biti, da si mu celó sam kaj tacega pripovedoval ter vprašal ga, kar bi ti bila jaz bolj z lepa povedala! Glej, koliko sitnosti in nesreče bi se bilo odvrnilo. — Iz glave si pa lehko vse izbiješ, ako hočeš. Na svetu

človek vse pozabi, samo greha ne lehko. Le pa meten bodi in sosedje bomo, prijatelji med seboj zmerom, kakor do zdaj.“

„Zmerom. Do danes mi niste žal besede rekli. Bolelo me je poprej, ko ste mi toliko hudega očitali, a zdaj sem vesel, ker vidim, da ste dobri. — Jaz ne morem in si ne upam misliti, kako se mi ta reč izteče . . .“

„Tako se izteče, kakor se mora.“

„Časi sem želel, da bi tega vašega bogastva ne bilo nič, časi sem dejal, da bi se Fránica le drugam ne možila, naj jo jaz dobim ali ne, časi pa me popade, da menim: ni mogoče in ne sme biti, da bi jo kteri drugobil. Tako mi vre po glavi, vem kaj hočem in ne vem.“

„To ni prav; vsega tega ne treba misliti! Kako drugo si izberi, saj jih je dosti, ki te rade in lehko vzemó.“ „Ljudje govoré“ — reče Štefan dalje — „da jaz vaše Fránice iščem samo zaradi denarja, ki ga bo imela. To je res, denar je lepa reč na svetu, jaz bi se ga ne branil, kakor se ga noben človek ne brani; ali smem povedati vam, mati, in vsem ljudem, če tudi neče nihče verjeti, jaz bi vašo Fránico vzel, ako bi jej tudi moral kupiti vse, v kar se pred poroko obleče.“

„Le po umu delaj ter ne sezaj tjekaj, od koder ne dosežeš ničesa. — Zdaj pojdi, ljudjé bodo iz cerkve šli; nečem da bi kdo vedel, da sem govorila s teboj.“

XVIII.

„Ko máterino upanje, da bo s časom hči zopet vesela in živahna, od dne do dne se ni hotelo izpolniti, jame žene skrbeti, da ne bi deklica izbolela. Vse prijazno prigovarjanje ni pomagalo. Razodene tedaj možu svoje skrbi.

„Le počakaj, zdravilo se že napravlja. Jaz vidim in vem, kaj manjka dekletu, zato sem že skrbel, da bo naglo konec vsem njenim težavam“, reče Smrekar.

„Kaj misliš?“ vpraša žena.

„Moža jej dobiti. Vse je navedeno. V nedeljo pridejo snubit, hitro udarimo v roke in vse bode pri kraju.“

„Za križ božji! ne, le zdaj ne!“ preplaši se mati.

„Zdaj, baš zdaj!“

„Bog pomagaj! Ti si časi kakor voda! Ne da bi premisil in počakal, rineš svojeglavno dalje in se ne daš . . .“

„Nu, kaj bi pa rada? Kaj? ti ki si modrejša od mene!“ vpraša Smrekar malo razdražen.

„Dekle naj malo pozabi, kar je bilo, potlej . . .“

„To že pozabi. Jaz sem s Pogreznikom govoril, obljubil sem, besede ne snem, če se vsi na glavo postavite. Tako je!“

Žena previdi, da so vsi ugovori bob ob steno metan in obmolkne. Ali skrbi se ne more od-

tresti, da bi se utegnila ta prenagla ženitev čudno raziti.

V nedeljo po polu dne pridejo trije možje v plaščih, znamenje, da so snubači, in sedejo pri Smrekarjevih okrog mize. Bil je Pogreznikov Peter, njegov oče in strijc. Domačin jim prinese vina, kruha in suhega mesa na mizo, ter govori nekaj navadnih reči o lepem vremenu itd. ž njimi. Vi-deč, da se Frániča ne pokaže v hišo, stopi ven.

Mati je bila v kuhinji, a deklica je stala na pragu. Na kamenén pokončnik naslonjena je zrla na videz brez vseh misli preko polja.

„Gostje so v hiši, dekle!“ reče oče. — „Ni spodobno, da tukaj стоjiš. Pridi notri. Ali se hočeš morda malo čedneje obleči? Pojdi gori v svojo kamro, in naglo naredi. Ali boš?“

Oče je govoril prijazno in nekako mehko, hči se ni mogla ustavljati, pokimala je in šla gori po stopnicah.

Prišedši v sobico počasi odpre predél svitlo olikané omare. Oblek je bilo tu na izbiranje, drazih in prostejših, za vélike in male praznike. Časi jih je bila vesela, a denes je oko mrtvo o vsej tej lepoti; ne izbira, niti ne vé, kaj hoče. Pusti omaro odprto in sede na stol. Kakor trudna položi križem roki na koleni ter gleda v steno, kjer visi podoba žalostne matere božje.

Gori po stopnicah se zaslišijo trdi koraki, — oče v sobico stopi. Frániča vstane. Približa se jej ter jo prime za roko.

„Saj veš, Fránicka“, začne Smrekar, „da te nisem še nikdar nápak učil, nikdar ti še ne ukazal ničesa, kar bi ne bilo prav. Vselej si rada slušala, slušaj me še danes. Glej, midva z materjo te rada imava, rajši nego vse drugo na svetu, in storila sva ti, kar si želela, pa ti bova še. Ali naju imaš tudi ti toliko rada, da nama danes veselje storiš?“

Tako Smrekar še nikdar ni s svojo hčerjo govoril. Kaj znači: rad imeti, ljubiti, to je menda mož pač v senci imel, a na jeziku tega ni nosil. Ta novi glas je hčer čudno genil. Prvič, kar je bila odrastla, oklenila se je zdaj očetovega vratú, in položivši mu glavo na prsi začela jokati. Oče Smrekar jo je tako nerodno za ramo prijel, da se baš ni védelo, ali jo hoče na lahko odriniti od sebe ali k sebi pritisniti.

„Nu, kaj to? Čemú to? Jokati ne trebé! Sile ti ni in ti ne bo, če bog hoče. Pogreznikov Peter je zdolaj, ženit se je prišel k tebi, kakor veš. Jaz sem te obljudil, ker sem vedel, da me rada slušaš. Obriši solze pa doli pridi in vesela bodi. Saj potrdiš, kar sem jaz obljudil?“

Deklica ne odgovori ničesa.

„Ne bodi neumna ter ne jokaj. Mati je tudi jokala, ko smo šli k poroki; pa je vprašaj, če se jej je kedaj hudo godilo? Človek ne sme biti tako mehak. Pametna bodi in poslušaj nas, ki smo starji ter vemo, kaj je prav. Silim te baš ne, v mesnico te ne vlečem; a tega menda ne storiš, da

bi tvoj oče na sramoti ostal in besedo oporekel! — Dovolj čedno si opravljena, niti se ne trebē preoblačiti. Le takoj pridi doli. Stori mi po volji in verjemi, da se ne boš nikoli kesala. Ustavljati se ne smeš.“

Oče se obrne in duri za seboj na pol odprte pusti.

Kmalu za njim s tiho stopinjo pride mati. Žena ima resen obraz, pa hčeri se zdi, da je po nagubánum lici pod očmi sled solz.

„Kaj si res taka, da ne pojdeš v hišo? Saj ne greš v pekel! Bodи z ljudmi, govori ž njimi, ker oče tako hoče, reci že kar hočeš!“ nagovarja mati.

„Precej grem“ odgovori hči.

„Ta-le rdeča ruta ti dobro pristoji. Deni jo za vrat.“ Dekle mater molča sluša ter se opravi vse po njenem nasvetu. Potlej gre ž njo vred po stopnicah doli in v hišo.

„Frániča pojdi pit“, pokliče ženin Pogreznikov Peter, in jej molí kupo. Deklica prime kozarec in pomoči ustna, ter odstavi svojemu namenjenemu ženinu.

„Bolj ga potegni, bolj —“ reče Petrov strijc, „saj nima kosti! Vino ti dá bolj rdeče lice in veselo srce. Pa semkaj k Petru sedi, da rečemo ktero modro ali pa dve.“

Dekle sede k Petru ter začne na videz vesel pogovor ž njim, vtikaje se tudi v pomenke, ktere sta starejša moža imela z očetom.

Po dolzih ovinkih so prišli do ženitve. Ko so se možje na kratko razgovorili, reče strijc Frániči:

„Ni potoka brez vodé, ni poroke brez žené; a kaj naša lepa nevesta poreče? Ali prikima?“

Zdaj je bilo čas odgovoriti. Njene oči se srečajo z ostrom očetovim pogledom, beseda, ki bi bila imela ženinu vse namere podreti, ostane jej v grlu.

„To sva se že midva zmenila. Pridni otroci vse potrde, kar očetje ukrenó,“ odgovori Smrekar za svojo hčer.

Potem so se jeli meniti, kedaj se bo ženitovanjsko pismo delalo, in druge potrebne reči. Fráničica je nekaj časa molčé sedela, a potem naglo vstala in odsla. Oče Smrekar je nevoljen pogledal za njó, in da bi jo pred gostmi in snubaši opravičil zaradi čudnega obnašanja, reče: „deklè ja zdaj nekoliko dui slabega zdravja.“

XIX.

Kako tri dni pozneje mrtvi Smrekarski jukaju reče mužu: „muji boj, ti si kakor vidis! Vsem ob enem bi rad. Boš videl, da se tu nračnu na izstrel. Fráničica zdaj že nič ne govori.“

„E kaj, pa bo že spet govorila, že; nis na ne boj, saj je ženska in materium hči. Prav je,

da zdaj menj govorि. Kedar jej začnó zobje izpadati, potlej bo klepetala po noči in po dnevi, kakor vse ve bábnice.“

„Kako se moreš šaliti s tem! Mene tako srce boli in vest mi očita, da bo ta zakon vendar prisiljen. Ti si jo prisilil.“

„Kaj nisi tudi ti privolila?“

„Jaz nikoli ne. Samo zaradi tebe in tvoje trmoglavosti jej prigovarjam. Pa jej ne mislim nič več; jaz ne morem videti, kaj trpi.“

„Nič ne bo hudega, nič. Jaz vem, da je tako vse prav. Ko bi bilo po tvoje, ne bil bi nobene reči začel. Kar sem se še kdaj večjega polótil, vselej si mi iz početka branila, potlej ko si videla, da se je dobro izšlo, potlej si molčala. Bog je že vedel, zakaj ni babam hlač dal: srčnosti nemate nobene, vsako reč se bojite prijeti. Le molč! Jutri pojdemo pismo delat.“

Drugo jutro sta bila dva konja v najlepši voz vprežena, in Smrekarjev brat je bil prišel v pražnej obleki, da bi za moža in za pričo pomagal pri biležniku pogodbe v ženitovanjsko pismo postavljati.

Ob tej poslednjej uri se je Frániča jela očetu ustavlјati. Ni je bilo z lepa pripraviti, da bi se oblekla in šla z očetom v pisarnico.

A zdaj se oče razsrdi in reče: „moraš! Ljudi ne bomo za nos vodili. Ne vprašam te, če hočeš ali nečeš. Jaz bom videl, če boš slušala ali ne! Pokažem ti, kaj je pokorščina!“

Mati Smrekarica se je zbala te moževe jeze, hitro prijela hčer, kakor v svojo zaslombo, pod pázuho in dejala: „saj bo, saj pojde!“

Po mnogih materinih prošnjah se je Fránička napisled oblekla ter k očetu in strijcu sedla na voz.

V pisarnici pri biležniku so možje ugibali, koliko in kako bi si ženin in nevesta imovino zaženila, kako bi otroci iz tega zakona nasledovali, in česar je še treba. Fráničin strijce je večkrat neveste vprašal: „ali ti je tako po volji?“ A ona je bila nekako mrtva; poslušala je, kaj govoré in kaj zapisujejo, pa slišala ni nobene reči do dobrega. „Naredite, kakor hočete!“ to je bilo vse, kar je bilo izpraviti iz nje ves čas.

Ko je bilo pisanje in pogajánje dokončano, trebé jo je bilo zopet siliti, da je podpisala. Tako dolgo ni hotela prijeti za pero, dokler je ni oče skrivaj pomenljivo sunil in pogledal z ostrim očesom.

Ubogi Pogreznikov Peter, ki se je pogumno podkrižal na ženitovanjsko pismo, bil je že po navadi malo neroden v vedênji in v govoru; ali denes, ko se mu je največja želja jela izpolnjevati, težilo mu je še nekaj posebnega jezik in srce, ko je videl svojo nevesto tako brez vsega veselja, pobito, kakor bi je vse nič ne brigalo. Želel si je siromak, da bi bil namestu v ženitovanji raiš doma za pečjo, ali da bi vsaj to pusto pripravljen in pomenkovanje že minilo.

XX.

Fránica in Peter sta bila v cerkvi že dvakrat oklicana in ženitovanje se je bližalo.

Tedaj je Smrekar posebno gledal, da ni Fránica šla nikamor, kjer bi bila mogla s Štefanom govoriti. Tudi je bil mož zadovoljen, ker je videl, da si Štefan ne prizadeva k hiši priti, da se še celo umiče. Menda je sam razvidel svojo nespamet, tako je mislil Smrekar.

Fránica se o svojej ženitvi ni zmenila z nikomur. Če je kdo kaj izpraševal o tej stvari, šla je najrajša takoj od njega. Deklam in drugim je o prvi opombi jezno ukazala, naj molčé.

Bilo je precēj mrzlo meglemo jutro, ko je Fránica z dvema deklama na studenci prala. Dokončavši delo dene kebel na glavo, pusti dekli še pri perilih ter ide proti dómu.

Pot od studenca do doma je držal skozi majheno hosto mladih gabrov.

Bodi-si, da se je bala pasti na pomrzlem uglajenem poti, ali da je bila vá-se vtopljenja, gledala je préd-se v tla in stopala zeló počasno.

Naglo jo nekdo za komolec prime. Kakor lehka groza jo prešine, ter hitro z eno roko poprime kebel, da ne bi z glave padel, in ozrši se vidi Štefana pred seboj.

„Kaj niti soseda nisva več, da greš tako mimo mene, kakor bi bil iz devete dežele in bi se ne bila še nikdar videla?“

To Štefanovo vprašanje je bilo govorjeno z nekim tožnim pa vendar ostrom, očitajočim glasom. Deklica menda ne vé kaj odgovoriti, a obrne se v trenotku, kar žila dvakrat tréne, pogleda solznim očesom mladeniča in reče:

„Saj veš“

„Vse vem, da bo svatovanje. Vsaj povabila me boš, ne? Ali pa sam pride, sam. Enkrat zapleševa tako, da bo vse gledalo, tako kakor se o tistej Rezki bere in o povodnjem moži. Kaj ne?“

Ta misel je bila mladeniču menda zadnje veselje, kajti z ognjenimi očmi se pripogne k njej, da bi jej videl v lice.

„In ko bova odplesala,“ pravi dalje ter oko mu zatemni, „potem nazadnje zaučemo na vasi, saj je svet širok in dolg. — Glej! (o teh besedah stisne Frániči roko, da jo zabolí) to še ni najhuje, da te jaz ne dobudem. Jaz mislim, da bi bil vesel, ko bi le vsak drugi dan mogel govoriti s teboj. A tega pa ne bom mogel videti, — vem da je greh, pa jaz si ne morem pomagati — da te bo drug imel.“

„Ne bo me imel, on ne, drug ne,“

„Kaj? kaj?“

A hitro Štefanu veselo upanje, ki se mu je po tem dekličinem odgovoru zasvetilo, izpodrine druga temna misel, in pozábeljši sam sebe s strahom pravi:

„Ne, ne! — Povedi, kaj ti je na mislih? Menda vendar ne“

Pevajoč žensk glas se začuje zeló blizu izmed grmovja, in preplašena izpuli Fránica Štefanu roko iz roke.

,Beži, da naju ne bi videli! Morda bova še govorila,“ reče dekle.

XXI.

Priprave za svatovščino pri Smrekarjevem Antonu so bile končane. Fránica je hodila ves čas tiho, nekako za vse neobčutljiva, okrog hiše, kakor bi se vse, kar se dela, pripravlja, govoriti in goditi, nje ni najmenj ne dostajalo. Ljudje so med seboj z glavo zmajevali, oče je dejal, da se je hči udala, da bo zopet kmalu vesela, mati pak se je spominjala, da je bilo tudi njej pred poroko grozno težko pri srci in se je vendar pozneje vse na dobro obrnilo, in tako se je starka tolažila, če tudi se jej je hči v srce smilila in je prav pogosto jezično govorila s hčerjo o tej in onej stvari, da bi jo na druge misli obrnila.

In prišel je naposled določeni dan. Bil je molo oblačen, žalosten jesensk dan. Solnce se je sicer videlo na prepreženem obnebji, ali žarki niso bili tisti, kakor o zoreni rumene pšenice. Hladna burja je brila črez vaške vrte in poslednje hruške z drevja tresla; drdraje je hréščal majhen klepetec na najvišej jablani Smrekarjevega vrta, počasneje

in z debelim basom pak mu je pritrkaval večji klepetec na lesniki pred Brašnjarjevo hišo.

Pa Štefan ta dan ni klepetcev poslušal, ni delal, — da niti ni hotel gledat iti svatov, ki so se pred Smrekarjevo vežo zbirali in vozove zasedali, da se k farnej cerkvi odpeljó k poroki.

Pipo, iz ktere je kadil, vrže na tla, prekorači vrt, podere plot in gre dalje ven iz vasi. Kam gre, sam ne vé.

Nad vasjo je bila hosta. Borovje in raznovrstno pritlikavo grmičje je tam rastlo. Resa je bila pokošena, tla gladka, in Štefan, ki je preko hoste koračil, z rokama na hrbtnu in pogledom v tla obrnenim, gotovo ni gledal, kje bi se za steljo kosilo ali grabilo.

Leže črež nekaj hodá na tla, in dene komolca za vzuglavje. Zre v nebo, enkrat poškrtnе z zobmi, trikrat se prevali in popravi, a naposled spozna, da ležišče in leža ni prida, ter skoči po konci.

„Kaj delaš Štefan? I ka ne greš svatovat?“ vpraša ga stará nagubána ženica, ki je imela s trto povezano butaro suhih drv na glavi.

Štefan jej ne odgovori ničesa. Ali kakor stisne pesti in kakor starko pogleda, bilo je videti, da bi jo najrajši zadušil, zadavil za vselej.

À vendar mu starka nikdar ni bila nič žalega storila. Ženica se ga menda zboji, kajti hitro za grm zavije in odide.

Štefan se nasloni na staro brezo in gleda za

babo. Kmalu je ni bilo videti ni slišati. Začul pak se je od daleč z doline mili glas zvona farne cerkve. Mežnar vabi k sveti maši, po sveti maši bode poroka Smrekarjeve Fránice.

XXII.

Okoli farne cerkve je pokopališče. Po groběh zelena trava raste in naznanja, da je v malej fari samo malo mrličev. Redki leseni križi spominjajo pozabljivosti tega sveta, ali morda, da tukajšnji ljudje stavljajo svojim dragim mrtvecem spominke samo v srci, ne na groběh.

Pred cerkvenimi vrati tik vhoda na pokopališče steza starca že črvojednasta lipa svoje veje, kar jih ni poslednjo pomlad žalostno usehnilo, ter jih mežnar ni oklestil. Pod lipo stojé svatje in čakajo duhovnega pastirja, čestitljivega sivca, ki je pol fare krstil in poročil ter poznal starost in mladost svoje črede vse vpreko.

„Že gredó!“ reče eden svatov, ki se je črez zid stezal.

„Fajmošter? Prav je,“ odgovori ženinov oče.

Fránička je bila davi s svojo tovarišico še precèj zgovorna, da si v lice bledejša nego kedaj.

Ko vidi fajmoštra po kamenénih stopnicah proti pokopališču stopati, zardí se, zažari se jej oko in obrne se v stran.

„Kam greš?“ vprašata dve ženi.

„Hitro pridi, da te ne bodo čakali,“ reče druga.

Fránica izgine za cerkvijo. Vsi menijo, da je za trenotek odšla, pa da se povrne in obstopijo fajmoštra, kteri nekaj besedi s svati pregovori in potem odide v cerkev, da bi se za maševanje pripravil.

Trenotek mine, mine drugi, Fránice ni bilo nazaj.

Dve ženi, sorodnici Smrekarjevim, gresta za cerkev za njo, priganjat jo, naj hitro pride. Tam je drugi, stranski izhod iz pokopališča. Vseh treh ni bilo nazaj.

Ministrant požvenketá, orgle zapojó, maša se ima začeti, neveste ni, žen ni! — „Kaj je to?“ reče tovarišica, in še ona hoče pogledati, kaj opravlja tako dolgo za cerkvijo.

V tem hipu prideta oni dve nazaj.

„Nikoli nikjer je ni!“ rečeta preplašeni in prestrašeni obe z enim glasom.

„Jezus! kaj je?“ vzkliknejo vse ženske.

Fráničine matere ni bilo onda. Ostala je bila doma in pripravljala za svatovščino, ter jokala, menda sama ni vedela zakaj.

Oče Smrekar je bil tam. Prebledel je, ko je slišal, da hčere ni, ustni stisnil, klobuk na oči pomeknil, in šel — iskat. Šli so malo ne vsi, ogledali povsod, klicali, in ljudje, ki so se bili na pokopališči in v cerkvi zbrali, da bi pri poroki ziv

prišli so tudi, ter pomagali iskat daleč okrog in blizu, nekteri to in óno pristavljamé.

Maša se je brala, a svatje so bili vsi zunaj, tudi drugih ljudi nihče ni mislil, da bi molit šel; da še iz cerkve so vreli. Naposled je samo nekaj gluhih starih bab ostalo.

Neveste ni bilo nikoli nikjer najti ni doklicati. „Domu je šla, domu!“ Tako so ljudje obso-dili, in tako je tudi oče Smrekar verjel.

Mož ni nobenega človeka pogledal. Sram ga je bilo in jeza ga je trla, da so ga barve spremétale. V krčmi, kjer so bili vozove pustili, naglo je napregel in sam se v diru domu peljal. Kako bi hčer kaznoval, kako bi jo tepel, tega niti misliti ni mogel, vse je vrelo v njem.

Drugi svatje so nekaj časa zmajevali, sešli se potem v krčmi, napili se, kleli, smijali se in šale zbijali, da take poroke še niso nikoli dočakali.

Celó Pogreznikov Peter se je napil in na-posled vesel bil, da je s svojo staro tetó plesal ter s petama ob tla tolkel.

XXIII.

Doma Smrekar hčere ne najde. Misli si, prednø solnce zajde, sama pride, in kaj potem! Kako bi bilo oprati to sramoto! Pol imenja, vse

imenje! pa te sramote ne, tega ne, o čemer bodo treh far ljudje več let govorili.

Mati Smrekarica je okoli hiše letala in jokala na ves glas, ko je to šlišala. Mislila si je, da hčere ne bode nikdar več videla, bala se je, da si je morebiti sama kaj žalega storila, da je pobegnila, bog vē kam, in vse sosede, ki so se zgrinjále, niso je mogle utolažiti.

„K rodbi je kam šla!“ tako so se žene na posled pogovarjale, ko je nikakor ni bilo domu. Smrekarici se je to verjetno zdelo, in potolažila se je mali. Kjer je koli vedela za kako sorodno in znano hišo v obližji in daljavi, povsod je razposlala ljudí, enega tje, enega sem, da bi pozvedel, ali je Fránica tam. Vsacega je dobro plačala, vsacega je za boga prosila, naj leti, naj brž pridirja nazaj.

Iz bližnjih krajev je kmalu od vseh strani prišlo poročilo, da je ni nikjer. Neki star mož jo je videl pol ure od cerkve; potem ni živ človek več povedal, da bi jo bil videl.

Nazadnje so se vrnili vsi posli, nekteri že po noči, nobeden pa ni prinesel glasú, kakoršen bi bil ustregel.

Smrekarjeva hiša je bila dva dni kraj nesreče in žalosti. Kaj je pomagalo bogastvo, kaj denar! Edinega otroka ni bilo.

Smrekar je bil prvi dan ves divji in jezen zaradi sramote, ktero mu je hči pred svetom naradila, ker je za trdno mislil, da se je samo kam odtegnila, pa da zopet pride, potem je bil

tih, klaveren, ni govoril, ni kadil iz pipe, ni jedel. Na obličji se mu je bralo, da trpi on toliko, kolikor mati, če tudi ne joka.

Štefan, ki se je ljudem odtezal, zvedel je še le drugi dan, kaj se je zgodilo. Poskočil je, in prvi čut je bilo veselje, radost. Saj je bil ta dogodek dokaz zanj! Druga misel pak je bila: če je treba svet preobrniti in krvavo morje preplavati, najti jo moram, govoriti moram ž njo! Da bi morda več živa ne bila, kakor so nekteri drugi ugibali, to mu ni precej prišlo na misel, a vendar pozneje, in ta misel mu je bila strašnejša od sladkosti vsega veselje, kar ga je kedaj užil.

XXIV.

Dva dni je tako minilo.

Tretji dan zjutraj je prišla v Smrekarjevo hišo stara žena, prekupčeválka s káretino, ki je iz mesta prinesla veselo, preveselo novico, da je Frá-nica v mestu pri tistej ženici, pri kterej je nekdaj stanovala v svojih otročjih letih, ko je v šolo hodila.

In takoj za njo je prišel Štefan Smrekarjevej materi skrivaj povedat, da je dosti sveta obhodil, da je naposled zvedel in našel, kje je Frá-nica; da jej ni nič hudega; da bi v mestu bil rad govoril ž njo, samo upal si ni od kraja, in potem ko

je hotel, ni mu k njej priti dovolila žena, pri kterej je.

Ta vest je bila Smrekarici na veliko tolažbo.

A čudno je bilo vsem ljudém, kako je Smrekarjev Anton govoril od tega trenotka, kar je zvedel, da je hči v mestu. Poprej je bil dva dni ves žalosten, potrt in pobit; ni govoril z nikomre, ni tolažil, ni grajal plakajoče in obupne matere, ter sploh se je kazalo, da on ne more biti neobčutljiv oče.

Zdaj se vsa stvar hitro spremeni. Smrekarjev Anton je zopet stari Smrekarjev Anton, prejšnji oče svoje hčere, ko za trdno zve, da je Fránica v mestu pri ženi, pri kterej je stanovala, ko je bila v mestnej šoli. Poprej dva dni mrtvo oko zopet oživí; poprej tihи mož zopet po stari navadi in še odločneje ter jezneje začne ukazovati in prepovedovati služabnikom in domaćim. Kakor je dozdaj rad na enem mestu mirno sedèl in premišljaj ter se samo z notranjega nemira zdaj pa zdaj genil in hodil časi tje, kamor ni bilo treba, časi sem brez namena, tako zdaj samosvestno stopa in ukazuje,— huduje se na vse, ter ženo osorno kara, če jo vidi jokati.

Smrekar in Smrekarica sta sama v izbi.

„Pojdi pó-njo!“ reče mati.

Smrekar, kateri kakor po navadi, samo jezneje, za mizo sedí ter zopet vleče iz svoje navadne srebrnokovane pipe, nekaj časa molči, a potem odgovorí:

„Jaz ne!“

„Če oče ne pojde, kakov ljudski tudi ne pojde!“ odgovori mati jezno.

„Sama je zamešala, sama naj zajema!“

„To ni beseda, kakoršno božja zapoved očeta uči!“ reče mati.

„Kaj? Božja zapoved?“ — huduje se oče. —

„Baba, veš katera je četrta? Kaj je bilo meni tega treba? Zdaj bom v nedeljo od maše šel, pa bodo ljudje za menoj kazali. Pšenico bom meril, pa me bodo z nagajivostjo vprašali: zakaj je tvoje dekle od oltarja zbežalo? Ako budem polič vina pil jaz pri eni mizi, pri drugi mizi bodo mežkali in dejali: to je tist, ki mu je hči izpred poroke ubežala! In če se stari možje na cesti doidejo, rekli bodo v pogovoru: eno dete je imel, pa še to ga je na smeh spravilo ter ga jezikom dalo; on mora velik tepec biti. — Veš, babnica, kaj je to? Vraga veš! Jaz ti povem, da dokler budem živ in bode moj mazinec gibal, hočem biti gospodar v hiši! Kdo jo je silil k poroki? Nihče! Zakaj mi póslednjo uro to storil, da me vsak berač in vsak málhar gleda in se mi smeje, ter me je sram med ljudi iti? Pa bi šel zdaj pónjo? A potlej, kaj še potlej?“

„Ti si oče“

„Kaj oče, oče, oče! — Jaz sem bil! Ona naj bi bila hči. Zakaj ne sluša? Zakaj ne dela, kakor božja zapoved uči? Če je to storila, da je od mene pobegnila, zakaj bi jaz za njó hodil? Ona dobro

vé, kje je moja hiša; ona jo je pustila, ona naj je isče. Jaz sem oče bil, bil zmerom; a ona ta dan ni bila hči. Nikdar in nikamor je ne grem iskat!"

Te besede je Smrekar jezno in kričé govoril. Mati je dozdaj pogovarjala samo taho in jokaje; a na te poslednje besede svojega moža se postavi po konci, kakor še nikdar, kar sta v zakonu, in v najsvetjejšej jezi reče:

„Ti nimaš človeškega srca! Tebi se tvoj otrok ne smili, kdo se ti bode smilil? Ti imaš kamen pod prsmi. Ti si trda lesena klada in mrzel, kakor led po zimi. Bodи, kjer si in kar si, in sram te bodi vseh ljudi, ker si dejal, da te jih je sram! Jaz grem po-njo, ker ti nečeš po njo iti, ter je nečeš za svojo hčer imeti!"

„Pojdi, saj veš kain nazaj!" odgovori mirno Smrekar.

To pa mater v njeni ljubezni k hčeri še huje razjezi.

„Če nikoli več ne bodem videla praga, kterege prestopaš ti neusmiljena zver, ki svojega rojenega otroka nečeš poznati . . . "

„Pojdi naglo, pojdi!" odgovorí oče precèj mirno.

„Grem!"

Rekši vstane žena in zaloputne vrata za seboj.

XXV.

Mati Smrekarica je bila oblekla pražnjo obleko, in ne pregovorivši z nobenim človekom v hiši odšla peš, da bi poiskala in videla hčerko.

Njen mož je sam sedel v hiši pri oknu na mizo naslonjen. Gledal je za njo, dokler se je za vrtom skrila. Jezilo ga je menda, ker se ni čisto nič ozrla, kajti dvakrat je počasno na čelo del široko roko in jo črez oči doli do brade potegnil, kakor bi hotel izbrisati vse, kar mu je po glavi rojilo.

Naposled se z obema komolcema v mizo podpre, ogleduje muhe, ki po mizi plešejo, in počasno pipo natlači, potem tabak nažge in kacih pet krat iz ust puhne cele megle dima proti svestemu Boštjanu, ki je na steklo napisan na steni visel na pol nag in poln puščic. Pa v pipi denes kmalu ni hotelo goreti, zato jo položi od sebe.

Nobenega dela nima v mislih, pa vendar v hiši ne more biti; ide torej ven, a kmalu pride zopet v hišo nazaj. Hlapec ga pride nekaj o delu vprašat, pa ne zve ni belega ni črnega, temuč ozmerjan mora odati.

Tako mine dan. V mraku se Anton opravi in v naglici napreže najhitrejšo kobilo. Nihče izmed poslov si ga ne upa vprašati, kam je namenjen, niti sam nikomur nič ne pové.

Zvečer je bila služabna družina sama pri večerji, nobenega domačega ni bilo pod streho, in o nobenem se ni določno vedelo, kje je. Kar hiša stoji, kaj tacega ni bilo! Sicer je prigovor, da kader ni mačke doma, imajo inši pleš, pa tu se ni uresničil. Vsi posli so Fráničo radi ineli, in skrb, ali jo gospodinja in gospodar pripeljata nazaj ali ne, vezala je jezike vsem, ter prav dolgočasen in žalosten večer se jim je zdel. Še le potem se je začela govorica, ko je velika dekla, staro dekle zmršenih las, v svetej jezi na Smrekarja, srdito žlico ob miso zagnala, rekoč, da je vse te nesreče, ktero je bog v hišo poslal, kriva samo trma gospodarjeva, ki je siroto v zakon sili. Ko je stará velika dekla začela jokati in pastirica jocj pomagati, minilo je vse življenje ter ugasnena luč je kazala, da so se razšli spat.

XXVI.

Smrekar je bil že blizu mesta došel svojo ženo, ki je peš hodila, in kakor so rdeče oči kaže, med potjo jokala. Precèj prošnje mu je bilo tréba, predno je jezno ženo k sebi na voz spravil; potem je kobilo pognal, in bila sta kmalu v mestu.

Mati ide sama k znanej ženi, kjer je Frániča nekdaj, še mlado dekle, učeč se stanovala, ter jo najde bolno v postelji. Mater je v prvem hipu

utolažilo in razveselilo že samo to, ker je videla svojo hčer, ktere, kakor se jej je zdelo, že tako dolgo ni videla, zarad ktere je toliko bridke skrbi pretrpela. Misnila je, da je samo malo bolehna, da bode precej spet dobro ter da pojde ž njo in z očetom domū. Materina ljubezen se je pokazala v tem, da je ženica k hčerini postelji séla in deklico, za vročo roko jo držeč, s solzniimi očmi začela karati, ker je s tem ravnanjem napravila toliko bolečine in skrbi. A ko je hčeri pogledala v obraz in videla, da je mlado lice v teh kratkih dnevih upadlo; ko je solzo ugledala v dekličinem očesu in njen čuden, proseč pogled brez odgovora; ko jej je roko na čelo položila in čutila, da je žaréče: bila je zopet sama mati, in prijela jo je druga velika skrb, kakoršno more mati imeti pred posteljo zeló bolnega edinega otroka.

Zunaj je slišala stopinje svojega moža, in gospodinja v hiši jej tudi pové, da gre Smrekar. Hitro gre ven in ustavi moža med vrati.

„Jezus, sveti Kozma in Damijan, da ne bi umrla!“ reče možu.

Smrekarju se nagubáno lice spremeneni in strahóma vraša:

„Kdo? Fránica?“

Ne čakáje odgovora, odpre Smrekar duri in stopi v sobo pred hčer. Pozabljena je bila vsa pridiga, ktero si je vso pot izmišljal, da jo bo deklico govoril.

XXVII.

Oče in mati sta ostala v mestu. Hčerina bolezen je bila vedno hujša. Zdravnik je dejal, da je tako nevarna vročinska bolezen. Po treh dneh ni deklica poznala ni očeta ni matere. Bledla je in govorila mnogo o svatovščini ter mnogo družega. Štefanovo ime je bilo vedno vpleteno v te nevezane samogovore. Mati je bdela noč in dan pri postelji z dvema drugima ženama, in imele so mnogo truda, da jim bolnica ne bi s postelje ušla. Smrekar je hodil vedno gledat, vendar dolgo ni mogel pri bolnej hčeri ostajati. Spal ni, niti jedel niti pil niti govoril.

Vest mu je rekla: s trmoglavostjo si sam kriv, da ti otrok umíra.

Zdravnik mu pové, da se nocoj razloči na smrt ali na bolje. Tisoč goldinarjev, dve tisoči, pol imovíne, vse je zdravniku obetal, če dá hčeri tako zdravilo, da se na bolje obrne. A zdravnik je dejal, da je zdravje v božjih rokah in v bolj ali menj trdnej naturi; da hoče vse, kar je mogoče, storiti, a da še ni gotovo, da bi se obrnilo na dobro. Deklica je morebiti v zadnjem času mnogo duševno trpela, k temu je utegnilo priti prehlajenje, in tréba se je vsemu pripraviti.

Tedaj je izgubljena!

Smrekar séde na klop v veži, kjer je z zdravnikom govoril, in sedí kakor okamenèl, — ne ga pol ure, celo uro.

Njegova žena pride iz sobe. Sveti se jej nekaj upanja z obličja, ter nekako pogumno reče možu:

„Pojdi, greva!“

On je ne vpraša, kam, vstane in gre za njó. Tiho koračita po ulicah. Veselo je vse šumelo sem ter tje, ropotali vozovi, ljudje se smijali in razgovarjali, zá-nja se ni zmenil nihče, in če je po drugej strani mimo šel kak človek, ki je trgovca Smrekarja poznal od trgovstva, mislil si je: ta je srečen, ta ima!

Ko prideta do cerkve, Smrekarica zavije proti vratom, in mož gre za njo.

V cerkvi ni bilo popoldne žive duše, samo cerkovni služabnik je na velicem oltarji popravljal sveče in cvetice.

Poklekneta k stranskemu oltarju pred podobo matere bozje. V svojem življenji ta dva nista še tako molila! In vera je močna. Obema se srce olajša. Mati obriše solze ter se ozre kvišku k svetej podobi, a očetu od srca pade nekoliko težkega bremena, ter osornemu, hudemu Smrekarjevemu Antonu, možu krepke volje, uderó — morda prvič po dolzih dolzih tridesetih ali štiridesetih letih — solze po rjavem obrazu, padajoč na kamenéna tla.

„Meni nekaj govorí, da ne umerje“ pošepéče žena in vzdahne: „o Marija!“

Smrekar si z roko oči otrne in vstane. Takoj za njim vstane žena. Prekrižata se ter vrneta.

Sredi cerkve je stal človek. On se ni po njiju oziral, a ona ga nista videla, dokler sta tük njega prišla; potem sta še le spoznala Štefana in — obstala. Nekaj časa ni nobeden pregovoril, potlej reče Smrekar:

„Mladič! ako te ima bog rad, tudi jaz te bom rad imel.“

Štefan morda ni precej vedel, kaj te besede pomenjajo, a zvedel je, ko je žena dostavila:

„Štefan, moli še ti, da bi ne umrla, potlej bo vse, vse, kar bo bog hotel!“

Ona odideta, Štefan obstane tam na mestu, kakor priklenen. Kaj je hotel? Namestnika smrt neče; rad bi bil deklico namestoval; in bil bi se zaletoval v nebesa, kakor Titani v starej pripovedki, bil bi prosil in silil in zahteval, njo oteti!

XXVIII.

Po polu noči je bilo. V hiši, v sobi pri tleh so bili okrog bolnice zdravnik z očetom in materjo. Nocoj se je imela bolezni odločiti, in čakali so.

Na dvorišči je bilo več vozov. Na enem je ležal precēj velik mlad človek v slami, s komolcema glavo podpiral in nemirno se metal sein ter tje. Vselej je glavo vzdignil, kader so kaka vrata zakričala ali se kaj drugoga genilo.

Iz konjskega hleva, s svetilnico v roki, pride domač hlapec, máne si zaspane oči ter tava preko dvora. Prišedši do onega voza obstane, odstopi dva črevlja, in z robato kletvijo svetilnico vzdigne, da bi si posvetil, kdo tukaj leži.

„Kaj te vrag trese, kali, Štefan? Kaj mi slamo drobiš na dragoletnikovem vozlu, ter se dolgopetiš po dolzem in širocem? Rajši v hlev pojdi; moja postelja je še gorka. Jaz ne bom več smel zatisniti očesa. Denes je trženj dan, pa je treba še ovsa dobiti ter napasti in napojiti óne suhe kljuke Strženove, ki je rekel že ob štireh napreči, — da bi ga zlodej jemal! Saj groš ti prekledo izbira in izbira, predno ga človek vidi. — Spat, spat, Štefan!“

In gledáje na zvezde, reče mršavi hlapec, svetilnico povzdignivši, kakor bi si hotel po nebu posvetiti:

„Glej, gostosévci so že za sosedovo gredó, in svete Katarine kolesa ni že več videti. Ura je dve po polu noči tako gotovo, kakor si ti pijanega Brašnarja sin, če se ne huduješ.“

„Miruj in pojdi!“ reče Štefan.

„Kaj pak, kaj pak! — Povedaj mi ti rajši, ka se že tako lepo poznava od nekdaj, s kom si se domá razprl ali stepel, da se zdaj že tri dni tako tiho in na pol skriváje potéplješ tod okoli ter si kakor Pavliha, ko je mislil, da ga je medved snel?“

„To tebi ni nič mari.“

„Vidiš ga! Ka nisva prijatelja? Ka nisem pri tvojem očetu služil, ko ti še hlač nisi znal obuvati?“

V tem hipu se duri blizu velikih vrat odproter v vežo stopi zdravnik, gospodinja s svetilom in Smrekarjev Anton. Štefan plane z voza ter naglo pristopi bliže. Ker je v temi stal, za to ga niso od luči mogli videti. Slišal je ves pogovor in kar je slišal ter kar je Smrekarjev razjasnjeni obraz pričal, kar so doktorjeve obljube zatrjevale, vse je bilo tako veselo, da bi bil zavriskal in poskočil: bolezen se je na bolje obrnila!

XXIX.

Več črevljev debel sneg je ležal po deželi. Od petka do nedelje je nepretrgoma šel, in drevje po Smrekarjevem vrtu je bilo vse belo. Po vejah ga je viselo po pedanj na debelo, in kar je bilo šibkejšega drevja, pripogibalo se k tiam trudno in otožno pod težo. Smrekar je stal do rogovile v snegu sredi vrta, počasi iz svoje pipe kadil ter hlapcu kazal in zapovedoval, kako je z dolgim drogom sneg ogrebati, da se še več vej ne odčehne nego se jih je že. Zdaj in zdaj je za kakovih deset korakov pregazil, posebno s kake slive debelo sneženo breme odtresel, ali morda zamišljen z nogo sunil kakov odlomek s tega ali onega drevesa. Vse, kar se je odlomilo, smililo se mu je bolj

nego druge krati sto goldinarjev izgube, ker sadni vrt je tako rad imel, kakor konje ali pipo.

V hiši sta sedeli mati Smrekarica in Fránica. Poslednjej se je poznala še bolezen, kajti lice ni še imelo nekdanjega rdečega cveta. Od kar se je bila iz mesta vrnila, bilo je precēj izpremembe v hiši in v vasi. Kakor solnce, če ga nam temna noč zakrije, zdi se nam drugo jutro mnogo lepše in vse drugačno, tako je bila po znanem dogodku v Smrekarjevej hiši nekako vsa druga razmera med hčerjo in roditeljem. Gotovo, da je bila vso to izpremembo naredila hčerina huda bolezen in roditeljski strah, da jo izgubita. Oče namreč nikdar, niti z najmanjšo besedico, ni v misel vzel hčerinega pobega od poroke, ni jej ničesa očital; vedno je prijazneje in ljubezljiveje govoril ž njo; da celo z družino se mu je bilo izgubilo precēj poprejšnje trdobe. Mati je hčer — to se vé še le po več dneh — opominjala, kaj je bilo tega vsega treba? zakaj ni bolj odkrito in na ravnost govorila ž njo, z materjo, da neče Pogreznikovega Petra? A vse to je bilo govorjeno z neko ljubeznijo, ki je hčeri prej izvabila skrivno solzo iz očesa nego odgovor z jezika.

Denes sedita obé, vsaka pri svojem oknu, hči šívaje a mati ima že več minut posel s tem, da bi konec utrgane niti na vretenu svojega kolovrata našla iz krotavice ter ga zopet vdela v vreténsko uho. Ko se jej nazadnje posreči, poseže z roko po kolesu, da bi kolovrat zopet zavrtéla,

kar vendar gredóč pozabi, kajti skozi okno pogledavši na vrt reče hčeri:

„Glej, glej, s kom oče govor!“

Fránica pogleda tudi skozi okno, pa se hitro obrne; zardí se v lice ter upogne k šivanju. V snegu zunaj je stal Smrekar, na podprtto staro jablano z nogo oprt, in govoril s sosedovim sinom Štefanom.

Mati se obrne od okna in začne presti, malo z glavo kimáje, kakor je nanašalo kolesno vrténje in pritiskavanje z nogo kolóvratne preslice nizdolu ali popuščavanje kvišku. Matka je gotovo med delom nekaj prijetnega premišljala, kajti gubánci po obrazu so se nekako gladili ter na obeh platéh ustnic so se po nekoliko rejenem obrazu delale dovoljne globélce. Hči je materino zamišljenost porabila, da je zvedávo a skrivaj dva krat pogledala skozi okno na vrt, kjer je še zmerom oče s Štefanom govoril pri podrtej jablani.

„Ali sta se že kaj pogovarjala z očetom?“ vpraša napósled mati s pomenljivim nasmehom.

Hči pogleda od dela, in vpraša po malem hipci: „kaj?“

„I saj veš kaj! Malo ven pogledi!“

Deklica ne odgovori.

„Saj meni smeš povedati! Kaj nisem tvoja mati? Glej, kako bi bilo lepo in prav, ako bi mi bila vselej vse povedala! Ni še nič rekel oče?“

„Nič ne!“ odgovori dekle na pol tiho in sramljivo.

Mati nekaj časa prede, potem ustavívši klovrat in pretikáje kobilico reče:

„Vesela bodi in moli, da imaš tako pametnega očeta! Včeraj sva se menila; vse bo prav, in kakor je božja volja.“

XXX.

Pozneje tri dobra leta je bilo vse prav in kakor je bila božja volja; samo stari Brašnar ni več vina pil nego že poldrugo leto počival tam, kjer ga nihče ni več rabil za tožbe, pisma in mšetovanje.

Zopet je bil semájn dan v bližnjem trgu. Pred Smrekarjevo vežo je stal zopet voz za semenj naprežen, kakor o dogodkih, ki so v prvem poglavju te povesti pripovedovani. Razloček je bil samo ta, da je bil drug konj vprežen in da je pri vozu stal v delavnej obleki Smrekar ter se veselo smijal lepemu dvolétnemu dečku, ki ga je bil posadil na sedež, in kteri je lovil njegovo pipo in bič.

„Kam pojde ata?“ vpraša mož otroka.

Deček pokaže z ročico in zajéca po svojem jeziku:

„Peljal.“

„Kam se bo peljal?“

Deček je bil naučeno besedo že pozabil, in predno ga stari Smrekar zopet navadi izgovarjati :

„semenj,“ stopi iz veže mlad mož, v kterem hitro Štefana spoznamo. Ker je bil v pražnjem oblačilu, ni ga dete poznalo prvo trenotje ter se je oklenilo Smrekarja, ko ga je Štefan hotel v naročaj vzeti. Smrekar se je glasno zasmijal in rekel:

„Otrok ima dedčeka rajši od očeta.“

To je veselilo tudi mlado mater, Fráničo, ki je k svojemu možu Štefanu na voz sédala. V poljubu, s kterim je dete z voza poljubljála, bila je poleg materine gotovo tudi otročja ljubezen in hvaležnost k očetu.

V tem, ko je Smrekar zetu nekaj naukov dajal: kaj in kako je kupovati v semnji, komu je denarje posoditi in koga je terjati, izkušala je babica, mati Smrekarica, z raznimi zvijačami sinka od matere dobiti, da ne bi jokal, ko jo bo videl odhajati.

Star sosed, ki je šel mimo hiše, zamrmrá:
„pa kako se zdaj vse rado ima in se ima!“

Večji pogreški.

Na str. 17. v vrs. 7. od zgor. nam.: blažena	beri: blaženo.
” ” 18. ” 13. ” ”	tudi ” niti.
” ” 49. ” 9. ” ”	zarnčí ” zarendí.
” ” 49. ” 14. ” ”	klavrno ” klaverno.
” ” 120. ” 17. ” ”	sebó ” s sebó.
” ” 153. ” 10. ” ”	ručeč ” ručoč.
” ” 180. ” 2. ” ”	raztegnjejo ” raztegnejo.
” ” 180. ” 18. ” ”	desitic ” desetic.
” ” 202. ” 20. ” ”	molo ” malo.

KAZALO.

	Stran.
Mladiki	3.
Pesmi in pevec	5.
Diguž	7.
Vsak ob svojem času	8.
Pri oknu	10.
Udomačitev	11.
Dekliška tožba	12.
Sramežljiva ljubica	13.
Knjižna modrost	15.
Po noći	17.
Solze	18.
Deklica	19.
Žensko lice	21.
Uplenjeni spomin	22.
Prevára	23.
Vihra	24.
Pesniku	25.
Glumáci	26.
Naša nesreča	27.
Roši nas zlega	28.
Svetinova Metka.	
V nedeljo po desetej maši	31.
Snubáč	38.
Valentin	48.
Pri studenci	57.
Slovó	65.
Stara Marina	70.
Konec	88.

